

ЗЕМЛЕУСТРІЙ, КАДАСТР І МОНІТОРИНГ ЗЕМЕЛЬ

науково-виробничий журнал

№ 2 (2021)

щоквартальник

ДО УВАГИ АВТОРІВ!

Вимоги до розміщення статті в журналі та на сайті журналу:

- назва статті;
- ім'я та прізвище автора (авторів);
- анотація — 3-6 речень;
- чітка постановка проблеми;
- стислі, але зрозуміло викладені результати інших дослідників;
- мета дослідження;
- виклад дослідження;
- чітко сформульовані та виділені головні думки;
- акцентоване подання наукової новизни, нового знання;
- висновки наприкінці статті (про досягнуті результати, користь від них та про подальші розробки).

У статті має бути переклад англійською (сумарним обсягом не менше, ніж 1000 знаків): назви статті; ім'я та прізвища автора (авторів); анотації на 3-6 речень головних думок, важливих тез і формулювань, тексту, що виявляє наукову новизну (нове знання).

Обов'язковим є список використаних джерел наприкінці статті (праці не лише вітчизняних, а й зарубіжних авторів). Посилання на інших дослідників та на ту чи іншу працю мають позначатися в тексті у квадратних дужках порядковим номером цієї праці за списком використаних джерел.

Рекомендований обсяг статті – 16-28 тис. знаків, шрифти найпоширенішого типу, текстовий шрифт та шрифт формул повинні бути різними. Формули чіткі, із загальноприйнятим використанням символів. Таблиці компактні, з назвою та нумерацією. Ілюстративні матеріали повинні бути якісними, придатними для сканування.

Додатково надсилають:

інформацію про автора (авторів): ім'я, прізвище, наукове звання, вчений ступінь, посада – усе це українською та англійською мовами (додатково: адреса з поштовим індексом, телефон); заяву з підписами авторів про те, що надіслану статтю не було надруковано і не подано до інших видань. Бажають також супроводити матеріали рекомендаціями до друку науковців та фахівців у даній галузі.

Категорично не приймаються описові статті (сукупність загальновідомих характеристик та оцінок об'єкта дослідження або сукупність запозичених характеристик і тез).

Редакція залишає за собою право на скорочення, незначне редагування та виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора).

Фахова реєстрація у МОН України (Категорія Б): Наказ №157 від 9.02.2021 року (економічні науки), науково-виробничий журнал «Землеустрій, кадастр і моніторинг земель» включено до наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата економічних наук.

Журнал включений та індексується в наступних міжнародних бібліографічних базах даних: DOAJ, Index Copernicus, Ulrichsweb, CrossRef, ResearchBib, EBSCO Publishing, EuroPub, DRJI, JournalTOCs, WorldCat, Google Scholar, MIAR, BASE, EZB, SIS.

Свідомство про реєстрацію KB №23126-12966ПР від 11.12.2017.

Засновник: Національний університет біоресурсів і природокористування України.

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол №12 від 23.06.2021 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Дорош Йосип, д. е. н., чл.-кор. НААНУ
ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Ковальчук Іван, д. геогр. н., проф.

Третяк Антон, д. е. н., проф., чл.-кор. НААНУ

Кохан Світлана, д. техн. н., проф.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР

Бутенко Євген, к. е. н, доц.

ЧЛЕНИ КОЛЕГІЇ

Андрейчук В'ячеслав, д. геогр. н., проф. (Польща)

Бабіньскі Зигмунт, д. геогр. н., проф. (Польща)

Бортник Сергій, д. геогр. н., проф.

Волчек Олександр, д. геогр. н., проф. (Білорусь)

Добряк Дмитро, д. е. н., проф., чл.-кор. НААНУ

Дорош Ольга, д. е. н., проф.

Євсюков Тарас, д. е. н, проф.

Жуков Олександр, д.б.н., проф.

Запотоцький Сергій, д. геогр. н., проф.

Кемпа Ольгерд, д. техн. н.(Польща)

Ковальчук Володимир, д. техн. н., с.н.с.

Ковальчук Павло, д. техн. н., проф.

Курильців Роман, д. е. н, проф.

Левінскі Станіслав, д. техн. н., проф. (Польща)

Мартин Андрій, д. е. н, проф., чл.-кор. НААНУ

Новаківський Леонід, д. е. н., проф., акад. НААНУ

Позняк Степан, д. геогр. н., проф.

Ровенчак Іван, д. геогр. н., проф.

Третяк Валентина, д. е. н., проф.

Харитонов Микола, д.с.-г. н., проф.

Хвесик Михайло, д. е. н., проф., акад. НААНУ

Шкуратов Олексій, д. е. н., проф.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ

Видавець НУБіП України,
вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041.
Свід. ДК № 4097 від 17.06.2011.

МАКЕТ, ВЕРСТКА ТА ДРУК

Підписано до друку 29.06.2021 року
Формат 70х100/16 Умовн. друк. арк.: 6,0
Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman.
Наклад 100 прим. Зам. № 210556.

При передруку посилання на «Землеустрій, кадастр і моніторинг земель» обов'язкове. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція журналу «Землеустрій, кадастр і моніторинг земель» залишає за собою право на незначне скорочення та літературне редагування авторських матеріалів зі збереженням стилю автора і головних висновків.

© Землеустрій, кадастр і моніторинг земель, 2021.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА. ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ

Й.М. Дорош, А.В. Барвінський, Ш.І. Ібатулін, А.Й. Дорош, О.С. Дорош Аналіз чинного класифікатора видів цільового призначення земель сільськогосподарського призначення та пропозиції щодо його удосконалення	4
Й.М. Дорош, А.В. Барвінський, І.О. Новаковська, Б.О. Аврамчук, М.П. Стецюк Законодавче забезпечення регулювання в галузі використання та охорони земель....	14
О.В. Кустовська, О.О. Вертелецький, А.Л. Руденко Особливості відведення земельної ділянки під господарські будівлі і споруди автомобільного транспорту	26

ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

І.П. Купріянич Сутність та роль екологобезпечного аграрного землекористування в сільському господарстві.....	32
І.П. Гетманьчик, О.М. Чумаченко, І.Г. Колганова Поняття та сутнісні ознаки природоохоронного землекористування	42
Л.А. Гунько, К.О. Бережна Проблеми рекультивації порушених земель в Україні	52

ЕКОНОМІКА. ЗЕМЛЕВПОРЯДНА ОСВІТА

А.Г. Мартин, І.С. Тревого, Т.О. Євсюков, Х.В. Бурштинська До питання про визначення предметної області досліджень за спеціальністю «Геодезія та землеустрій»	62
Р.А. Харитоненко, А.А. Висідалко, А.А. Трохимчук Порівняльний аналіз вимог щодо сертифікації інженерів землепорядників і геодезистів в Україні та Польщі	77

ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ. ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ МОДЕЛЮВАННЯ СТАНУ ГЕОСИСТЕМ

М.А. Малашевський, А.В. Тарнопольський, О.А. Малашевська Застосування бази геопросторових даних для завдань консолідації земель в Україні.....	90
---	----

CONTENTS

ECONOMY. LAND RELATIONS AND CURRENT PROBLEMS OF LAND REFORM

Y. Dorosh, Barvinskyi A., Ibatullin Sh., Dorosh A., Dorosh O.	
Analysis of the current classifier of types of purpose of agricultural lands and proposals for its improvement	4
Y. Dorosh, A. Barvinskyi, I. Novakovska, B. Avramchuk, M. Stetsiuk	
Legislative provision of regulation in the field of land use and protection.....	14
O. Kustovska, O. Verteletskyi, A. Rudenko	
Features of land allocation for road buildings and structures.....	26

ECONOMICS AND ECOLOGY OF LAND USE

I. Kupriyanchyk	
The essence and role of ecologically safe agricultural land use in agriculture	32
I. Hetmanchuk, O. Chumachenko, I. Kolhanova	
Concepts and essential features of environmental land use	42
L. Gunko, K. Berezhna	
Problems Regarding Treatment of Disturbed Land in Ukraine.....	52

ECONOMY. LAND MANAGEMENT EDUCATION

A. Martyn, I. Trevohe, T. Ievsiukov, Kh. Burshtynska	
On the question of definition of the subject area of research in the specialty "Geodesy and land surveying"	62
R. Kharytonenko, A. Vysidalko, A. Trokhymchuk	
Comparative analysis of certification requirements for land managers and geodesists in Ukraine and Poland	77

GEODESY AND LAND MANAGEMENT. GEOINFORMATION TECHNOLOGIES FOR MODELING THE STATE OF GEOSYSTEMS

M. Malashevskyi, A. Tarnopolsky, O. Malashevskia	
Geospatial database use for land consolidation objectives in Ukraine	90

ЕКОНОМІКА. УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ

УДК 332.3

<https://doi.org/10.31548/10.31548/zemleustriy2021.02.01>

АНАЛІЗ ЧИННОГО КЛАСИФІКАТОРА ВИДІВ ЦІЛЬОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

ДОРОШ Й.М., д.е.н., член-кореспондент НААН

E-mail: landukrainenaas@gmail.com

Барвінський А.В., к.с.н.

E-mail: barv@ukr.net

ІБАТУЛЛІН Ш.І., д.е.н., проф., академік НААН

E-mail: shamilibatullin@gmail.com

ДОРОША.Й., PhD з економіки

E-mail: doroshandriy1@gmail.com

Інститут землекористування НААН України

ДОРОШ О.С., д.е.н., проф.,

E-mail: dorosholgas@ukr.net

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

Анотація. Проведено аналіз чинної Класифікації видів цільового призначення земель. Встановлено, що існуюча 2-рівнева Класифікація не відповідає сучасним вимогам здійснення моніторингу земельних відносин та нормам чинного земельного законодавства. Запропоновано структуру та зміст 4-рівневого Класифікатора видів цільового призначення земельних ділянок, який дозволяє більш детально визначити спосіб дозволеного використання земель.

Встановлено, що чинний класифікатор не розмежовує форму господарювання та вид використання земельних ділянок. Дана проблематика особливо проявляється на прикладі сільськогосподарських земель, у випадку яких цільові призначення саме вказують на форму господарювання землевласника та землекористування, а не регулюють безпосереднє використання земельної ділянки. Запропонований 4-рівневий класифікатор здатний розмежувати форму господарювання та вид використання земельних ділянок.

При формуванні цього Класифікатора враховані принципи комплексності, системності, вичерпності, ієрархічності та законності; вимоги автоматизо-

ваних технологій ведення Державного земельного кадастру та дистанційних методів моніторингу земель, застосовано комплексний та системний методичні підходи з дотриманням норм чинного вітчизняного земельного законодавства і відповідних підзаконних актів; принципи відкритості та технологічності, а також враховано рекомендації міжнародних організацій.

Ключові слова: сільськогосподарські землі, класифікатор, класи, види цільового призначення земельних ділянок.

Постановка проблеми.

Реформування земельних відносин, процеси децентралізації влади, формування об'єднаних територіальних громад у сільській місцевості, підготовка до запровадження ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення та відповідні зміни в земельному законодавстві потребують розробки сучасних класифікаційних систем, які відповідали б вимогам сьогодення. Передусім, це стосується запровадження ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення зважаючи на те, що земельні ділянки будуть здаватись в оренду, викуплятись, продаватись, заставлятись, вноситись в статутний капітал тощо, то такі операції мають будуватись «...лише на правовій основі, яку, як засвідчує практика, нам потрібно розвивати і вдосконалювати [6, с. 20]. Ці системи мають формуватись на основі оновлених науково-методичних підходів із врахування автоматизації технологічних процесів ведення державного земельного кадастру і широкого використання дистанційних методів моніторингу земель. До того ж у процесі побудови класифікаторів мають враховуватись такі визначальні принципи як: «...законність, ... відкритість, ... технологічність, ... і гармонізованість із міжнародними нормами» [1, с. 60-61].

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій.

Науково-методичні засади стосовно класифікації земель розкриті в працях Д.І.Бабміндри, А.В. Барвінського, Д.С.Добряка, Й.М. Дороша, О.С. Дорош, О.П.Канаша, О.С.Помелова, І.А.Розумного та інших [1; 3-6], однак динамічні процеси в сфері земельних відносин вимагають їхнього удосконалення і розробки нових методичних підходів до формування сучасних класифікацій, особливо земель сільськогосподарського призначення.

Мета статті – провести аналіз чинної Класифікації видів цільового призначення земель, обґрунтувати пропозиції щодо структури та змісту оновленого Класифікатора видів цільового призначення земельних ділянок на прикладі сільськогосподарських земель.

Виклад основного матеріалу

Аналіз існуючої наразі дворівневої (розділ, підрозділ) Класифікації видів цільового призначення земель, затвердженої Наказом Державного комітету України із земельних ресурсів 23.07.2010 р. №548 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства №587 від 28.09.2012 р., Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житло-

во-комунального господарства №287 від 12.11.2015 р., Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства №261 від 23.05.2017 р., свідчить про її неповну відповідність чинному земельному законодавству України.

Насамперед, мова йде про те, що в цій Класифікації, зокрема стосовно земель сільськогосподарського призначення, ніяк неврахована норма Статті 26 Земельного кодексу України щодо використання земельних ділянок з меліоративними системами (табл. 1).

А саме меліоровані сільськогосподарські землі здатні забезпечити сталий розвиток аграрного виробництва в умовах глобальних кліматичних змін, що є актуальною проблемою не тільки на національному, а й світовому рівні. Через це облік площ

меліорованих земель має практичне значення як з позицій розробки та обґрунтування заходів щодо відтворення продуктивності степових агроландшафтів, в ґрунтовому покриві яких домінують чорноземи, так і – здійснення державного контролю за їх використанням та охороною.

Крім того, в даній Класифікації відсутня чіткість щодо розподілу земель сільськогосподарського призначення за трьома основними напрямками використання, закріпленими нормою частини 1 Статті 22 ЗКУ, згідно з якою «Землями сільськогосподарського призначення визнаються землі, надані 1) для виробництва сільськогосподарської продукції, 2) здійснення сільсько-господарської науково-дослідної та навчальної діяльності, 3) розміщення відповідної

Таблиця 1. Класифікація видів цільового призначення земель(фрагмент)

Код КВЦПЗ		Назва
Розділ	Підрозділ	
01		Землі сільськогосподарського призначення
	01.01	Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва
	01.02	Для ведення фермерського господарства
	01.03	Для ведення особистого селянського господарства
	01.04	Для ведення підсобного сільського господарства
	01.05	Для індивідуального садівництва
	01.06	Для колективного садівництва
	01.07	Для городництва
	01.08	Для сінокосіння і випасання худоби
	01.09	Для дослідних і навчальних цілей
	01.10	Для пропаганди передового досвіду ведення сільського господарства
	01.11	Для надання послуг у сільському господарстві
	01.12	Для розміщення інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції
	01.13	Для іншого сільськогосподарського призначення
	01.14	Для цілей підрозділів 01.01-01.13 та для збереження та використання земель природно-заповідного фонду

*Класифікація, затверджена Наказом Державного комітету України із земельних ресурсів 23.07.2010 р. №548 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства №587 від 28.09.2012 р., Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства №287 від 12.11.2015 р., Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства №261 від 23.05.2017 р.

виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей» [2]. Вони просто «розчинені» в переліку підрозділів земель досліджуваної категорії.

Це в свою чергу унеможливило чітке (однозначне) визначення цільового призначення земельних ділянок. Наприклад, згідно з чинною Класифікацією землі колективного садівництва (код 01.06) можуть використовуватись або для ведення товарного сільськогосподарського виробництва (код 01.01), або для дослідних і навчальних цілей (01.09), оскільки згідно з частиною 3 Статті 35 ЗКУ «Земельні ділянки, призначені для садівництва, можуть використовуватись для закладання багаторічних плодових насаджень, вирощування сільськогосподарських культур, а також для зведення необхідних будинків, господарських споруд тощо» [2]. Відповідно до Статті 33 ЗКУ «Земельні ділянки, призначені для ведення особистого селянського господарства (01.03), можуть передаватися громадянами у користування юридичним особам України і використовуватися ними для ведення товарного сільськогосподарського виробництва (01.01), фермерського господарства (01.02) без зміни цільового призначення цих земельних ділянок» [1].

Що ж стосується підрозділів 01.13 та 01.14, то їхнє конкретне цільове призначення визначити взагалі неможливо, що створює передумови для зловживань в сфері регулювання земельних відносин.

Зазначені недоліки є суттєвою перешкодою при здійсненні моніторингу земельних відносин, що є основою як планування, так і реалізації відповідних заходів щодо раціонального використання та охорони земель зокрема та забезпечення сталого розвитку сільських територій взагалі.

На нашу думку, реальним механізмом усунення зазначених недоліків в досліджуваній сфері є запровадження 4-рівневого Класифікатора видів цільового призначення земельних ділянок (КВЦПЗ), фрагмент якого стосовно земель сільськогосподарського призначення, представлений у вигляді таблиці 2.

Зважаючи на визначення земель сільськогосподарського призначення, наведене в частині 1 Статті 22 ЗКУ, на 2-му рівні КВЦПЗ «Основне цільове призначення» під кодом 01.01 зазначено «Для виробництва сільськогосподарської продукції», 01.02 – «Для здійснення сільсько-господарської науково-дослідної та навчальної діяльності», 01.03 – «Для розміщення виробничої інфраструктури».

Додатково під кодом 01.04 зазначено «Землі запасу», оскільки згідно з частиною другою Статті 19 ЗКУ «Земельні ділянки кожної категорії земель, які не надані у власність або користування громадян чи юридичних осіб, можуть перебувати у запасі» [2].

В межах «Основного цільового призначення» під кодом 01.01 «Для виробництва сільськогосподарської продукції» виділені «Класи цільового призначення» (3-й рівень КВЦПЗ) з врахуванням норм, викладених в таких статтях ЗКУ [1]: 01.01.01 – Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва (пункти «а» і «б» частини третьої Статті 22, Стаття 24); 01.01.02 – Для ведення фермерського господарства (пункт «а» частини третьої Статті 22, Стаття 31); 01.01.03 – Для ведення особистого селянського господарства (пункт «а» частини третьої Статті 22, Стаття 33); 01.01.04 – Для ведення підсобного сільського господарства (пункт «г» частини третьої Статті 22, Стаття 37); 01.01.05 – Для садівництва (пункт «а» частини третьої Статті 22,

Стаття 35); 01.01.06 – Для городництва (пункт «а» частини третьої Статті 22, Стаття 36); 01.01.07 – Для сінокосіння і випасання худоби (пункт «а» частини третьої Статті 22, Стаття 34);

під кодом 01.02 – «Для здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності»: 01.02.01 – Для дослідних і навчальних цілей (пункт «в» частини третьої Статті 22); 01.02.02 – Для пропаганди передового досвіду ведення сільського господарства (пункт «в» частини третьої Статті 22); 01.02.03 – Для розміщення інфраструктури наукових установ і навчальних закладів (виділено додатково з метою збереження цілісності і забезпечення ефективного використання земельно-майнового комплексу зазначених установ і закладів);

під кодом 01.03 - «Для розміщення виробничої інфраструктури»: 01.03.01 - Для розміщення інфраструктури оптових ринків сільсько-господарської продукції (пункт «г» частини третьої Статті 22); 01.03.02 – Для розміщення господарських будівель і дворів (пункт «б» частини другої Статті 22).

В межах кожного «Класу цільового призначення» виділені «Види цільового призначення» (4-й рівень КВЦПЗ), що передбачають дозволені (незаборонені) види господарської діяльності відповідно до Статті 111 ЗКУ.

Зокрема, частиною другою цієї Статті передбачено, що «Законом, прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами, договором, рішенням суду можуть бути встановлені такі обмеження у використанні земель: а) умова розпочати і завершити забудову або освоєння земельної ділянки протягом встановлених строків; б) заборона на провадження окремих видів діяльності; в) заборона на зміну цільового призначення земельної ділянки, ландшафту; г) умова здійсни-

ти будівництво, ремонт або утримання дороги, ділянки дороги; г) умова дотримання природоохоронних вимог або виконання визначених робіт; д) умови надавати право полювання, вилову риби, збирання дикорослих рослин на своїй земельній ділянці в установлений час і в установленому порядку; е) обов'язок щодо утримання та збереження полезахисних лісових смуг» [2].

Також важливо зазначити, що запропонований класифікатор, який класифікує цільове призначення за чотирма рівнями чітко розмежовує форму господарювання та вид використання земель, які в чинному класифікаторі не розмежовані. Це стосується в першу чергу сільськогосподарських земель, де наявні наступні види цільового призначення: для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, для ведення фермерського господарства, для ведення особистого селянського господарства, для ведення підсобного сільського господарства. Але дані цільові призначення не визначають, як саме використовуються земельні ділянки, а лише вказують на форму господарювання власника чи користувача. Відповідно запропонованих класифікатор здатний вирішити дану проблему.

Необхідно зазначити, що за наведеною вище методикою можуть бути структуровані землі інших 8-ми категорій, безумовно, зважаючи на особливості їхнього правового режиму використання та історично сформованого фактичного стану.

Висновки.

Для забезпечення вичерпного та всеосяжного характеру щодо визначення усіх дозволених способів використання земельних ділянок в межах сільськогосподарських територій при

Таблиця 2. Класифікатор видів цільового призначення земельних ділянок

Категорія земель	Основне цільове призначення		Клас цільового призначення		Вид цільового призначення	
	Код	Назва	Код	Назва	Код	Назва
01	2	3	4	5	6	7
	Землі сільськогосподарського призначення					
	01.01	Дія виробництва сільськогосподарської продукції	01.01.01	Дія ведення товарного сільськогосподарського виробництва	01.01.01.01	Для вирощування зернових, зернобобових та кормових культур у змiнах
					01.01.01.02	Для вирощування картоплі, технічних та овоче-баштанних культур у відкритому ґрунті
					01.01.01.03	Для вирощування плодкових дерев
					01.01.01.04	Для вирощування винограду (виноградники)
					01.01.01.05	Для вирощування хмелю (плантації хмелю)
					01.01.01.06	Для вирощування ягідних культур
					01.01.01.07	Для вирощування органічної рослинницької продукції
	01.02	Дія ведення фермерського господарства	01.01.02		01.01.02.01	Для вирощування зернових, зернобобових та кормових культур в сiво-змiнах
					01.01.02.02	Для вирощування картоплі, технічних та овоче-баштанних культур у відкритому ґрунті
					01.01.02.03	Для вирощування плодкових дерев
					01.01.02.04	Для вирощування винограду (виноградники)
					01.01.02.05	Для вирощування хмелю(плантації хмелю)
					01.01.02.06	Для вирощування ягідних культур
					01.01.02.07	Для вирощування органічної рослинницької продукції
	01.03	Дія ведення особистого селянського господарства	01.01.03		01.01.03.01	Для вирощування зернових, зернобобових та кормових культур в сiво-змiнах
					01.01.03.02	Для вирощування картоплі, технічних та овоче-баштанних культур у відкритому ґрунті
					01.01.03.03	Для вирощування плодкових дерев
					01.01.03.04	Для вирощування винограду (виноградники)
					01.01.03.05	Для вирощування хмелю (плантації хмелю)
					01.01.03.06	Для вирощування ягідних культур

	01.01.04	Для ведення підсобного сільського господарства	01.01.04.01	Для вирощування зернових, зернобобових та кормових культур в сіво-змінах
			01.01.04.02	Для вирощування картоплі, технічних та овоче-баштанних культур
			01.01.04.03	Для вирощування плодових дерев
			01.01.04.04	Для вирощування винограду (виноградники)
			01.01.04.05	Для вирощування хмелю (плантації хмелю)
			01.01.04.06	Для вирощування ягідних культур
			01.01.05.01	Для індивідуального садівництва
			01.01.05.02	Для колективного садівництва
			01.01.05.03	Для вирощування декоративних багаторічних насаджень
			01.01.05.04	Для вирощування розсади плодових культур
01.01.06	Для садівництва	01.01.05.05	Для вирощування розсади декоративних культур	
		01.01.06.01	Для вирощування картоплі та овоче-баштанних культур	
		01.01.06.02	Для вирощування трав'янистих ягідних культур	
01.01.07	Для сінокошення і випасання худоби	01.01.08.01	Для організації сінокосів	
		01.01.08.02	Для організації пасовищ	
01.02.01	Для дослідних і навчальних цілей	01.02.01.01	Для організації агротехнічних польових дослідів	
		01.02.01.02	Для організації сортовипробувальних польових дослідів	
		01.02.01.03	Для розміщення насіннєвих ділянок (для розмноження насіння сільськогосподарських культур)	
		01.02.02.01	Для організації демонстраційних полігонів	
01.02.02	Для пропаганди перелового досвіду ведення сільського господарства	01.02.03.01	Для розміщення адміністративних будівель та споруд	
		01.02.03.02	Для розміщення громадських будівель та споруд	
01.02.03	Для розміщення інфраструктури наукових установ і навчальних закладів	01.02.03.03	Для розміщення виробничих будівель та споруд	
		01.02.03.04	Для розміщення інженерної інфраструктури	
		01.02.03.05	Для обладнання місць збору, утилізації та знищення біологічних відходів	

01.03	01.03.01	Для розміщення інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції	01.03.01.01	Для розміщення будівель та споруд
			01.03.01.02	Для розміщення систем, мереж, ліній, служб
			01.03.01.03	Для розміщення складських приміщень, сховищ
			01.03.01.04	Для розміщення залів, площадок, павільйонів
			01.03.01.05	Для розміщення транспорту, під'їзних та внутрішніх шляхів
	01.03.02	Для розміщення господарських будівель і дворів	01.03.02.01	Для розміщення будівель і споруд для зберігання та переробки сільськогосподарської продукції
			01.03.02.02	Для розміщення будівель і споруд для вирощування культур в закритому ґрунті
			01.03.02.03	Для розміщення будівель та споруд для приготування та зберігання кормів для сільськогосподарських тварин
			01.03.02.04	Для розміщення будівель і споруд для зберігання та обслуговування сільськогосподарської техніки
			01.03.02.05	Для розміщення будівель і споруд для зберігання мінеральних добрив та пестицидів
			01.03.02.06	Для розміщення споруд для притотування та зберігання органічних добрив
			01.03.02.07	Для розміщення будівель, споруд для утримання та розведення ВРХ
			01.03.02.08	Для розміщення будівель і споруд для утримання та розведення свиней
			01.03.02.09	Для розміщення будівель і споруд для утримання та розведення овець
			01.03.02.10	Для розміщення будівель і споруд для утримання та розведення кіз
			01.03.02.11	Для розміщення будівель і споруд для утримання та розведення коней
			01.03.02.12	Для розміщення будівель і споруд для утримання та розведення кролів
			01.03.02.13	Для розміщення будівель і споруд для утримання та розведення птиці
			01.03.02.14	Для розміщення будівель і споруд для утримання та розведення хутрових звірів
			01.03.02.15	Для розміщення будівель і споруд для утримання та розведення бджіл
01.03.02.16	Для розміщення під'їзних та внутрішніх шляхів			
01.03.02.17	Для розміщення інженерних споруд меліоративних систем			
01.03.02.18	Для розміщення полезахисних та інших лісонасаджень			
01.03.02.19	Для розміщення польових доріг та протонів			
01.03.02.20	Для обладнання місць збору, утилізації та знищення біологічних відходів			
01.04	Землі запасу			

формуванні класифікатора видів цільового призначення земельних ділянок використані комплексний та системний методичні підходи з дотриманням норм чинного вітчизняного земельного законодавства і відповідних підзаконних актів; принципів відкритості та технологічності, і врахуванням рекомендацій міжнародних організацій.

Запропонована 4-рівнева схема класифікатора видів цільового призначення земельних ділянок може бути використана при структуруванні земель інших 8-ми категорій відповідно до їхнього вичерпного переліку, визначеного Земельним кодексом України, в якому потрібно юридично закріпити терміни «клас, вид цільового призначення земельних ділянок», що складають основу цієї класифікаційної системи.

Список літератури

1. Дорош Й.М.БарвінськийА.В., ДорошО.С., СалютаВ.А.Удосконалення науково-методичних підходів до класифікації земель сільськогосподарського призначення / Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2021. – № 1. – с. 52-63. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2021.01.05>
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року за №2768-III. –URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#top>
3. Канаш О.П. Принципи класифікації земель як основа раціонального використання земельних ресурсів /Вісник аграрної науки. – 2002. – №3. – с.63-66.
4. ДобрякД.С., КанашО.П., БабміндраД.І., РозумнийІ.А.Класифікація сільськогосподарських земель як наукова передумова їх екологічнобезпечного використання – Київ: Урожай, 2007. – 464 с.
5. Помелов А.С. Структурирование земельных ресурсов и регулирование землепользования в Беларуси – Минск: РУП «БелНИЦзем», 2013. – 528 с.

6. Третяк А.М., Дорош Й.М. Класифікація земель за їх категоріями, типами землекористування, цільовим призначенням та дозволене використання земель / Землевпорядний вісник. – 2009. – № 5. – с.20-31.

References

1. Dorosh Y., Barvinskyi A., Dorosh O., Saliuta V. (2021) Improvement of scientific and methodological approaches to the classification of agricultural lands / Land management, Cadastre and Land Monitoring, 1, 52-63. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2021.01.05>
2. Land Code of Ukraine. Vidomosti Verkhovnoii Rady Ukrainy. 2001. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#top>
3. Kanash O.P. (2002). Pryntsypy klasyfikatsii zemel yak osnova ratsionalnoho vykorystannia zemelnykh resursiv [Principles of land classification as a basis for rational use of land resources]. Bulletin of Agricultural Science, 3, 63-66.
4. Dobriak D.S., Kanash O.P., Babmindra D.I., Rozumnyi I.A. (2007). Klasyfikatsiia silskohospodarskykh zemel yak naukova peredumova yikh ekolohobezpechnoho vykorystannia [Classification of agricultural lands as a scientific prerequisite for their environmentally friendly use]. Kyiv, Urozhai, 464.
5. Pomyelov A.S. (2013). Strukturirovanie zemelnykh resursov i rehylirovanie zemlepolzovaniia v Belarusi [Land structuring and land use regulation in Belarus]. Minsk, RUP "BelNITssem", 528.
6. Tretiak A., Dorosh Y. (2009). Klasyfikatsiia zemel za iikh katehoriiami, typamy zemlekorystuvannia, tsilovym pryznachenniam ta dozvolene vykorystannia zemel [Classification of lands by their categories, types of land use, purpose and permitted land use]. Zemlevporiadnyi visnyk, 5, 20-31.

Y. Dorosh, Barvinskyi A., Ibatullin Sh.,
Dorosh A., Dorosh O.

**ANALYSIS OF THE CURRENT CLASSIFIER
OF TYPES OF PURPOSE OF AGRICULTURAL
LANDS AND PROPOSALS FOR ITS IMPROVEMENT**

[https://doi.org/](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.01)

10.31548/zemleustriy2021.02.01

Abstract. The analysis of the current Classification of types of intended purposes of land use is carried out. It is established that the existing 2-level Classification does not meet the modern requirements for monitoring land relations and the norms of current land legislation. The structure and content of the 4-level Classifier of types of intended purposes of land use are proposed, which allows to determine in detail the type of permitted land use.

It is established that the current classifier does not distinguish between the form of management and the type of land use. This issue is especially evident in the example of agricultural land, in which case the types of intended purposes indicate the legal form of landowner or user, rather than regulating the direct use of land. The proposed 4-level classifier is able to distinguish between the form of management and the type of land use.

In forming this Classifier, the principles of complexity, systematicity, exhaustiveness, hierarchy and legality are taken into account; requirements of automated technologies for maintaining the State Land Cadastre and remote methods of land monitoring are considered, comprehensive and systematic methodological approaches in compliance with current domestic land legislation and relevant bylaws are applied; principles of openness and manufacturability, as well as recommendations of international organizations are taken into account.

Keywords: agricultural lands, classifier, classes, types of purpose of land plots.

**Дорош И.М., Барвинский А.В.,
Ибатуллин Ш.И., Дорош А.И.,
Дорош О.С.**

**ANALYSIS OF THE CURRENT CLASSIFIER
OF TYPES OF INTENDED PURPOSES OF**

**AGRICULTURAL LAND USE AND PROPOSALS
FOR ITS IMPROVEMENT**

[https://doi.org/](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.01)

10.31548/zemleustriy2021.02.01

Аннотация. Проведен анализ действующей Классификации видов целевого назначения земель. Установлено, что существующая 2-уровневая Классификация не соответствует современным требованиям осуществления мониторинга земельных отношений и нормам действующего земельного законодательства. Предложена структура и содержание 4-уровневого Классификатора видов целевого назначения земельных участков, который позволяет более детально определить способ разрешенного использования земель.

Установлено, что действующий классификатор не разграничивает форму хозяйствования и вид использования земельных участков. Данная проблематика особенно проявляется на примере сельскохозяйственных земель, в случае которых целевые назначения именно указывают на форму хозяйствования землевладельца или землепользователя, а не регулируют непосредственное использование земельного участка. Предложенный 4-уровневый классификатор способен разграничить форму хозяйствования и вид использования земельных участков.

При формировании этого Классификатора учтены принципы комплексности, системности, исчерпаемости, иерархичности и законности; требования автоматизированных технологий ведения Государственного земельного кадастра и дистанционных методов мониторинга земель, применен комплексный и системный методические подходы с соблюдением норм действующего отечественного земельного законодательства и соответствующих подзаконных актов; принципы открытости и технологичности, а также учтены рекомендации международных организаций.

Ключевые слова: сельскохозяйственные земли, классификатор, классы, виды целевого назначения земельных участков.

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ В ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

ДОРОШ Й.М., доктор економічних наук, доцент, член-кореспондент НААН,
Інститут землекористування НААН України,
e-mail: landukrainenaas@gmail.com

БАРВІНСЬКИЙ А.В., кандидат сільськогосподарських наук,
Інститут землекористування НААН України,
e-mail: barv@ukr.net

НОВАКОВСЬКА І.О., доктор економічних наук, доцент,
член-кореспондент НААН,
Національний авіаційний університет,
e-mail: iryna.novakovska@nprp.nau.edu.ua

АВРАМЧУК Б.О., кандидат економічних наук,
Інститут землекористування НААН України,
e-mail: avramchuk.bogdan@gmail.com

СТЕЦЮК М.П., кандидат економічних наук,
Національний авіаційний університет,
e-mail: 19570511@ukr.net

Анотація. Проаналізовано сучасний стан законодавчого забезпечення регулювання в галузі використання та охорони земель. Встановлено, що нормативно-правова база в цій галузі, особливо стосовно повноважень органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, характеризується відсутністю системності, чіткості та конкретності, що є суттєвою перешкодою на шляху практичної реалізації землеохоронних заходів.

Доведено, що удосконалення законодавчого забезпечення в досліджуваній сфері має здійснюватись шляхом систематизації відповідних повноважень органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, заповнення існуючих прогалин, усунення зайвих нашарувань та колізій в законодавчих та підзаконних актах.

Обґрунтована необхідність усунення розпорошеності та дублювання повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в галузі використання та охорони земель для підвищення ефективності їхньої діяльності в зазначеній сфері шляхом внесення відповідних змін та доповнень до законодавчих актів. Для цього пропонується норми щодо аналогічних повноважень різних міністерств, служб, інспекцій, органів місцевого самоврядування та місцевих адміністрацій в цій галузі зосередити в одному законодавчому акті, а для посилення державного контролю за використанням та охороною земель незалежно від категорії та форми власності відновити функціонування Державної земельної інспекції України з наданням їй відповідних повноважень.

Ключові слова: використання та охорона земель, законодавчі акти, повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Постановка проблеми.

Нормативно-правова база, яка визначає повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в галузі використання та охорони земель, характеризується відсутністю системного характеру, що суттєво знижує рівень ефективності практичної діяльності цих органів в зазначеній сфері. Це стосується трансформаційних процесів, які відбувались у сфері земельних відносин не «...реформаційним шляхом, який передбачав поступовий інституційний розвиток..., а революційним...», що потребує «термінового створення нових інститутів та формування сучасного інституційного суспільного середовища» [4, с. 21]. Останнє в поєднанні з недостатнім фінансуванням землеохоронних заходів, самоусуненням держави від виконання контрольних функцій призвело до погіршення екологічної ситуації як в країні в цілому, так і на сільських територіях – зокрема.

Особливого загострення негативні процеси в землеохоронній сфері набули в період кардинальної трансформації земельних відносин, що супроводжується процесами децентралізації влади, формуванням об'єднаних територіальних громад, розмежуванням земель державної та комунальної власності тощо. Тому вирішення цієї проблеми потребує удосконалення нормативно-правового поля держави стосовно повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в галузі використання та охорони земель відповідно до стратегічних

завдань земельної реформи в Україні. Такий підхід дозволить «...усунути інституційний конфлікт інтересів, що є однією з основних причин неефективного управління землекористуванням» [5, с. 103].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематиці законодавчого забезпечення регулювання в галузі використання та охорони земель в Україні та за кордоном присвячені роботи Н.О.Багай [1], Л.Г.Долматової [3], О.Зигрій [9], А.М.Мірошниченко [11], Г.П.Шуст [22] та інших, де підкреслюється необхідність втілення системного та комплексного підходів до розв'язання питань землеохоронного характеру. У працях О.С.Дорош, Д.М. Мельника [4;5] та інших акцентується увага на удосконаленні напрямів реформування системи управління земельними ресурсами в напрямку перерозподілу управлінських функцій між органами виконавчої влади та територіальними громадами в галузі земельних відносин і охорони земель.

Як свідчить зарубіжний досвід, кожна держава характеризується своєю системою земельного законодавства: в таких країнах як Білорусь, Литва, Молдова законодавчі акти формують самостійну систему, а у Франції, Німеччині, США норми земельного права є складовими різних галузей законодавства (аграрного, цивільного, кримінального тощо) [11]. Але загальним є розуміння, що для забезпечення

збереження та відтворення земельних ресурсів необхідне поєднання зацікавленості в цьому безпосередніх суб'єктів господарювання на землі та державного контролю за процесом використання земель. Тому країни з розвинутою економікою надають певну свободу власникам та користувачам земельних ділянок, залишаючи за собою право на управління та контроль (нагляд) в галузі використання та охорони земель.

Зокрема, в Німеччині на законодавчому рівні заборонено подрібнення ділянок лісо- та сільськогосподарського призначення, їх відчуження і зміну дозволеного способу використання [2]. Також під жорсткий контроль з боку держави підпадає зміна дозволеного способу використання земель в Англії [10]. В США системою законодавства обмежена перорієнтація земель сільськогосподарського призначення в інші категорії [2]. Навіть в країнах з вільним обігом земель: Канаді, Фінляндії, Швейцарії тощо домінує державна чи муніципальна власність на землю, а земельні ділянки у користування надаються за договором оренди, що дає змогу муніципалітетам здійснювати контроль за їх використанням [3].

Посилення контролю з боку держави за використанням та охороною земель сільськогосподарського призначення як особливої категорії, насамперед в контексті економічної ефективності, в європейських країнах обумовило передачу повноважень щодо розпорядження ними до спеціально уповноважених органів, таких як Агентство з управління земельними ресурсами та регіонального розвитку (Франція), Агентство сільсько-господарської нерухомості (Польща), Земельне приватизаційне агентство

(Німеччина), Державне територіальне агентство (Румунія) тощо.

В цілому за кордоном на центральні органи управління, які реалізують державну земельну політику, вірогідніше покладаються загальні організаційні функції щодо створення належних умов для ефективного використання та охорони земельних ресурсів, високопродуктивного сільськогосподарського виробництва і функціонування цивілізованого ринку земель. Виконання конкретних завдань в земельній сфері здійснюється окремими профільними, переважно державними установами, на які покладені повноваження щодо контролю за додержанням вимог чинного законодавства в галузі використання та охорони земельних ресурсів і притягнення винних осіб до відповідальності в разі виявлення правопорушень [22]. Зокрема, правом притягнення до відповідальності правопорушників в галузі використання та охорони земель наділена Інспекція з охорони навколишнього природного середовища в Молдові, Федеральна служба захисту природи в Німеччині. В деяких країнах, зокрема Білорусі [20], Казахстані [7] тощо, справи про адміністративні правопорушення в галузі використання та охорони земель розглядаються також найвищими органами управління, зокрема, відповідними міністерствами чи департаментами.

Отже, аналіз зарубіжних та вітчизняних публікацій переконливо свідчить про необхідність застосування комплексного, системного підходу для удосконалення законодавчого забезпечення регулювання в галузі використання та охорони земель.

Метою статті є проведення аналізу законодавчого забезпечення регулювання в галузі використання та

охорони земель в Україні та обґрунтування шляхів його удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Відповідно до частини першої Статті 5 ЗУ «Про охорону земель» «регулювання в галузі охорони земель здійснюють Верховна Рада України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, а також спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади в межах повноважень, установлених законом» [18].

Повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в галузі використання та охорони земель визначені нормами Земельного кодексу України (ЗКУ) та Законів України (ЗУ): «Про охорону земель», «Про державний контроль за використанням та охороною земель», «Про землеустрій», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про меліорацію земель» тощо. Однак, незважаючи на достатньо високий рівень законодавчого забезпечення в цій галузі (в кількісному відношенні), не вдалось з дотриманням належної деталізації забезпечити врахування всього спектру правових норм для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на раціональне використання та охорону земель. Перелічені законодавчі акти створюють лише базу для формування цілісного систематизованого масиву законодавства в сфері земельних відносин в цілому і галузі використання та охорони земель – зокрема. Прикладом цього є Закон України «Про охорону земель»,

в якому міститься біля 20 відсилочних норм та передбачено розробити понад 10 нормативно-правових актів, переважна більшість із яких до цього часу не прийняті. Це створює передумови для появи надмірної кількості землеохоронних нормативно-правових актів, що матиме негативний вплив на ефективність правового регулювання суспільних відносин в галузі використання та охорони земель [1].

Повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в галузі використання та охорони земель можна умовно розділити на 3 групи:

- 1) планування (розробка та реалізація Загальнодержавної програми використання та охорони земель (Кабінет міністрів України (КМУ), центральні органи виконавчої влади (ЦОВВ), місцеві державні адміністрації); розробка та реалізація регіональних програм використання та охорони земель (обласні ради, районні ради, місцеві державні адміністрації); розробка та реалізація цільових програм і документації із землеустрою щодо охорони земель (сільські, селищні ради);
- 2) організація (координація діяльності органів виконавчої влади (КМУ); організація землеустрою (районні ради); здійснення моніторингу земель (ЦОВВ));
- 3) контроль (державний (ЦОВВ, місцеві державні адміністрації); самоврядний (обласні, районні, сільські, селищні ради)).

Однак, аналіз законодавчого забезпечення повноважень зазначених органів державної влади та місцевого самоврядування свідчить про недостатню конкретизацію стосовно визначення сфер їхньої діяльності та дублювання норм, закріплених різни-

ми законодавчими актами. Зокрема, згідно з частиною першою Статті 6 Земельного кодексу України (ЗКУ) «до повноважень Верховної Ради України в галузі земельних відносин належить: визначення засад державної політики в галузі використання та охорони земель (пункт «б»); затвердження загальнодержавних програм щодо використання та охорони земель (пункт «в»))» [8]. Крім цих двох норм, до повноважень Верховної Ради України в галузі охорони земель Статтею 6 ЗУ «Про охорону земель» віднесено «вирішення інших питань у галузі охорони земель відповідно до Конституції України» [18]. Тотожні повноваження Верховної Ради України, але вже в сфері землеустрою, закріплені Статтею 9 (пункти «а» і «в»)¹ ЗУ «Про землеустрій» [16]. Аналогічно до цього повноваження обласних, районних, сільських та селищних рад визначаються відповідно нормами Статей 8, 10 та 12 ЗКУ, Статей 8, 10 та 12 ЗУ «Про охорону земель», Статей 15, 17 та 19 ЗУ «Про землеустрій». Це ж стосується і повноважень органів виконавчої влади в галузі використання та охорони земель.

При цьому повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що стосуються одного напрямку регулювання земельних відносин (галузі використання та охорони земель), розглядаються в різних сферах залежно від тематики законодавчого акта: в галузі земельних відносин в ЗКУ, в сфері землеустрою в ЗУ «Про землеустрій», в галузі охорони земель в ЗУ «Про охорону земель» тощо. Все це ускладнює реалізацію зазначених законодавчих норм в практичній діяльності відповідних органів в досліджуваній галузі.

В чинному земельному законодавстві відсутня також чіткість стосовно

розподілу функціональних обов'язків між деякими спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади в галузі використання та охорони земель. Так, згідно з частиною 3 Статті 5 ЗУ «Про державний контроль за використанням та охороною земель» «Моніторинг родючості ґрунтів та агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення проводить центральний орган виконавчої влади з питань аграрної політики», а відповідно до абзацу 5 Статті 8 цього ж Закону «проведення моніторингу родючості ґрунтів та агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення» належить «До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин» [13].

Крім того, відповідно до Статті 19 ЗУ «Про охорону земель» «центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища», здійснюється державний контроль за додержанням вимог законодавства лише про охорону земель, а згідно з Статтею 17¹ цього ж Закону до повноважень зазначеного ЦОВВ належить «здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про використання та охорону земель» [18].

Згідно з частиною першою Статті 19 ЗУ «Про охорону земель» «Державний контроль за використанням та охороною земель здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин», а відповідно до частини четвертої цієї ж Статті «Центральний орган виконавчої вла-

ди, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, проводить моніторинг родючості ґрунтів та агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення» [18]. Оскільки моніторинг ґрунтової родючості та агрохімічна паспортизація сільськогосподарських земель є частиною державного контролю за використанням та охороною земель в цілому, то доцільність існування частини 4 в даній Статті викликає сумнів.

В цьому контексті слід відзначити, що наразі повноваження органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, виконує Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр), бо відповідно до пункту 1 Постанови Кабінету Міністрів України «Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру» від 14 січня 2015 р. №15 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 22 липня 2016р. №482 «Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра аграрної політики та продовольства і який реалізує державну політику у сфері топографо-геодезичної і картографічної діяльності, земельних відносин, землеустрою, у сфері Державного земельного кадастру, державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі в частині дотримання земельного законодавства, використання та охорони земель усіх категорій і форм власності, родючості ґрунтів» [14].

Крім того, відповідно до абзацу 7 частини 2 Статті 14 ЗУ «Про меліо-

рацію земель» «до повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин з питань меліорації земель, належить: в тому числі, вирішення інших питань, пов'язаних з використанням меліорованих земель, у межах повноважень, визначених законом та покладених на нього Президентом України» [17], що несе небезпеку вчинення корупційних дій при реалізації повноважень цього органу виконавчої влади, оскільки зміст останніх чітко не визначений.

Враховуючи норму частини 2 Статті 17 ЗУ «Про центральні органи виконавчої влади»: «У разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають функції з надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам, центральний орган виконавчої влади утворюється як служба» [19], основною функцією Держгеокадастру, утвореного саме як служба, має бути надання відповідних адміністративних послуг. Водночас, до повноважень Держгеокадастру відносяться також функції щодо розпорядження держмайном, що належить до сфери його управління (це функції агентства) і контрольо-наглядові функції (а це функції інспекції) [14].

Крім того, згідно з пунктом 3 «Положення про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру» серед основних завдань цього ЦОВВ на першій позиції вказані функції саме нагляду (контролю) (підпункт 1), а вже потім «надання адміністративних послуг згідно із законом у відповідній сфері» (підпункт 2) [14]. Це підтверджується також інформацією з офіційного сайту Держгеокадастру, де зазначено, що він є «центральним органом виконавчої влади, який реалізує

державну політику у сфері державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі в частині дотримання земельного законодавства, використання та охорони земель усіх категорій і форм власності, родючості ґрунтів» [21]. Отже, перелічене засвідчує невідповідність форми змісту і згідно з заявленими завданнями цей ЦОВВ мав би мати статус не служби, а інспекції.

Аналіз завдань Держгеокадастру, визначених Положенням про нього, переконує, що функції нагляду (контролю) в галузі використання та охорони земель слід вважати допоміжними, а функцію «складання протоколів та розгляд справ про адміністративні правопорушення, накладання адміністративних стягнень» [14] в цій же галузі - взагалі «недоцільною», особливо, зважаючи на те, що такі його повноваження внесені змінами до Положення про Держгеокадастр через півтора року після утворення самого ЦОВВ згідно з Постановою КМУ №482 від 22.07.2016 р. Виявлена невідповідність основних завдань повноваженням і формі державного органу, безумовно, матиме негативний вплив на реалізацію ним своїх функцій: невиконання їх взагалі або ж виконання неналежним чином, наслідком чого буде порушення прав та інтересів, як окремої особи, так і держави в цілому через заподіяння шкоди об'єктам, що охороняються.

Крім того, внесені доповнення до переліку завдань Держгеокадастру унеможливує дотримання принципу «уникнення поєднання діаметрально протилежних повноважень в діяльності одного державного органу та дублювання повноважень», закріпленого в ЗУ «Про центральні органи виконавчої влади», адже функції стосовно «складання протоколів та розгляд справ про

адміністративні правопорушення, накладання адміністративних стягнень у випадках, передбачених законом» в галузі охорони земель надані також Держекоінспекції [15]. Тому, наразі існує два ЦОВВ, які наділені правами щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення у галузі використання та охорони земель і розгляду відповідних справ, що підтверджує існування дублювання повноважень.

Можна вважати також формальним розділення повноважень цих ЦОВВ щодо здійснення державного контролю в галузі використання та охорони земель, визначених Статтею 19 ЗУ «Про охорону земель», адже поняття «використання та охорона земель» і «додержання вимог законодавства про охорону земель» взаємопов'язані. Крім того, невиконання норм Прикінцевих положень цього Закону не дозволяє зазначеним ЦОВВ виконувати свої функції належним чином. Так, згідно з підпунктом 2 пункту 4 «Положення про Державну екологічну інспекцію України», затвердженого Постановою КМУ від 19 квітня 2017 р. № 275, даний ЦОВВ «здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності і господарювання, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними особами - нерезидентами вимог законодавства: б) про охорону земель, надр, зокрема щодо: додержання екологічних нормативів

з питань використання та охорони земель» [15], але такі нормативи, визначені Статтею 30 ЗУ «Про охорону земель» до цього часу перебувають у статусі рекомендацій науково-дослідних установ і не закріплені відповідними нормативно-правовими актами.

Дублювання повноважень ЦОВВ в галузі використання та охорони земель зустрічаються також в ЗУ «Про меліорацію земель». Так, згідно з абзацом 4 частини 8 статті 14 цього Закону «До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів у сфері меліорації земель, належить: зокрема, здійснення державного нагляду (контролю) за меліоративним станом зрошуваних та осушуваних земель ...»; а відповідно до абзацу 5 частини 4 цієї ж Статті «до повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики, у сфері меліорації земель належить: в тому числі, забезпечення здійснення державного контролю за ефективністю сільськогосподарського використання меліорованих земель» [17]. Крім того, остання норма суперечить Статті 19 ЗУ «Про охорону земель», згідно з частиною 4 якої повноваження щодо проведення «моніторингу родючості ґрунтів та агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення» покладені на ЦОВВ, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин [18].

Зважаючи на це, видається логічним закріплення функції державного контролю за використанням та охороною усіх категорій земель незалеж-

но від форми власності на земельні ділянки (в тому числі, за додержанням вимог законодавства про охорону земель) за Державною земельною інспекцією, відновлення якої набуває все більшої актуальності з наближення «відкриття» ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення.

При цьому потрібно врахувати, що чіткого механізму реалізації конкретних повноважень виконавчих органів сільських, селищних рад, закріплених нормою Статті 6¹ ЗУ «Про державний контроль за використанням та охороною земель», щодо: «здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, а саме за: виконанням власниками і користувачами земель комплексу необхідних заходів із захисту земель від заростання бур'янами, чагарниками; дотриманням режиму експлуатації протиерозійних, гідротехнічних споруд, а також вимог законодавства щодо збереження захисних насаджень і межових знаків; виконанням землевласниками та землекористувачами вимог щодо використання земель за цільовим призначенням, розміщенням, проектуванням, будівництвом, введенням в дію об'єктів, що негативно впливають на стан земель, експлуатацією, збереженням протиерозійних гідротехнічних споруд, захисних лісонасаджень» [13], наразі не існує, що безумовно призведе до неузгодженості дій державних інспекторів виконкомів сільських, селищних рад та управлінь з контролю за використанням та охороною земель Головних управлінь Держгеокадастру в регіонах.

Висновки.

Сформована в період радикального реформування земельних відносин законодавча база в галузі використан-

ня та охорони земель не забезпечує належного регулювання суспільних відносин в цій сфері, в тому числі стосовно повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування через відсутність системності, чіткості, конкретності, як законодавчих норм, так і підзаконних актів, розроблених на їхній основі.

Удосконалення законодавчого забезпечення регулювання в галузі використання та охорони земель має здійснюватись в напрямі заповнення існуючих прогалин, усунення зайвих нашарувань та колізій у відповідних нормативно-правових актах, систематизації повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що визначені численними законами і підзаконними актами.

Для цього необхідно:

- 1) з метою усунення дублювання аналогічних повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в галузі використання та охорони земель, визначених різними законами, зосередити їх в одному законодавчому акті: або Земельному кодексі, або спеціальному законі, присвяченому визначенню повноважень зазначених органів;
- 2) відновити Державну земельну інспекцію України як ЦОВВ, підпорядкований безпосередньо КМУ без координації його діяльності будь-яким профільним міністерством;
- 3) здійснити повне розмежування повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в галузі використання та охорони земель;
- 4) запровадити в правовій площині земельнопорядної сфери надання «науково-правового висновку» як інструменту розв'язання проблемних питань у сфері охорони земель [6].

Список використаних джерел

1. Багай Н.О. Законодавство України про охорону земель: проблеми розвитку. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>.
2. Волков С.Н. Землеустройство. Т. 7. Землеустройство за рубежом. -М.: Колос, 2005. - 408 с.
3. Долматова Л.Г. Основы государственного регулирования в области использования и охраны земельных ресурсов в современных условиях. - [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ivdon.ru/ru/magazine/archive/n2y2011/440>.
4. Дорош О.С. Реформування системи управління земельними ресурсами в умовах децентралізації влади / О.С. Дорош, Д.М. Мельник, Л.А. Свиридова // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2016. – № 1-2. – С. 16 – 25.
5. Дорош О.С. Концепт розподілу функцій управління землекористуванням в контексті розвитку територіальних громад / О.С. Дорош, Д.М. Мельник, А.Й. Дорош // Збалансоване природокористування. – 2017. – № 3. – С. 97 – 107.
6. Дорош Й.М. Науково-правовий висновок – інструмент розв'язання проблемних питань в правовій площині земельнопорядної сфери / Й.М. Дорош, Ш.І. Ібатуллін, Б.О. Аврамчук, Р.А. Харитоненко, О.О. Патіюк // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2019. – № 2. – с. 86 – 92.
7. Земельный кодекс Республики Казахстан. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=3672.
8. Земельний кодекс України №2768-III від 25.10.2001 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
9. Зигрій О. Організаційно-правовий аспект використання та охорони земель //Актуальні проблеми правознавства. Випуск 1(9), 2017, С.70-74.

10. Куйбіда В.С. Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав-членів Ради Європи /В.С.Куйбіда, В.А.Негода, В.В.Толкованов. - Київ: «Крамар», 2009. - 170 с.
11. Мірошниченко А.М. Земельне право України: підручник. - К.: Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2009. -7 12 с.
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин: Закон України №1423-IX від 28.04.2021 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#top>.
13. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України №963-IV від 19.06.2003р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/963-15>.
14. Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру: Постанова КМУ від 14.01.2015 № 15. -Офіційний вісник України. -2015. -№ 7. -Стор. 79, стаття 164.
15. Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України: Постанова КМУ від 19 квітня 2017 р. №275. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF#top>.
16. Про землеустрій: Закон України №858-15 від 22.05.2003р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
17. Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000р. № 1389-XIV. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-14#top>.
18. Про охорону земель: Закон України №962-IV від 19.06.2003р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.
19. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011р. № 3166-VI. - Відомості Верховної Ради України. - 2011. -№ 38. -ст. 385.
20. Процессуально-исполнительный кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=14894.
21. Сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://land.gov.ua>
22. Шуст Г.П. Правова охорона земель та її функції. Science Review: Open Access Peer-reviewed Journal. Warsaw, Poland, 2018. № 3, Vol. 8, March. P. 69–74.

References

1. Bahai N.O. (2008) Zakonodavstvo Ukrainy pro okhoronu zemel: problemy rozvytku [Legislation of Ukraine on land protection: problems of development]. - Available at: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>.
2. Volkov S.N. (2005) Zemleustroistvo. T. 7. Zemleustroistvo za rubezhom [Land management. T. 7. Land management abroad]. Moscow: Kolos, 408.
3. Dolmatova L.H. (2011) Osnovy gosudarstvennoho rehulyrovanya v oblasti ispolzovanya i okhrany zemelnykh resursov v sovremennykh usloviakh [Fundamentals of state regulation in the field of use and protection of land resources in modern conditions]. Available at: <http://www.ivdon.ru/ru/magazine/archive/n2y2011/440>.
4. Dorosh O.S. (2016) Reformuvannya systemy upravlinnia zemelnymy resursamy v umovakh detsentralizatsii vlady [Reforming the land resources management system in terms of decentralization of power] Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel, № 1-2, 16 – 25.
5. Dorosh O.S. (2017) Kontsept rozpodilu funkt sii upravlinnia zemlekorystuvanniam v konteksti rozvytku terytorialnykh hromad [The concept of distribution of land management functions in the context of territorial community development]. Zbalansovane pryrodokorystuvannya, № 3, 97 – 107.

6. Dorosh Y.M. (2019) Naukovo-pravovyi vysnovok – instrument rozv'iazання problemnykh pytan v pravovii ploshchyni zemlevporiadnoi sfery [Scientific and legal conclusion - a tool for solving problematic issues in the legal plane of the land management sphere]. *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel*, № 2, 86-92.
 7. Land Code of the Republic of Kazakhstan (2003). Available at: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=3672.
 8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "Land Code of Ukraine". Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
 9. Zyhrii O. (2017) Orhanizatsiino-pravovyi aspekt vykorystannya ta okhorony zemel [Organizational and legal aspect of land use and protection]. *Aktualni problemy pravoznavstva.*, 1(9), 70-74.
 10. Kuibida V.S. (2009) Rehionalnyi rozvytok ta prostorove planuvannya terytorii: dosvid Ukrainy ta inshykh derzhav-chleniv Rady Yevropy [Regional development and spatial planning of territories: experience of Ukraine and other member states of the Council of Europe]. Kyiv: "Kramar", 170.
 11. Miroshnychenko A.M. (2009) *Zemelne pravo Ukrainy: pidruchnyk* [Land law of Ukraine: a textbook]. Kyiv: Aleuta; KNT; TsUL, 712.
 12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Improvement of the Management and Deregulation System in the Sphere of Land Relations". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#top>.
 13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On state control over the use and protection of land". Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/963-15>.
 14. The Cabinet of Ministry of Ukraine (2015), Regulation "On the State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre". *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, № 7, 79.
 15. The Cabinet of Ministry of Ukraine (2017), Regulation "On approval of the Regulation on the State Ecological Inspectorate of Ukraine". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF#top>.
 16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On land management". Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
 17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine "On land reclamation". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-14#top>.
 18. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On land protection". Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.
 19. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "On central executive bodies". *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, № 38, 385.
 20. Procedural and Executive Code of the Republic of Belarus on Administrative Offenses (2006). Available at: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=14894.
 21. Website of the State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre (2021). Available at: <http://land.gov.ua>.
 22. Shust H.P. (2018) *Pravova okhorona zemel ta yii funktsii* [Legal protection of lands and its functions]. *Science Review: Open Access Peer-reviewed Journal*. Warsaw, Poland, № 3, Vol. 8, March, 69–74.
-
-

Dorosh Y., Barvinskyi A., Novakovska I., Avramchuk B., Stetsiuk M.

**LEGISLATIVE PROVISION OF REGULATION
IN THE FIELD OF LAND USE AND PROTECTION**
<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.02>

Abstract. *The current state of legislative support in the field of land use and protection is analyzed. It is established that the legal framework*

in this area, especially with regard to the powers of executive authorities and local governments, is characterized by a lack of system, clarity and specificity, which is a significant obstacle to the practical implementation of land protection measures.

It is proved that the improvement of legislative support in the research area should be carried out by systematizing the relevant powers of executive authorities and local governments, filling existing gaps, eliminating unnecessary layers and conflicts in laws and regulations.

The need to eliminate the dispersion and duplication of powers of executive authorities and local governments in the field of land use and protection to improve the efficiency of their activities in this area by making appropriate changes and additions to legislation. To this end, it is proposed to concentrate norms on similar powers of different ministries, services, inspections, local governments and local administrations in this area in one legislative act, and to strengthen state control over land use and protection, regardless of category and form of ownership, to restore the State Land Inspectorate. Ukraine with the granting of appropriate powers.

Keywords: *land use and protection, legislative acts, powers of executive bodies and local self-government.*

**Дорош Й.М., Барвинский А.В.,
Новаковская И.О., Аврамчук Б.О.,
Стецюк М.П.**

**ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ
РЕГУЛИРОВАНИЯ В ОБЛАСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ И ОХРАНЫ ЗЕМЕЛЬ**

<https://doi.org/>

10.31548/zemleustriy2021.02.02

Аннотация. Проанализировано современное состояние законодательного обеспечения регулирования в области исполь-

зования и охраны земель. Установлено, что нормативно-правовая база в этой области, особенно в отношении полномочий органов исполнительной власти и местного самоуправления, характеризуется отсутствием системности, четкости и конкретности, что является существенным препятствием на пути практической реализации землеохраняющих мероприятий.

Доказано, что усовершенствование законодательного обеспечения в исследуемой сфере должно осуществляться путем систематизации соответствующих полномочий органов исполнительной власти и местного самоуправления, заполнение существующих пробелов, устранение лишних наслоений и коллизий в законодательных и подзаконных актах.

Обоснована необходимость устранения разобщенности и дублирования полномочий органов исполнительной власти и местного самоуправления в области использования и охраны земель для повышения эффективности их деятельности в указанной сфере путем внесения соответствующих изменений и дополнений в законодательные акты. Для этого предлагается нормы относительно аналогичных полномочий различных министерств, служб, инспекций, органов местного самоуправления и местных администраций в этой области сосредоточить в одном законодательном акте, а для усиления государственного контроля за использованием и охраной земель независимо от категории и формы собственности восстановить функционирование Государственной земельной инспекции Украины с предоставлением ей соответствующих полномочий.

Ключевые слова: использование и охрана земель, законодательные акты, полномочия органов исполнительной власти и местного самоуправления.

FEATURES OF LAND ALLOCATION FOR ROAD BUILDINGS AND STRUCTURES

O. KUSTOVSKA, Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Department of Land Management,

O. VERTELETSKYI, student of the Faculty of Land Management

A. RUDEMKO, student of the Faculty of Land Management
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
E-mail: kustovska.ov@gmail.com

Abstract. *The article examines the process of features of land allocation for road buildings and structures. It is substantiated that the specifics of the category of land for industry, transport, communications, energy, defense and other purposes is that their formation as an independent category of land is largely due to the withdrawal or redemption of land from agricultural or forestry production.*

The peculiarities of allotment of land plots for commercial use, in particular, land plots for servicing of road buildings and structures are substantiated. The stages of construction of road transport facilities and the list of documents that the project customer, in addition to the design assignment, provides to the project organization are noted. Substantiation for the formation of land for maintenance of commercial buildings and structures of road transport was considered in the Pryluky district of Chernihiv region.

Keywords: *land, construction and maintenance, buildings and structures of road transport, rent, permanent use.*

Introduction.

In order to develop the economy of our state it is important to increase the role of transport, which ensures the livelihood of the population, the development of the country's economy, maintaining defense capabilities and the ability to achieve high foreign economic relations. The country's transport system is represented by the following types of transport: road, rail, aviation, sea, etc. Significant weight belongs to road transport, because this type of transport predominates in the transportation of passengers

and goods of all sectors of the economy, ensuring the delivery of all types of raw materials, goods and equipment in the country and abroad. More than 65% of transportation is carried out by road. The economic crisis of recent years has had a negative impact on the development of road transport. There are a large number of problems in the industry that need to be addressed immediately, in particular, the development of regulations that would simplify the procedures for planning and organizing mixed transport. The location of the country allows it to be a profitable transit bridge for passengers

and goods between Europe, Asia and the Middle East. The volume of transit traffic should be constantly growing, but due to the poor condition of roads, underdeveloped customs infrastructure, tariff policy, transport terminals, this is not happening. Whereas, transit through the territories of the CIS is growing, i.e. there is a redistribution of transit traffic flows not in favor of our country. [3, p.45]

The lands of road transport include lands provided for use for buildings and equipment of energy, garage and fuel and distribution facilities, bus stations, bus stations, line production facilities, service and technical buildings, service stations, gas stations, motor transport, sports and forwarding enterprises, car repair plants, bases, cargo yards, platforms for container and for switching, office and cultural and household premises and other objects providing work of motor transport. [1, p. 3]

Outside the settlements, a part of the lands of agricultural purpose is in private ownership, which significantly complicates the solution of the issues of allotment, allotment, allotment. Especially a lot of time is spent on agreements with landowners and land users of the location of transport facilities, conditions and procedures for redemption and withdrawal of relevant land. The development and coordination with local bodies of executive power and bodies of local self-government of places of origin of enrollment is of great importance. [2, p.152] It is possible to reserve the necessary land, especially in suburban areas, in order to save for the needs of transport and energy areas that are being built cottages. This is a rather serious problem in connection with the pricing policy - the cost of land.

Issues of formation of land plots for maintenance of road buildings and structures, efficiency of functioning of trans-

port objects, complex use and restoration of lands under the objects of transport in the objects of transport and large areas of transport were studied by O.V. Bevz, V.V. Bondar, N.V. Bondarchuk, N.Yu. Ghalchinska, A.I. Ghodovanyuk, O.V. Donets and others. Questions of formulating the definition of the concept of the studied category of land were investigated by V.I. Andreyzhev, R.D. Bogolepov, V.V. Bondar, I.Ya. Vityuk, Ya.Z. Gayetska-Kolotylo, M.G. Kovtun, M.I. Krasnov, T.M. Lebedeva, S.I. Марченко, A.M. Miroshnichenko, M.V. Shulga and other scientists.

These authors focused primarily on identifying the characteristics of this category of land and formulate the definition of these lands, while the process of land formation for road transport needs to be refined.

The **purpose** of the article is to substantiate the formation of land allocation for road buildings and structures.

Results.

Lands of industry, transport, communications, energy, defense and other purposes are an independent category of lands within the lands of Ukraine, with an area of 2.03 million hectares.

According to Art. 65 of the Land Code of Ukraine, lands of industry, transport, communications, energy, defense and other purposes are recognized as land plots provided in accordance with the established procedure to enterprises, institutions and organizations for the implementation of relevant activities. Lands of this category are divided into independent species. [1, p. 7] The criterion for such division of land is the nature of special tasks for which land plots are intended and provided to the relevant enterprises, institutions and organizations. The studied category of

land, according to the main purpose, is used for various specific purposes, the list of which in the current legislation is not exhaustive. This situation is explained by the fact that certain industries and other activities that require appropriate land and consolidate the order of their use, are formed and developed.

Peculiarities of legal regulation of the use and protection of certain types of land that are part of this category, due to the specifics of their purpose, which is that their formation as an independent category of land is largely due to withdrawal or redemption of land in the field of agricultural or forestry production. This is due, in particular, to the fact that according to Art. 23 of the Land Code of Ukraine for the construction of industrial enterprises, housing and communal services, railways and highways, power lines and communications, main pipelines, as well as for other needs not related to agricultural production, are provided mainly non-agricultural lands or agricultural lands of inferior quality. [1, p. 3] In order to accelerate market reforms, stimulate efficient land use and entrepreneurship, encourage investment in the implementation of socio-economic development programs, the legislation provides for the possibility of acquiring certain non-agricultural land, at the expense of land, such as industry, in private ownership as legal. The peculiarities of allotment of land plots for commercial use are the following:

- allotment of land for use on lease terms in accordance with Art. 124 of the Land Code of Ukraine; [1, p. 9]
- restrictions set by the allotment project, in accordance with the existing linear engineering structures on the land plot,
- land use in accordance with the requirements of the Land Code of Ukraine (Articles 96, 103, 125, 126); [7, p. 8,9,15]

- to carry out production activities in accordance with the requirements of environmental legislation;
- to comply with the requirements of the Law of Ukraine «On Land Protection» (Articles 35, 36, 37); [9, p.5]
- to obtain a permit for emissions of harmful substances into the atmosphere (Article 11 of the Law of Ukraine «On Protection of Atmospheric Air»; [8, p. 2]
- not to allow incineration of crop residues and waste;
- to ensure the utilization of industrial and household waste (Articles 17, 33 of the Law of Ukraine «On Waste»); [6, p.3,5]
- to ensure the use of land.

The use of transport lands related to the location of buildings and other transport facilities on these lands is carried out in agreement with local executive authorities and local governments. Transport enterprises, which are provided with land plots, have additional responsibilities for their proper use and protection. [5, p.2] The main purpose of construction of road transport facilities is their trouble-free and reliable operation, as well as minimal impact on the environment natural environment.

Stages of construction of road transport facilities: selection of the optimal technical and economic solution taking into account the provision of the required volume of service, transport load, capacity and level; obtaining the necessary permits for the design, construction and technological location of road transport facilities and territorial network organizations; selection of equipment and construction works.

Design and estimate documentation for the construction of road transport facilities is developed on the basis of design assignments. The task is issued

by the customer of the project and is approved on objects of motor transport in the established order. [5, p.5]

The customer of the project, except for the task on design, the act of assessment of the technical condition of existing road transport facilities; technical conditions for the construction of road transport facilities and coordination with existing (existing) road communications; cartographic materials; information on existing buildings, underground communications, state of ecology, etc.; technical conditions of layout with existing buildings. land. Drawing up of land allotment projects is carried out in two stages: preliminary approval of the location of the object;

Preliminary approval of the location of the object is agreed with the land user, land management body, environmental authority, bodies of architecture and protection of cultural heritage.

To carry out the construction of a car park, the interested person must obtain a permit from the state architectural and construction control authorities to perform construction works. When approving the location of car parks, the relevant authorities must take into account the master plans of settlements, detailed development plans, plans for red lines and landscaping projects. If the parking lot is planned to be located within the exclusion zone of highways and red lines of city streets and roads, it is necessary to obtain permission from the owner of the road object or its authorized body and agree on its location with the State Automobile Inspectorate. [3, p.85] When issuing permits or approvals for the location of car parks, the competent authorities of the state or local government must take into account the requirements of applicable law. The legislation of Ukraine defines restrictions on the location of car parks.

Allocation of land for lease for maintenance of outbuildings and structures is carried out in accordance with the Land Management Project for allotment of land area of 0.9664 hectares for lease to the limited liability company «BOBER: maintenance station» for maintenance of outbuildings and structures (farmyard) on the territory of Sukhopolovnyansk village council of Pryluky district of Chernihiv region from agricultural lands (including under farm buildings and yards) of state property. The distance from residential buildings is 100-150m. There are no greenery. [4, p.3]

The location of the land plot in relation to the surrounding territory is analyzed, in particular: it is not related to the objects of nature reserve fund and other nature protection purpose, as well as to: other especially valuable lands, lands reserved for bequests, water objects, their water protection zones and coastal protection strips, floodplains of small rivers. The type of target land use is established - 1.11 - commercial use. Soil cover analysis was not performed, so there is no information on the qualitative characteristics of the soil cover. As for the use of the fertile layer of soil, its removal is not planned. There are no restrictions on the right to use the land plot for servicing outbuildings and structures in the study area. [4, p.5]

The types of activity of the limited liability company «BOBER: maintenance station» are established: maintenance and repair of cars; construction of buildings; mediation in trade in a wide range of goods; activity of motor freight transport; intermediation in trade in automobile parts and accessories; intermediation in trade in fuel, ores, metals and chemicals.

The boundaries of the land plot to be allocated, their territorial location correspond to the land management project

for the allocation of land for maintenance of farm buildings and structures (farm yard). According to the lease agreement for non-residential premises located on the territory of the allotted land plot, the lessee undertakes: to maintain the leased property in proper sanitary condition, to carry out current repairs of premises, to prevent damage and destruction of property, to follow fire safety rules. Also, to pay rent in the amount of not less than 1.5% of the residual value of the premises and equipment in the amount of the established amount per year, to pay for the use of electricity, heating and water on time at their own expense. Also, the tenant, with the consent of the landlord, has the right to re-equip the premises and the priority purchase of the object under study in the event of its sale.

Discussion.

Land management projects for the allocation of land are developed at the request of citizens by economic entities and agreed and approved in the manner prescribed by the Land Legislation of Ukraine.

It is necessary to make the transition to new principles of organization and management of the transport process on the basis of the latest information technologies and modern marketing, the introduction of automated cargo delivery control centers. Having studied the development of road transport in Ukraine and its importance, it should be noted that it requires effective state regulation of motor transport enterprises in the following areas: the creation of a market for transport services; ensuring technological and environmental safety of transport; intensification of international activities of transport enterprises. After all, the increase in traffic intensity, es-

pecially heavy transport, has a negative impact on the environment and the state of the existing road network, and the level of development of road infrastructure is one of the most important signs of its technological progress and civilization. With the integration into the European economy, the need for a highly developed transport system is growing, it becomes the basis for Ukraine's effective entry into the European community and taking a place in it that corresponds to the level of a highly developed state.

References

1. Land Code of Ukraine of 25.10.2001, version 21.02.2020. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
2. Kustovska, O., Ponomarenko R. (2015) State and communal property land management mechanism. Innovative economy. Vol. 9 (151). 151-157. (in Ukrainian)
3. Martyn, A., Kustovska, O. (2015) Land Management of Territorial Communities: monograph. Kiyv. 349 p. (in Ukrainian)
4. Official site of the Sukhopolovnyansk village united territorial community. Available at: <https://shp-gromada.gov.ua/>
5. On Road Transport: Law of Ukraine of April 5, 2001 № 2344-III, edition of October 16, 2020. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>
6. On waste: the Law of Ukraine of October 16, 2020, №187 / 98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98>
7. On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Improvement of the System of Management and Deregulation in the Sphere of Land Relations: Law of Ukraine of April 28, 2021, №1423-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#Text>
8. On air protection: Law of Ukraine of October 16, 2020, № 2707-XII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>

9. On land protection: the Law of Ukraine of May 27, 2021. №962-IV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>

Кустовська О., Вертелецький О., Руденко А.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДВЕДЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ПІД ГОСПОДАРСЬКІ БУДІВЛІ І СПОРУДИ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

[https://doi.org/](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.03)

10.31548/zemleustriy2021.02.03

Анотація. У статті досліджено процес формування земельних ділянок для обслуговування господарських будівель і споруд автомобільного транспорту. Обґрунтовано, що специфікою категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення є те, що їх формування як самостійної категорії земель здійснюється значною мірою за рахунок вилучення або викупу земель із сфери сільськогосподарського чи лісгосподарського виробництва.

Обґрунтовано особливості відведення земельних ділянок комерційного використання, зокрема, земельних ділянок для обслуговування господарських будівель і споруд автомобільного транспорту. Вказані етапи будівництва об'єктів автомобільного транспорту та перелік документів, які замовник проекту, крім завдання на проектування, надає проектній організації. Встановлено, що матеріали попереднього погодження місця розташування об'єкта є складовою частиною проекту відведення земельної ділянки.

Обґрунтування формування земельних ділянок для обслуговування господарських будівель і споруд автомобільного транспорту було розглянуто в умовах Прилуцького району Чернігівської області.

Ключові слова: земельні ділянки, будівництво та обслуговування, будівлі і споруди автомобільного транспорту, оренда, постійне користування.

Кустовская О., Вертелецкий О., Руденко А.

ОСОБЕННОСТИ ОТВОДА ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА ПОД ХОЗЯЙСТВЕННЫЕ ЗДАНИЯ И СООРУЖЕНИЯ АВТОМОБИЛЬНОГО ТРАНСПОРТА

[https://doi.org/](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.03)

10.31548/zemleustriy2021.02.03

Аннотация. В статье исследован процесс формирования земельных участков для обслуживания хозяйственных зданий и сооружений автомобильного транспорта. Обосновано, что спецификой категории земель промышленности, транспорта, связи, энергетики, обороны и другого назначения является то, что их формирование как самостоятельной категории земель осуществляется в значительной мере за счет изъятия или выкупа земель из сферы сельскохозяйственного или лесохозяйственного производства.

Обоснованно особенности отвода земельных участков коммерческого использования, в частности, земельных участков для обслуживания хозяйственных зданий и сооружений автомобильного транспорта. Указанные этапы строительства объектов автомобильного транспорта и перечень документов, которые заказчик проекта, кроме задания на проектирование, предоставляет проектной организации. Установлено, что материалы предварительного согласования места расположения объекта является составной частью проекта отвода земельного участка. Обоснование формирования земельных участков для обслуживания хозяйственных зданий и сооружений автомобильного транспорта было рассмотрено в условиях Прилуцкого района Черниговской области.

Ключевые слова: земельные участки, строительство и обслуживание, здания и сооружения автомобильного транспорта, аренда, постоянное пользование.

ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

УДК 332.2

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.04>

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНОГО АГРАРНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

КУПРІЯНЧИК І.П., доктор економічних наук

E-mail: Kupriyanchik@ukr.net

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Анотація. Стаття присвячена питанням взаємозв'язку економічного розвитку та екологічної безпеки довкілля.

Стосовно аграрного землекористування забезпечення екологічної безпеки передбачає оптимізацію організації землекористування та процесу використання земель на основі екологічних обмежень забруднення довкілля і сільськогосподарської продукції. Перш за все, відповідно до екологічних обмежень визначаються можливості експлуатації природних ресурсів та врахування особливостей агроєкосистем (природно-кліматичні умови, водні ресурси, рельєф місцевості, структура земельних угідь та ґрунтів, рівень ерозії земель тощо) для вирішення проблем забезпечення продовольчої безпеки. На їх основі здійснюється екологічно збалансована експлуатація агроєкосистем через формування екологобезпечних землекористувань, що передбачають оптимізацію господарської діяльності аграрних товаровиробників з урахуванням екологічних обмежень.

У статті з'ясовано сутність і значення екологобезпечного аграрного землекористування в сільському господарстві, запропоновано підхід до визначення сутності екологобезпечного аграрного землекористування як процесу використання земель в аграрному секторі економіки, за якого забезпечується запобігання небезпеки для здоров'я людини, попередження погіршення екологічного стану агроєкосистем та деградації земельних ресурсів, а також їх стійкість до екологічних загроз та ризиків. Визначено роль екологобезпечного аграрного землекористування в забезпеченні сталого розвитку сільських територій та напрями впливу взаємодії екологічної та економічної складових безпеки аграрного землекористування

Ключові слова: Екологобезпечне аграрне землекористування, сільське господарство, економічний розвиток, сталий розвиток..

Постановка проблеми.

Соціально-економічний розвиток будь-якої країни в сучасному світі визначається, насамперед, продовольчою безпекою, в зв'язку з чим проблема відтворення ресурсів агросфери та сталого розвитку аграрного сектора економіки в цілому є вагомим ланкою державної політики.

За нинішніх реалій розвитку економічних відносин, що відзначаються трансформацією соціально-економічних зв'язків, інституту права власності, виробничих структур, виняткової уваги потребує подальше поліпшення відносин у сфері землекористування. При цьому використання земельних ресурсів як основного засобу аграрного виробництва та розміщення продуктивних сил сільських територій має базуватись на формальних інститутах та регламентувати земельні відносини в правах суб'єкта господарювання володіти, користуватися і розпоряджатися землею, а також його обов'язках забезпечувати охорону та відтворення земель, збереження їх родючості, дотримуватися екологічних норм і стандартів в сфері аграрного землекористування. Тому аграрна політика повинна формуватися з урахуванням вимог щодо екологобезпечного використання земель сільськогосподарського призначення, відтворення родючості ґрунтів, запобігання їх деградації та погіршення якісних характеристик[13].

Отже, розуміння сутності та визначення ролі еколого безпечного аграрного землекористування є актуальними в контексті сталого розвитку сільських територій.

Мета статті. Обґрунтувати взаємозв'язок економічного розвитку та екологічної безпеки довкілля та

з'ясувати сутність і значення екологобезпечного аграрного землекористування в сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу.

Необхідність вирішення питань екобезпеки обумовлена значною кількістю екологічних та суспільних небезпек, які можуть виникати внаслідок інтенсивного аграрного землекористування. Тому, об'єктивно, важливим та дієвим інструментом забезпечення сталого розвитку, на нашу думку, є формування системи екологобезпечного аграрного землекористування, що може бути орієнтиром для гарантування належного рівня життя людей, стану агроєкосистем та повинно задовольняти, насамперед, безпечне ведення дозволеного виду господарської діяльності. (рис.1).

Фактично йдеться про спроможність протидіяти впливу несприятливих екологічних чинників, у тому числі природним катаклізмам, а також спроможність запобігти чи мінімізувати виробничі спади. Водночас, збалансований розвиток у контексті розвитку сільських територій передбачає захист визначених обсягів особливо цінних сільгоспугідь або, у випадку їх скорочення, підтримання (наращення) обсягів виробництва сільгосподарської продукції, ресурсного потенціалу земель.

Отже, сталий розвиток сільських територій в ринкових умовах господарювання неможливий без формування екологобезпечного аграрного землекористування. В цілому зміст системи екологобезпечного аграрного землекористування повинен передбачати збалансований розподіл та ефективність використання земель у структурі загальної агроєкологічної

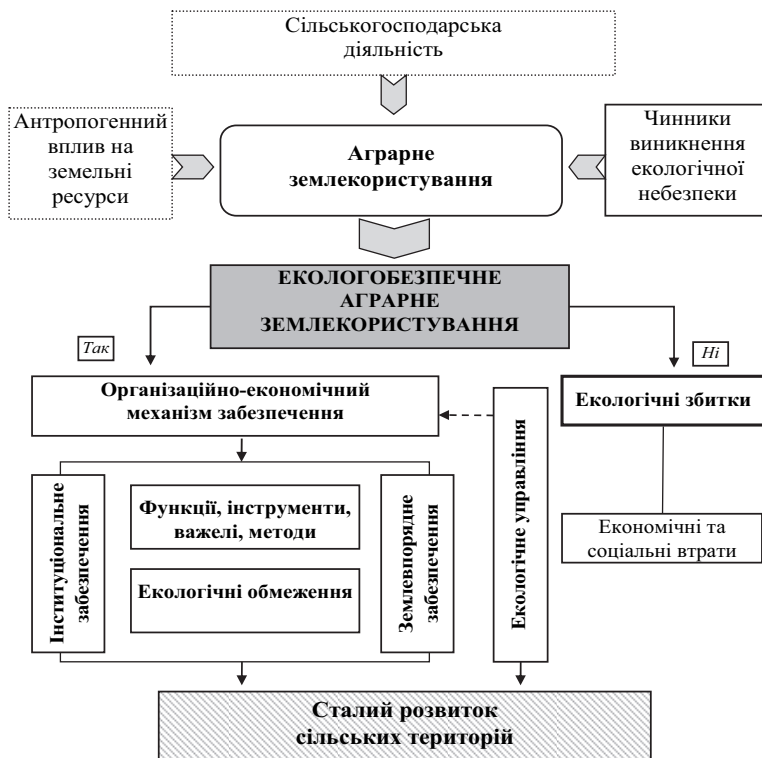

Рис. 1. Роль екологобезпечного аграрного землекористування в забезпеченні сталого розвитку сільських територій

Джерело: адаптовано автором за [6; 22].

системи, підтримку, охорону (профілактика деградаційних процесів) та покращення первинних якостей сільгоспземель (збільшення рівня ґрунтової родючості).

Екологічну безпеку нерідко вживають у значенні захищеності, розуміючи її як стан, згідно якого гальмується поява прихованих небезпек певного об'єкта або ж істотно скорочуються їх несприятливі ефекти. Окрім того, захищеність передбачає реалізацію визначених ініціативних та дієвих заходів. Тож, положення теорії безпеки орієнтовані на опір загрозам, або інакше – на вчасне виявлення потенційних небезпек та реалізацію системи заходів

щодо попередження негативних екологічних індикацій таких загроз [7]. З метою забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування необхідним є запровадження низки заходів щодо організації безпечних режимів процесу використання земель, що враховують біологічні особливості ґрунтів та рослин, а також природно-кліматичні умови територій [20]. Також необхідною умовою забезпечення захисту земель сільськогосподарського призначення від можливих екологічних загроз та ризиків обов'язковим є дотримання вимог щодо раціональної організації земельних угідь та структури посівних площ. Питання забезпечення екологіч-

ної безпеки передбачає, що організація аграрного землекористування має враховувати всі чинники, що впливають на стан земель і довкілля, а також на сталий розвиток агроєкосистем в цілому [8, с. 167].

Наступний етап розвитку поняття безпеки обумовлено стрімким розвитком технологій, що застосовуються людиною в процесі життєдіяльності, в якому поняття безпеки отримує техногенне вираження. І нарешті, сучасний етап, окрім вказаних ознак, включає ще одну, нову ознаку – екологічну [1]. Таким чином, еволюція окреслених загроз для безпечного функціонування та життєдіяльності окремої людини та суспільства в цілому зрештою спричинює появу екологічних загроз в сфері землекористування та формує таке поняття, як «екологічнобезпечне аграрне землекористування».

Водночас, погляди низки науковців щодо формулювання даного визначення доволі розмаїті, що призвело до розрізненості підходів стосовно тлумачення змістовного наповнення цього терміну. Крім того, забезпечення процесу екологічнобезпечного землекористування передбачає врахування низки інших понять, які так чи інакше пов'язані з цією категорією, зокрема: «раціональне землекористування», «екологічно збалансоване землекористування», «стале землекористування», «збалансоване землекористування» тощо. Також варто відмітити вживання низки, на нашу думку, «синонімів» терміну землекористування, а саме: «землевикористання», «використання земель», «використання земельних ресурсів».

Наприклад, у своїй роботі О.С. Будзяк[4] дає визначення поняттю екологічнобезпечне використання земель, як «територіально-просторове вико-

ристання землі у балансокруговому процесі взаємовідносин земля-користувач, у межах ємності екосистем, за умов, які гарантують стан їх захищеності та недопущення незворотних екологічних процесів на землі». Л.С. Купінець та О.В. Жавнерчик[11] визначають екологічну безпеку аграрного землекористування, як «процес при якому забезпечується мінімізація впливу контрольованих небезпек (антропогенні, природно-деструктивні: ерозії, карст тощо) та стійкість до неконтрольованих (екстремальні природні процеси і явища, техногенно-аварійні) зі збереженням спроможності агроєкосистем до відновлення».

І.В. Власенко «еколого-безпечне землекористування» в широкому розумінні трактує, як екологічне оздоровлення земельних ресурсів при одночасному забезпеченні продовольчої безпеки [5].

Р.Б. Таратула трактує екологічнобезпечне сільськогосподарське землекористування в широкому розумінні, «як екологічне оздоровлення навколишнього середовища при одночасному забезпеченні продовольчої безпеки». У вузькому розумінні екологічнобезпечне сільськогосподарське землекористування вона визначає, «як розробку й впровадження системи технологічних, економічних і правових заходів щодо економічно вигідного використання сільськогосподарських земель, збереження й відтворення їхнього продуктивного потенціалу» [17].

Сьогодні вчені, які досліджують питання «екологічнобезпечного землекористування», більше уваги приділяють його екологічній складовій [10, с. 140-141; 14; 18, с. 92-93]. Однак, сам термін землекористування передбачає, що основною метою цього процесу є отримання суспільного ефекту, що без

врахування економічної складовою є неможливим. Тому дослідження сучасної господарської діяльності аграрних землеволодінь і землекористувань мають базуватися на вивченні критеріїв максимально можливого соціально-економічного ефекту за умов дотримання екологічних вимог.

Отже, розбіжність підходів до визначення сутності поняття «екологобезпечного аграрного землекористування» зумовлено відсутністю чітко сформульованої концепції його формування, а також недостатнім організаційно-економічним забезпеченням цього процесу.

На сьогодні статтею 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлено визначення поняття екологічної безпеки: «Екологічна безпека – це є такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей» [16]. При цьому, цією ж статтею регламентовано, що екологічна безпека гарантується усім громадянам України шляхом здійснення широкого комплексу заходів.

Проектуючи вимоги екологічної безпеки на формування сільськогосподарського землекористування, у першу чергу треба зазначити, що Законом України «Про охорону земель» встановлено, що одним з основних принципів державної політики у сфері охорони земель є «пріоритет вимог екологічної безпеки у використанні землі як просторового базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва» [15]. Також, з метою забезпечення екологічної безпеки громадян України здійснюється нормування та стандартизація у галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів.

Трактування змістовної сутності

поняття «екологобезпечного аграрного землекористування» вбачається доцільним через розуміння його як становища безпечності життєво необхідних суспільно-особистісних інтересів та довкілля відповідних сільських територій, спрямоване на захист від можливих та потенційних загроз і ризиків, спричинених недотриманням регламентів аграрного землекористування. Поняття екологічної безпечності через призму економічної доктринальної приналежності варто розуміти як упорядковану систему взаємин між суб'єктами господарювання та жителями відповідної території щодо раціонального використання природних ресурсів і забезпечення якісного стану довкілля. Окремі напрями впливу та взаємодії екологічної та економічної складових безпеки аграрного землекористування подано на рис. 2.

Питання оцінки екологічної безпеки аграрного землекористування варто вивчати винятково з огляду на концептуальні домінанти такої безпеки, де визначальним орієнтиром є якісні характеристики агроєкосистем, які забезпечуються дотриманням її ключової функції – можливості самостійного відтворення й відновлення. У цьому зв'язку, найбільш доцільно використовувати вплив антропогенного навантаження аграрного землекористування на біосферу та його рівень, що врешті решт відображається на відтворювальній здатності агроєкосистеми.

Враховуючи різні концепції взаємозв'язку економічного розвитку та екологічної безпеки довкілля (сталості, збалансованості, раціональності тощо), а також з огляду на особливості сільськогосподарської галузі, сутність екологобезпечного аграрного землекористування можна трактува-

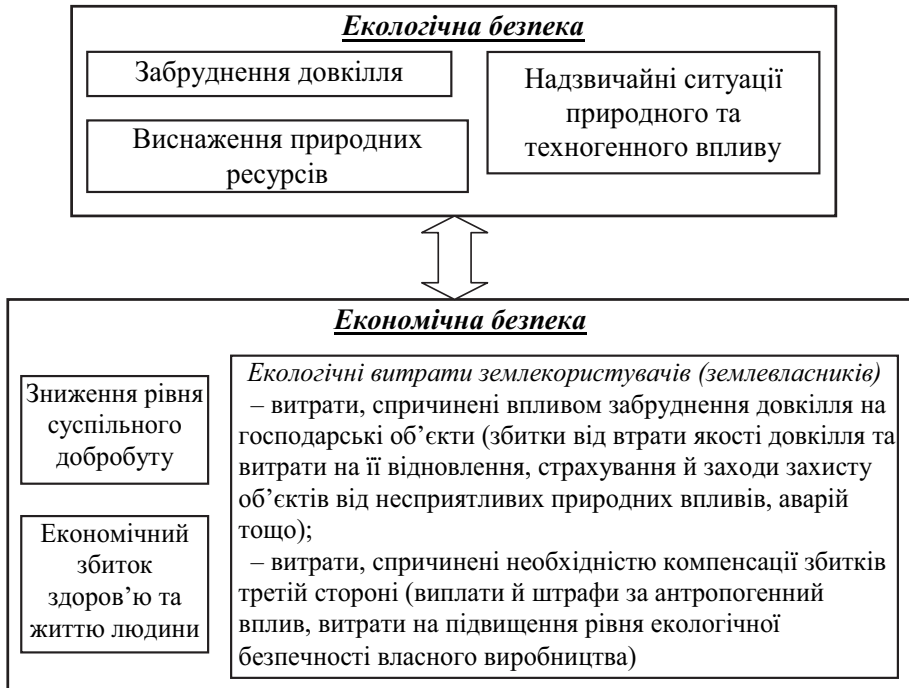

Рис. 2. Напрями впливу взаємодії екологічної та економічної складових безпеки аграрного землекористування

Джерело: сформовано автором на основі [2; 3; 9; 13; 20].

ти як процес використання земель, за якого гарантується запобігання небезпеки для здоров'я людини, попередження погіршення екологічного стану агроєкосистем та деградації земельних ресурсів, а також їх стійкість до екологічних загроз та ризиків.

Висновки.

Виходячи з наведеного визначення процес екологобезпечного аграрного землекористування обов'язково передбачає формування екологобезпечних аграрних землеволодінь і землекористувань, тобто таких, які дають змогу гарантувати екологічну безпеку за своїми просторовими (розміщення, площа, конфігурація, структура та

склад угідь) та господарськими (технології, техніка, засоби виробництва тощо) параметрами, при цьому забезпечивши максимальну ефективність виробництва. Отже, впорядкування існуючих землеволодінь і землекористувань в напрямі гарантування екологічної безпеки має розглядатися не ізольовано, а в загальній системі аграрного землекористування, так як формування нового господарюючого суб'єкта може зачіпати низку інших господарств чи власників земель.

Список використаних джерел

1. Атаманюк О.П. Удосконалення територіального землеустрою земель сільськогосподарського призначення // Вісник

- Житомирського національного агроекологічного університету. 2013. № 1–2(2). С. 45–52.
2. Бавровська Н.М., Мартин А.Г. Еколого-економічне обґрунтування раціонального землекористування територіальних соціально-природних комплексів регіону: наук. моногр. К.: Медінформ, 2012. 307 с.
 3. Барвінський А. Еколого-економічні аспекти формування сталого сільськогосподарського землекористування в ринкових умовах // Землевпорядний вісник. 2013. № 2. С. 50–53.
 4. Будзак О.С. Екологобезпечне використання земель: теоретичні та практичні аспекти: монографія. К.: Аграр Медіа Груп, 2011. 326 с.
 5. Власенко І.В. Еколого-економічна безпека розвитку агросфери України: монографія. Вінниця: ПП «Едельвейс і К», 2011. 388
 6. Добряк Д.С., Кузін Н.В. Еколого-економічне оцінювання процесів, що спричинюють деградацію земельних ресурсів // Збалансоване природокористування. 2016. № 2. С. 105–113.
 7. Екологічна і природно-техногенна безпека України в регіональному вимірі: [монографія] / М.А. Хвесик, А.В. Степаненко, Г.О. Обиход та ін. За науковою редакцією д.е.н., проф., академіка НААН України М.А. Хвесика. К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014 р. 340 с.
 8. Єременко Д.В. Екологічна безпека – необхідна вимога функціонування АПК України // Науковий вісник аграрної науки Причорномор'я Миколаївської державної аграрної академії. У 2-х т. Т. 1. Миколаїв: МДАУ, 2001. С. 165–167.
 9. Калінчик М.В. Наукові основи економічної адаптації сільського господарства до навколишнього середовища. К.: РВПС НАН України, 1997. 263 с.
 10. Кривов В.М. Науково-методичне обґрунтування екологічно-безпечних землекористувань: дис. ... д-ра с.-г. наук: 03.00.16; К.: Інститут агроекології НААН, 2008. 538 с.
 11. Купінець Л.Є., Жавнерчик О.В. Екологічна безпека аграрного землекористування: теорія і механізми забезпечення: монографія. Одеса: ІПРЕД НАНУ, 2016. 316 с.
 12. Купріянич І.П., Дорош О.С. Інформаційно-методичне забезпечення еколого-безпечного використання сільськогосподарських угідь. Інвестиції: практика та досвід. 2012. № 5. С. 69–70.
 13. Купріянич І. П. Теоретико-методологічні засади організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування. Ефективна економіка. 2020. № 3. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8276>
 14. Організація сільськогосподарського використання земель на ландшафтно-екологічній основі: монографія / [П.Г. Казьмір, Н.Є. Стойко, М.В. Дроздяк та ін.]; за заг. ред. проф. П.Г. Казьміра. Львів : Сполом, 2009. 254 с.
 15. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. № 962-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 349.
 16. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України № 1264-XII від 25.06.1991 [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (дата звернення: 14.05.2021).
 17. Таратула Р. Б. Інформаційне забезпечення системи збалансованого землекористування в Україні: монографія. Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2019. 304 с.
 18. Третьак А.М. Екологія землекористування: теоретико-методологічні основи формування та адміністрування. Херсон: Грінь Д.С., 2012. 440 с.
 19. Ульянченко О.В., Петренко О.Я., Миргород М.М. Організація земельних угідь на агроландшафтній основі: еколого-економічні аспекти: монографія. Харків : Смугаста типографія, 2015. 236 с.
 20. Шворак А., Євсюков Т. Способи та методи консолідації земель сільськогосподарського призначення // Економіст. 2014. № 8. С. 44–48.

21. Шкуратов О.І. Організаційно-економічні основи екологічної безпеки в аграрному секторі України: теорія, методологія, практика: [монографія]. К.: ДКС Центр, 2016. 356 с.

Reference

1. Atamanyuk O.P. (2013) Udoshkonalennya terytorial'noho zemleustroyu zemel'sil's'kohospodars'koho pryznachennya [Improvement of territorial land management of agricultural lands] V isnyk Zhytomyrs'koho natsional'noho ahroekolohichnoho universytetu. 1–2(2), 45–52.
2. Bavrovs'ka N.M., Martyn A.H. (2012) Ekoloho-ekonomichne obgruntuvannya ratsional'noho zemlekorystuvannya terytorial'nykh sotsial'no-pryrodnykh kompleksiv rehionu: nauk. monohr. [Ecological and economic substantiation of rational land use of territorial social and natural complexes of the region: science. monograph], [in Ukrainian], Kyiv, 307
3. Barvins'kyi A. (2013) Ekoloho-ekonomichni aspekty formuvannya staloho sil's'kohospodars'koho zemlekorystuvannya v rynkovykh umovakh [Ecological and economic aspects of the formation of sustainable agricultural land use in market conditions]. Zemlevporyadnyy visnyk.2. 50-53.
4. Budzyak O.S. (2011) Ekolohobezpechne vykorystannya zemel': teoretychni ta praktychni aspekty: monohrafiya. [Ecologically safe use of lands: theoretical and practical aspects: monograph], [in Ukrainian], Kyiv, 326
5. Vlasenko I.V. (2011) Ekoloho-ekonomichna bezpeka rozvytku ahrosfery Ukrayiny: monohrafiya. [Ecological and economic safety of development of agrosphere of Ukraine: monograph], [in Ukrainian], Vinnytsya, 388
6. Dobryak D.S., Kuzin N.V. (2016) Ekoloho-ekonomichne otsynuyvannya protsesiv, shcho sprychynyuyut' dehradatsiyu zemel'nykh resursiv [Ecological and economic assessment of processes that cause degradation of land resources] Zbalansovane pryrodokorystuvannya.2. 105-113.
7. Khvesyk M.A.(2014) Ekolohichna i pryrodno-tekhnohenna bezpeka Ukrayiny v rehional'nomu vymiri [Ecological and natural-technogenic safety of Ukraine in the regional dimension: monograph] Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannya ta staloho rozvytku NAN Ukrayiny, 340
8. Yeremenko D.V. (2001) Ekolohichna bezpeka – neobkhidna vymoha funktsionuvannya APK Ukrayiny [Ecological safety is a necessary requirement for the functioning of the agro-industrial complex of Ukraine] Naukovyy visnyk ahraryoi nauky Prychornomor'ya Mykolayivs'koyi derzhavnoyi ahraryoi akademiyi. Mykolayiv,165–167.
9. Kalinchyk M.V. (1997) Naukovi osnovy ekonomichnoyi adaptatsiyi sil's'kohospodarstva do navkolyshn'oho sere-dovyscha. [Scientific bases of economic adaptation of agriculture to the environment] [in Ukrainian] ,263.
10. Kryvov V.M. (2008) Naukovo-metodychne obgruntuvannya ekolohichno-bezpechnykh zemlekorystuvan'. [Scientific and methodical substantiation of ecologically safe land uses] [in Ukrainian], 538.
11. Kupinets' L.YE., Zhavnerchik O.V. (2016) Ekolohichna bezpeka ahraryoho zemlekorystuvannya: teoriya i mekhanizmy zabezpechennya: monohrafiya. [Ecological safety of agrarian land use: theory and mechanisms of maintenance: monograph], [in Ukrainian], 316, 149
12. Kupriyanchyk I.P., Dorosh O.S. (2012) Informatsiyno-metodychne zabezpechennya ekolohobezpechnoho vykorystannya sil's'kohospodars'kykh uhid'. Investytsiyi: praktyka ta dosvid. 2012. № 5. S. 69– 70.
13. Kupriiianchik, I. (2020), "Theoretical and methodological foundations of the or-

- ganizational and economic support of ecologically safe agricultural land use", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 3, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8276>
14. Kaz'mir P.H., Stoyko N.Y. (2009) Orhanizatsiya sil's'kohospodars'koho vykorystannya zemel' na landshaftno-ekolohichnyi osnovi: monohrafiya [Organization of agricultural land use on a landscape-ecological basis: monograph] [in Ukrainian], 254.
 15. Law of Ukraine on the about land protection № 962-IV. (2003, June 19). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.
 16. On the protection of the natural environment: Law of Ukraine (1991) Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua>
 17. Taratula R. B. (2019) Informatsiynе zabezpechennya systemy zbalansovanoho zemlekorystuvannya v Ukraini: monohrafiya. [Information support of the system of balanced land use in Ukraine: monograph.], [in Ukrainian], 304.
 18. Tretyak A.M. (2012) Ekolohiya zemlekorystuvannya: teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannya ta administruvannya. [Ecology of land use: theoretical and methodological bases of formation and administration] Kherson, [in Ukrainian], 440.
 19. Ul'yanchenko O.V., Petrenko O.YA., Myrhorod M.M. (2015) Orhanizatsiya zemel'nykh uhid' na ahrolandshaftnyi osnovi: ekoloho-ekonomichni aspekty: monohrafiya. [Organization of land on an agro-landscape basis: ecological and economic aspects: monograph], Kharkiv, [in Ukrainian], 236.
 20. Shvorak A., Yevsyukov T. (2014) Sposoby ta metody konsolidatsiyi zemel' sil's'kohospodars'koho pryznachennya [Methods and methods of consolidation of agricultural land]. *Ekonomist*, 44–48.
 21. Shkuratov O.I. (2016) Orhanizatsiyno-ekonomichni osnovy ekolohichnoyi

bezpeky v ahrarnomu sektori Ukrainy: teoriya, metodolohiya, praktyka [Organizational and economic bases of ecological safety in the agrarian sector of Ukraine: theory, methodology, practice], [in Ukrainian], 356.

Kupriyanchyk I.P.

THE ESSENCE AND ROLE OF ECOLOGICALLY SAFE AGRICULTURAL LAND USE IN AGRICULTURE

[https://doi.org/](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.04)

10.31548/zemleustriy2021.02.04

Abstract. *The article focuses on the relationship between economic development and environmental security.*

With regard to agricultural land use, ensuring environmental security involves optimizing the organization of land use and land use process on the basis of environmental restrictions on environmental pollution and agricultural products. First of all, in accordance with environmental constraints, the possibilities of exploitation of natural resources and taking into account the peculiarities of agroecosystems (natural and climatic conditions, water resources, terrain, land and soil structure, land erosion, etc.) are determined to solve food security problems. On their basis, ecologically balanced operation of agroecosystems is carried out through the formation of ecologically safe land uses, which provide for the optimization of economic activity of agricultural producers, taking into account environmental constraints.

The article clarifies the essence and significance of ecologically safe agricultural land use in agriculture, proposes an approach to defining the essence of ecologically safe agricultural land use as a process of land use in the agricultural sector of the economy, which prevents the danger to human health, degradation of land resources, as well as their resilience to environmental threats and risks. The role of ecologically safe agrarian land use in ensuring

sustainable development of rural areas and directions of influence of interaction of ecological and economic components of safety of agrarian land use are defined

Keywords. Ecologically safe agricultural land use, agriculture, economic development, sustainable development.

Куприянчик И.П.

СУЩНОСТЬ И РОЛЬ ЭКОЛОГОБЕЗОПАСНОГО АГРАРНОГО ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЯ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

[https://doi.org/](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.04)

10.31548/zemleustriy2021.02.04

Аннотация. Статья посвящена вопросам взаимосвязи экономического развития и экологической безопасности окружающей среды. Относительно аграрного землепользования обеспечения экологической безопасности предусматривает оптимизацию организации землепользования и процесса использования земель на основе экологических ограничений загрязнения окружающей среды и сельскохозяйственной продукции. Прежде всего, согласно экологических ограничений определяются возможности эксплуатации природных ресурсов и учета особенностей агроэкосистем (природно-климатические условия, водные ресурсы, рельеф местности, структура земельных

угодий и почв, уровень эрозии земель и т.д.) для решения проблем обеспечения продовольственной безопасности. На их основе осуществляется экологически сбалансированная эксплуатация агроэкосистем через формирование экологобезопасных землепользования, предусматривающие оптимизацию хозяйственной деятельности аграрных товаропроизводителей с учетом экологических ограничений.

В статье, так же выяснено сущность и значение экологобезопасного аграрного землепользования в сельском хозяйстве, предложен подход к определению сущности экологобезопасного аграрного землепользования как процесса использования земель в аграрном секторе экономики, при котором обеспечивается предотвращение опасности для здоровья человека, предупреждения ухудшения экологического состояния агроэкосистем и деградации земельных ресурсов, а также их устойчивость к экологическим угрозам и рискам. Определена роль экологобезопасного аграрного землепользования в обеспечении устойчивого развития сельских территорий и направления влияния взаимодействия экологической и экономической составляющих безопасности аграрного землепользования.

Ключевые слова. Экологобезопасное аграрное землепользование, сельское хозяйство, экономическое развитие, устойчивое развитие.

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСНІ ОЗНАКИ ПРИРОДООХОРОННОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

ГЕТМАНЬЧИК І.П., к.е.н., доцент,

*Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів
і природокористування України*

e-mail:170975ivanna@ukr.net

ЧУМАЧЕНКО О.М., к.е.н., доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail:anchumachenko@ukr.net

КОЛГАНОВА І.Г.

Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail:kolganova_i@ukr.net

Анотація. Серед найважливіших проблем соціально-економічного розвитку суспільства особливе значення належить ефективному використанню земельно-ресурсної сфери, від якої залежить економічна, соціальна, екологічна безпека держави та рівень життя населення. Негативні тенденції, що спостерігаються у процесі використання земель, вимагають нових організаційно-правових підходів щодо регулювання землекористування і створення економічних стимулів раціонального використання та охорони земель в Україні.

В даній статті розглянуто поняття та функціонування «землекористування» як природну, правову та економічну категорію. Розкрито суть і формування інтегрованої системи природоохоронного землекористування, яка включає: частину єдиного земельного фонду (земельна територія, земельна ділянка та права на них), що надана державою або набута у власність чи оренду окремим власником чи користувачем, межі якої визначені на місцевості; земельний об'єкт права, об'єкт економічних, екологічних, містобудівних, сільськогосподарських та інших земельних відносин, на який землекористувачу виданий документ, що посвідчує право на землю з визначеними межами, площею, складом угідь, майнових об'єктів та за необхідністю з геодезичними координатами межових знаків, що визначені в натурі та процес використання людиною (суспільством) інтегрального потенціалу природної території.

Досліджено поняття та сутність «земельно-територіальний ресурс».

Ключові слова: земля, земельна ділянка, землекористування, землеустрій, сільськогосподарське та природоохоронне землекористування, територія.

Постановка проблеми.

На сучасному етапі становлення нових соціально-економічних відносин в Україні у зв'язку із загальною тенденцією підвищення вартості природних ресурсів та погіршення стану навколишнього природного середовища актуальними стають питання сталого землекористування, яке забезпечувало б поєднання його високої ефективності, максимального збереження відтворювальних властивостей природних ресурсів та природоохоронної діяльності.

Серед найважливіших проблем соціально-економічного розвитку суспільства особливе значення належить ефективному використанню земле-ресурсної сфери, від якої залежить економічна, соціальна, екологічна безпека держави та рівень життя населення. Негативні тенденції, що спостерігаються у процесі використання земель, вимагають нових організаційно-правових підходів щодо регулювання землекористування і створення економічних стимулів раціонального використання та охорони земель в Україні.

За своїми властивостями земельні ресурси є багатофункціональним фактором відтворюючого процесу – предметом праці та засобом виробництва в сільському й лісовому господарстві; природним ресурсом і носієм корисних копалин; просторовим базисом усієї сукупності форм і видів суспільної діяльності; територіальною основою державності та національного самовизначення. Все це означає, що земля, по-перше, являє собою предмет інтересу всіх без винятку категорій, груп і прошарків населення; це складний вузол загальнонаціональних та групових інтересів. Тому і відноси-

ни у сфері освоєння та використання земельного фонду мають всезагальний універсальний багато суб'єктний, багатомірний і багаторівневий характер. По-друге, земля як економічна категорія бере участь у відтворюючому процесі та в сферах розподілу, обміну й споживання. Землекористування як економічна категорія визначається характером суспільного виробництва, конкретним соціальним типом господарства, в якому функціонує земля як засіб виробництва. Економіка та екологія є ключем для правильного розуміння економічної і природної суті землекористування.

Мета статті полягає в дослідженні поняття «земельно-територіальний ресурс» та системи природоохоронного землекористування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам раціонального землекористування, оптимізації використання земельних ресурсів присвячено чимало праць вітчизняних та зарубіжних вчених. Так, досліджували питання розвитку та формування структури землекористування в Україні П.Ф. Кулинич, А.Г. Мартин, В.М. Кривов, О.І. Канаш, А.Я. Сохнич, А.М. Третяк, В.М. Другак, В.О. Леонець, О.С. Дорош та інші вчені. Водночас динамічні процеси в аграрній сфері обумовлюють потребу у визначенні ефективного механізму організації та управління у сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення, запобігання зловживанням, недопущення соціальної напруги у цій сфері. Дослідженню вищезазначених проблем науковцями і дослідниками приділено не достатньо уваги.

Для досягнення вказаної мети поставлено і виконано такі завдання: визначити сутнісні ознаки і поняття природоохоронного і сільськогосподарського землекористування, як важливих складових системи економічно ефективного та екологічно орієнтованого розвитку землересурсної сфери; дослідити теоретико-методологічні засади формування та функціонування «землекористування» як природної, правової та економічної категорії; обґрунтувати поняття «земля», «земельна ділянка» та «земельно-територіальний ресурс».

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасна світова стратегія еколого-економічного розвитку спрямовується на збереження й управління природними ресурсами, суттєве зниження ризиків для навколишнього середовища, пов'язаних з його збідненням, а також управління відходами, запровадження екологічно чистих технологій виробництва тощо. Займаючи менше 6 % площі Європи, Україна володіє 35 % її популяційної біорізноманітності. Разом з тим, економічний розвиток країни поки що супроводжується незбалансованою експлуатацією і виснаженням природних ресурсів, загальним погіршенням стану навколишнього середовища.

У структурі земельного фонду країни домінують сільськогосподарські угіддя, екстенсивне використання яких супроводжується втратою природної родючості ґрунтів, забрудненням водних ресурсів, збідненням ландшафтної структури. Зростають обсяги накопичення промислових і побутових відходів. Не створено еколого-економічних важелів дер-

жавно-приватного партнерства для забезпечення впровадження екологічно збалансованої системи природокористування, сталого функціонування природоохоронних землекористувань. Розвиток екологічної мережі поки що не вийшов за межі наукових передбачень. Ефективність заповідної справи оцінюється лише темпами формального збільшення площ його території.

Поняття «землі» доцільно розглядати у спорідненості з поняттям «земельна ділянка». При цьому, «право власності на земельну ділянку розповсюджується на простір, що знаходиться над та під поверхнею ділянки на висоту і на глибину, необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд». Розуміння земельної ділянки як простору в цілому поділяється фахівцями ООН. На їх погляд, «земельна ділянка реєструється у кадастрі чи системі реєстрації нерухомого майна як частина площини, хоча фактично вона є певним об'ємом простору» [1]. У деяких країнах світу законодавство розглядає поняття земельної ділянки як таке, що охоплює простір від центру Землі до безкінечності над її поверхнею. При цьому належністю земельної ділянки вважаються всі об'єкти нерухомості, розташовані у її межах (будинки, будівлі, споруди, водні ресурси, рослинність).

У землевпорядному розумінні земельна ділянка повинна мати чітко встановлені межі, визначену площу, здійснену реєстрацію за відповідним суб'єктом у державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Як правило, земельна ділянка розглядається як неподільний об'єкт власності чи користування. Разом з тим, земельна ділянка є первинним елементом будь-якого землекористування. Земельні ділянки, з яких фор-

мується землекористування, можуть мати різний правовий статус [4].

У сучасних умовах поняття землекористування набуло суттєво глибшого економічного змісту. Поняття землекористування необхідно розглядати як економічну категорію, оскільки в економічних відносинах функціонування землі в процесі виробництва може бути як раціональним, так і ні; ефективним, так і неефективним [2]. Формування системи землекористування в країні є динамічним процесом, який має регулюватись у суспільних інтересах. На оптимізацію структури землекористування мають спрямовуватися політичні, організаційно-правові, соціально-економічні та екологічні й управлінські дії держави.

В.М. Другак відмічає, що поняття «землекористування» не вичерпується матеріально-речовими ознаками. Його значення необхідно розглядати в комплексі із сукупністю соціальних, економічних, правових, містобудівних, аграрних, екологічних відносин, які обумовлюють правовий режим власності і користування землею [6].

У широкому розумінні природоохоронне землекористування вимагає удосконалення механізмів його організаційно-правового регулювання оскільки:

- 1) глобалізація технічних впливів на будь-яке землекористування обумовлює необхідність обов'язкового визначення і диференціації обмежень та обтяжень у використанні земельних ресурсів;
- 2) регулювання суспільних відносин щодо режимів землекористування в сучасних умовах пов'язане із запровадженням не лише юридичних та фіскальних форм примусу до їх дотримання, а й відповідних економічних та соціальних стимулів;

- 3) демократизація суспільних відносин і конституційне визначення прав суб'єктів землекористування змінює функції держави щодо гарантованого забезпечення цих прав власників землі та землекористувачів.

Формування природоохоронного землекористування має забезпечувати економічну експлуатацію природних ресурсів без перевищення допустимих (порогових) значень скорочення природних систем, відтворення з урахуванням перспективних завдань розвитку господарювання і збереження здоров'я людей. Отже, для того щоб повністю зрозуміти сутність природоохоронного землекористування та визначити напрями його розвитку, необхідно спочатку визначити поняття самого землекористування [9]. В Україні землекористування та землеволодіння відповідно до статті 79 Земельного кодексу включають систему таких понять:

- земельна ділянка як частина земної поверхні із встановленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами;
- право власності, володіння та користування на таку земельну ділянку поширюється в її межах на поверхневий (грунтовий) шар, а також на водні об'єкти, ліси і багаторічні насадження, які на ній знаходяться;
- право власності, володіння та користування на таку земельну ділянку, на відміну від інших країн світу, розповсюджується на простір, що знаходиться над і під поверхнею ділянки на висоту і на глибину, необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд.

Таке визначення суті землекористування, тільки з матеріально-речового боку має важливе значення у багатьох галузях знань, але явно недостатнє і далеко не вичерпує всієї сукупності оз-

нак, властивих його змісту. У теорії та практиці слід розрізняти поняття землекористування як матеріального (фізичного) об'єкта і комплексу соціальних, економічних, містобудівних, сільськогосподарських, екологічних, правових та інших відносин, які забезпечують спеціальний порядок використання, володіння і в окремих випадках – розпорядження земельною ділянкою та особливу стійкість прав.

Загалом, землекористування визначається в трьох аспектах [8]: 1) як користування землею в установленому законом порядку (земельна ділянка); 2) як частина єдиного земельного фонду, що надана державою або набута у власність чи оренду окремим користувачем для господарської або іншої мети, обмежена на місцевості; 3) як об'єкт права, об'єкт економічних, екологічних, містобудівних, сільськогосподарських та інших земельних відносин, на який землекористувачу виданий документ, що посвідчує право на землю з визначеними межами, площею, складом угідь, майнових об'єктів та за необхідністю з геодезичними координатами межових знаків, що визначені в натурі.

Разом з тим, формування землекористування і його функціонування має низку особливостей. Земля виступає як територіально-обмежений ресурс. Територіальна обмеженість зумовлює монополію на землю, як об'єкт власності й об'єкт господарювання. Як об'єкт власності земля менш доступна в силу високої вартості. Як об'єкт господарювання земля більш доступна і приваблива. Тому в розвинутому економічному суспільстві виникає конкуренція із приводу використання визначеної земельної території, а у землевласника з'являється кілька варіантів оформлення земельної ділянки на різних правах власності [7].

Отже, поняття землекористування доцільно розглядати в природному, правовому, економічному та інших аспектах. Де у природному відношенні землекористування являє собою земельний масив, який складається з однієї або кількох земельних ділянок, відмежованих на місцевості, які систематично використовують у різних галузях економіки або потенційно мають умови для такого використання [9].

Відповідно, під природоохоронним землекористуванням розуміється територіальний комплекс оптимальних взаємозв'язків ґрунту, організмів і атмосфери через склад і структуру угідь, систему організації і методів використання землі та інших природних ресурсів на різних правах власності як об'єкт права, об'єкт економічних, екологічних та інших земельних відносин визначеної частини єдиного земельного фонду України.

Природоохоронне землекористування розглядається як продуктивне та одночасно раціональне. Продуктивне природоохоронне землекористування може протистояти раціональному у випадках втрати землею корисних властивостей, зокрема родючості ґрунтів, їх забруднення. Оптимізація природоохоронного землекористування відбувається шляхом удосконалення його структури та природоохоронної трансформації земельних угідь. Удосконалення структури природоохоронного землекористування здійснюється в порядку зміни його складу за господарськими ознаками, що у більшості випадків визначає можливості та ефективність використання земельних ресурсів.

Під формуванням природоохоронного землекористування розуміємо складний і тривалий процес організаційно-господарських, еколого-еконо-

мічних, інженерно-технічних і правових змін складу земельних угідь і функціонального використання земель, які впливають на співвідношення територіальних умов здійснення землекористування, зокрема, збільшення площі екологостабілізуючих угідь, формування культурних ландшафтів і територій і об'єктів природно-заповідного фонду, зміну режиму землекористування й інтенсивності використання земельних угідь.

Формування системи природоохоронного землекористування є динамічним процесом, який повинен регулюватися в інтересах усього суспільства. Його регулювання – найважливіше завдання державного управління земельними ресурсами. На формування раціональної системи природоохоронного землекористування спрямовані політичні, правові, екологічні, економічні й адміністративні заходи державних органів. Одним з механізмів організації й удосконалення природоохоронного землекористування є організація, зокрема землеустрій [8].

В організаційно-господарському відношенні формування природоохоронного землекористування здійснюється на компромісній основі з урахуванням її як позитивних, так і негативних наслідків. В інженерно-технічному плані здійснення формування природоохоронного землекористування відбувається на основі проведення меліоративних робіт щодо поліпшення якості земель, протиерозійного облаштування територій, корінного поліпшення сільськогосподарських угідь, землювання малопродуктивних угідь, створення лінійних насаджень, заліснення деградованих територій, розвиток елементів культурних ландшафтів.

У ринковому середовищі важливим еколого-економічним імпе-

ративом природокористування є оптимізація використання й охорони земельних та інших природних ресурсів. При цьому має забезпечуватись збалансоване співвідношення між природними й антропогенно-зміненими ландшафтами, а також граничні межі розораності території.

Отже, поняття сільськогосподарського землекористування, так само і поняття території природоохоронного землекористування ширше за поняття земельної ділянки, оскільки, *по-перше* – природоохоронне землекористування може складатися як з однієї, так і з декількох земельних ділянок. До землекористування територій природно-заповідного фонду, а особливо національних природних парків, нерідко включають сотні індивідуальних земельних ділянок громадян та юридичних осіб. *По-друге* – природоохоронне землекористування є неоднорідним за характером прав власності і користування землею. Це означає, що земельні ділянки, які формують природоохоронне землекористування територій природно-заповідного фонду, можуть мати різний правовий статус. Так, території національних природних парків, як правило, мають неоднорідне землекористування, що включає земельні ділянки різних форм власності: приватну, державну і комунальну. *По-третє* – характер і інтенсивність використання земель у межах землекористування територій природно-заповідного фонду можуть бути різними. Розходження визначаються складом угідь, екологічною ситуацією, рельєфом місцевості, правовим режимом, обмеженнями й обтяженнями. В умовах нових земельних відносин така неоднорідність вимагає особливого підходу до організації

території, що використовується для природоохоронної діяльності.

Підсумовуючи викладене, під природоохоронним землекористуванням необхідно розуміти інтегровану систему, яка включає:

- 1) частину єдиного земельного фонду (земельна територія, земельна ділянка та права на них), що надана державою або набута у власність чи оренду окремим власником чи користувачем, межі якої визначені на місцевості;
- 2) земельний об'єкт права, об'єкт економічних, екологічних, містобудівних, сільськогосподарських та інших земельних відносин, на який землекористувачу виданий документ, що посвідчує право на землю з визначеними межами, площею, складом угідь, майнових об'єктів та за необхідністю з геодезичними координатами межових знаків, що визначені в натурі;
- 3) процес використання людиною (суспільством) інтегрального потенціалу природної території, яка включає всі ресурси на відповідній ділянці геопростору, є складовою частиною суспільно-територіального комплексу різних ієрархічних рівнів земельного устрою і веде до ускладнення його структури, що знаходить своє відображення у процесі регулювання суспільних, земельних, екологічних та інших відносин.

Відповідно, система природоохоронного землекористування, як і сільськогосподарського, передбачає ресурсозберігаючий, відтворювальний, природоохоронний і суспільний (екологічний, соціальний та економічний) аспекти.

Поняття та сутність природоохоронного землекористування не можна

розглядати окремо від комплексного поняття «земельно-територіальний ресурс» [2]. Земельно-територіальний ресурс об'єднує у своєму змісті визначення терміна «земля» – як соціально-економічну суть універсального фактора суспільного виробництва і терміну «територія» – як географічну (просторову) категорію. Як і будь-яке узагальнююче поняття, поняття «територія», визначене в науковій доповіді «Оцінка земельного-ресурсного потенціалу України і проблеми забезпечення ефективності його використання», є складним і багаторівневим категоріальним утворенням, яке характеризується ієрархічною структурою [3]. Є підстави доволі чітко виділити такі ієрархічно поєднані смислові рівні поняття землі як території: загальнонауковий (який застосовується тільки в певних наукових дисциплінах); фізико-географічний; економіко-географічний; міжнародно-правовий.

За умови різнопланового тлумачення понять «земля» і «територія» в землеустрої, їх економічну суть інтерпретуємо в понятті «земельно-територіального ресурсу» як ресурсу природи. Адже і земля, і територія, як продукт природи, мають двоїсту функцію і виступають: по-перше, як елементарний ресурс – просторовий, операційний базис будь-якого виду людської діяльності; по-друге, як інтегральний ресурс природного й антропогенного походження (територія – простір, територія – надра, «земля – територія» – родючість, «земля – територія» – фонди тощо) [7].

Разом з тим, у загальноекономічному відношенні термін «земля» має декілька значень: від гранично широкого, що охоплює всі природні фактори і умови виробництва (включаючи його базис, первинні предмети і засоби виробництва), до гранично

вузького, обмеженого її роллю, територіального операційного базису [3].

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, сутність природоохоронного землекористування можна розглядати як ефективність організації сукупності відповідних видів суспільної життєдіяльності, які здійснюються на конкретній території із залученням земельного та природно-ресурсного факторів у тій чи іншій формі та на відповідних правах власності на землю та інші природні ресурси, у різних масштабах і з різним функціональним змістом у процесі економічних, екологічних, оздоровчих, рекреаційних та інших відносин прав суб'єктів щодо збереження, відновлення та використання земельних і інших природних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Conraetz W. Aus Herrn Falz-Fein Tierpark // Ibid. Jahrg, 27, Magdeburg, 1889. 30 p.
2. Третяк А.М. Екологічна мережа України в контексті формування природоохоронного землекористування: стан та проблеми / А.М. Третяк // Екологічна мережа України в контексті формування природоохоронного землекористування: стан та проблеми: мат. кругл. столу, 20 березня 2015 року. К.: МВЦ «Медінформ», 2015. С. 5–27.
3. Дорогунцов С.І. Сталий розвиток – цивілізаційний діалог природи і культури / С.І. Дорогунцов, О.М. Ральчук // Вісник ПАН України. 2001. № 10. С. 17.
4. Мартин А.Г. Механізм формування та охорони земель національної екологічної мережі / А.Г. Мартин // Землеустрій і кадастр. 2005. № 2. С. 82–88.
5. Леонець В.О. Актуальність землеустрою в умовах сучасного землекористування / В.О. Леонець // Теорія і методи оціню-

вання, оптимізації використання та відтворення земельних ресурсів: матеріали Міжнародної наукової конференції: 11–14 листопада 2002 р. : тези доповідей. К., 2002. С. 107–117.

6. Другак В.М. Теоретичні та методологічні основи економіки землекористування. Вид. 2-ге (допов. і змін.). Тернопіль, 2010. 308 с.
7. Третяк А.М., Третяк В.М., Третяк Н.А. Земельна реформа в Україні: тенденції, наслідки у контексті якості життя і безпеки населення: монографія / Під заг. ред. А.М. Третяка. Херсон: Гринь Д.С., 2017. 522 с.
8. Третяк А.М. Екологія землекористування: теоретико-методологічні основи формування та адміністрування: монографія / А.М. Третяк. – Херсон: Гринь Д.С., 2012. 438 с.
9. Третяк А.М. Екологічна мережа України в контексті формування природоохоронного землекористування: стан та проблеми / А.М. Третяк // Екологічна мережа України в контексті формування природоохоронного 227 землекористування: стан та проблеми: мат. кругл. столу, 20 березня 2015 року. К.: МВЦ «Медінформ», 2015. С. 5–27.

References

1. Conraetz W. Aus Herrn Falz-Fein Tierpark // Ibid. Jahrg, 27, Magdeburg, 1889. 30 p.
2. Tretiak A.M. (2015). Ekologichna merezha Ukrainy v konteksti formuvannia pryrodookhoronnoho zemlekorystuvannia: stan ta problemy. Ekologichna merezha Ukrainy v konteksti formuvannia pryrodookhoronnoho zemlekorystuvannia: stan ta problemy: mat. kruhl. stolu, 20 bereznia 2015 roku. K.: MVTs «Medinform», 5–27.
3. Dorohuntsov S.I., O.M. Ralchuk (2001). Stalyi rozvytok – tsyvilizatsiinyi dialoh pryrody i kultury. Visnyk PAN Ukrainy. Vol 10. 17.
4. Martyn A.H. (2005). Mekhanizm formuvannia ta okhorony zemel natsionalnoi ekolohichnoi mrezhi. Zemleustrii i kadastr. Vol 2. 82–88.

5. Leonets V.O. (2002). Aktualnist zemleustroiu v umovakh suchasnoho zemlekorystuvannia . Teoriia i metody otsiniuvannia, optymizatsii vykorystannia ta vidtvorennia zemelnykh resursiv: materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii: 11–14 lystopada 2002 r.: tezys dopovidei. 107–117.
6. Druhak V.M. (2010). Teoretychni ta metodolohichni osnovy ekonomiky zemlekorystuvannia. Vyd. 2-he (dopov. i zmin.). Ternopil. 308 p.
7. Tretiak A.M., Tretiak V.M., Tretiak N.A. (2017). Zemelna reforma v Ukraini: tendentsii, naslidky u konteksti yakosti zhyttia i bezpeky naselennia: monohrafiia. Kherson: Hrin D.S. 522 p.
8. Tretiak A.M. (2012). Ekolohiia zemlekorystuvannia: teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannia ta administruvannia: monohrafiia. Kherson: Hrin D.S. 438 p.
9. Tretiak A.M. (2015). Ekolohichna merezha Ukrainy v konteksti formuvannia pryrodookhoronnoho zemlekorystuvannia: stan ta problemy. Ekolohichna merezha Ukrainy v konteksti formuvannia pryrodookhoronnoho zemlekorystuvannia: stan ta problemy: mat. kruhl. stolu, 20 bereznia 2015 roku. K.: MVTs «Medinform», 5–27.

Hetmanchuk I., Chumachenko O., Kolhanova I.

CONCEPTS AND ESSENTIAL FEATURES OF ENVIRONMENTAL LAND USE

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.05>

Abstract. Among the most important problems of socio-economic development of society, special importance belongs to the effective use of land and resources, on which depends the economic, social, environmental security of the state and living standards. Negative trends observed in the process of land use require new organizational and legal approaches to regulating land use and creating economic incentives for rational use and protection of land in Ukraine.

In this article the concept and functioning of “land use” as a natural, legal and economic category is considered. The essence and formation of an integrated system of environmental land use, which includes: part of a single land fund (land, land and rights to them), provided by the state or acquired or leased by a separate owner or user, the boundaries of which are determined on the ground; land object of law, object of economic, ecological, town-planning, agricultural and other land relations, for which the land user is issued a document certifying the right to land with certain boundaries, area, composition of lands, property objects and, if necessary, with geodetic coordinates of boundary signs defined in nature and the process of human (society) use of the integrated potential of the natural territory are revealed.

The concept and essence of “land-territorial resource” are studied.

Keywords: land, land, land use, land management, agricultural and environmental land use, territory.

Гетманчук І., Чумаченко О., Колганова І.

ПОНЯТИЕ И СУЩНОСТНЫЕ ПРИЗНАКИ ПРИРОДООХРАННОГО ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЯ

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.05>

Аннотация. Среди важнейших проблем социально-экономического развития общества особая роль отведена эффективному использованию ресурсной сферы, от которой зависит экономическая, социальная, экологическая безопасность государства и уровень жизни населения. Негативные тенденции, наблюдающиеся в процессе использования земель, требуют новых организационно-правовых подходов по регулированию землепользования и создание экономических стимулов рационального использования и охраны земель в Украине.

В данной статье рассмотрено понятие и функционирование «землепользования» как естественной, правовой и экономической категории. Раскрыты сущность и формирование интегрированной системы природоохранного землепользования, которая включает: часть единого земельного фонда (земельная территория, земельный участок и права на них), предоставленной или приобретенной в собственность или аренду отдельным собственником или пользователем, границы которой определены на местности; земельный объект права, объект экономических, экологических, градостроительных, сельскохозяйственных и других

земельных отношений, на который землепользователю выдан документ, удостоверяющий право на землю с определенными границами, площадью, составу угодий, имущественных объектов и при необходимости с геодезическими координатами межевых знаков, которые определены в натуре и процесс использования человеком (обществом) интегрального потенциала природной территории.

Исследовано понятие и сущность «земельно-территориальный ресурс».

Ключевые слова: земля, земельный участок, землепользование, землеустройство, сельскохозяйственное и природоохранное землепользования, территория.

ПРОБЛЕМИ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ПОРУШЕНИХ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

ГУНЬКО Л.А.

к.е.н., доцент кафедри землевпорядного проектування НУБіП України

БЕРЕЖНА К.О.

аспірантка кафедри землевпорядного проектування НУБіП України

liudmyla_g@ukr.net

berkseniya@ukr.net

Анотація. В статті розглянуто проблеми та особливості рекультивації порушених земель України у розрізі областей, описано необхідність та важливість охорони земель в Україні та світі та проведення заходів з рекультивації порушених земель. Проаналізовано кількість порушених та рекультивованих земель в Україні станом на 01.01.2021 року та які проведено роботи з рекультивації за 2020 рік. Висвітлено основні питання законодавчих колізій, які виникають при проведенні рекультивації порушених земель або «непроведенні» рекультивації. Проаналізовано заходи здійснення державного контролю при використанні та охороні земель усіх категорій та форм власності проведених Головними управліннями Держгеокадастру в областях за період 2017 - 2020 роки. Наведено приклад використання відпрацьованого вапнякового кар'єру під забудову на прикладі театру Дальхала (Theatre Dalhalla) та чому такий зарубіжний досвід не може бути застосовано в Україні. Висвітлено адміністративну відповідальність за «непроведення» рекультивації порушених земель. Визначена проблема, яка виникає при прийнятті вже рекультивованих земель органами місцевого самоврядування або органами державної влади.

Надано рекомендації щодо запровадження більш дієвих заходів щодо відновлення порушених земель.

Ключові слова: рекультивація земель, охорона земель, раціональне використання, негативні наслідки, непроведення рекультивації, заходи відновлення, державний контроль.

Актуальність.

Природні ресурси як, джерело сировини і життєзабезпечення людини, основа промислового і сільськогосподарського виробництва необхідного для задоволення матеріальних і культурних потреб людей.

Охорона навколишнього природного середовища та раціональне використання всіх природних ресурсів один з викликів, який постає як перед Україною, так і перед усім світом. Антропогенне порушення ґрунтів призводять до негативних наслідків та загрози для природного середовища.

Найбільш суттєвих та важко відновлюваних змін природним ландшафтам завдає гірничо-промисловість, особливо відкритий спосіб розробки родовищ корисних копалин, при якому знищуються фітофітоценотичні, зооценотичні, ґрунтові, літологічні, геоморфологічні і гідрокліматичні системи. Порушуються всі види матеріально-енергетичного обміну – мінерального, водного, повітряного та біогенного. Негативного впливу зазнають і прилеглі до розроблень землі, адже баланс ґрунтових вод може порушуватися на площах, які у 25 разів перевищують площу самого кар'єра. [1]

Тому, при проведенні робіт, які призводять до пошкодження ґрунтового профілю, вкрай необхідно проводити рекультивацію порушених земель.

Проведення аналізу, визначення проблемних питань при проведенні рекультивації порушених земель та формування пропозиції стосовно покращення ситуації щодо зменшення порушених земель в Україні сприятливо відобразиться на екологічній, економічній та соціальних сферах.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій.

При дослідженні питань щодо правового регулювання проведення рекультивації земель можна виділити роботи таких науковців як Місінкевич А.Л., Гавриш Н.С., Вівчаренко О.А. Досліджували проблеми рекультивації ландшафтів, порушених промисловою діяльністю, Кондратюк Е.Н., Рева М.Л., Бакланов В.И., Поляков А.К. Питанням щодо забудови на території рекультивованих кар'єрів досліджувалось в дисертаційній роботі Руденко М.А. Разом з тим, окремі

питання щодо проблем рекультивації земель залишаються поза увагою як науковців, так і влади.

Метою дослідження є висвітлення питань правового регулювання рекультивації земель, проведення аналізу сучасного стану рекультивації порушених земель та державного контролю в цьому напрямку. Опіраючись на інформацію, отриману з Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру проведено порівняльний аналіз щодо порушених та рекультивованих земель за 2020 рік, здійснення державних заходів щодо охорони земель.

Матеріали і методи дослідження.

У рамках проведеного дослідження використовувались теоретичний метод, моделювання, аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення. Теоретичною основою виступали нормативно-правові акти, дослідження науковців щодо теоретичних та науково-методичних засад щодо рекультивації порушених земель. Інформаційною базою для аналізу та порівняння явищ виступали дані Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру.

Результати дослідження та їх обговорення.

Відповідно до оперативної інформації Держгеокадастру, яка отримується від територіальних органів, загальна площа порушених земель по всій території України станом на 01.01.2021 року складає близько 142,7 тис. га (табл. 1). Протягом 2020 року рекультивовано 51,25 га порушених земель, з них понад 85% ста-

новлять сільськогосподарські угіддя, а це 42,38 га (рис. 1). Якщо брати до уваги, що землі промисловості, цільове призначення яких було змінено із земель сільськогосподарського призначення, теж мають по факту

сільськогосподарські угіддя (рілля, пасовища, сіножаті), то площа має бути в рази більша. Загальна площа земель, що перебувають у стадії рекультивації становить 7 тис. га по Україні.

Табл. 1. Інформація щодо порушених та рекультивованих земель на території України станом на 01.01.2021 року*

№	Адміністративно-територіальна одиниця	Всього порушених земель, га	в тому числі порушено протягом поточного року	Рекультивовано земель протягом поточного року, га
1	2	3	4	5
1	Вінницька	725,98	10,00	4,7
2	Волинська	5846,51	0	0,0
3	Дніпропетровська**	37949,19	0	0,0
4	Донецька	25277,34	48,44	31,1
5	Житомирська	5717,0	0	0,0
6	Закарпатська	1046,11	9	1,4
7	Запорізька	2193,9	0	0,0
8	Івано-Франківська	1491,24	0	1,6
9	Київська	2904,4	0	0,0
10	Кіровоградська	4786,64	0	0,0
11	Луганська	10633,73	0	0,0
12	Львівська	10735,50	4,97	0,0
13	Миколаївська	3198,36	13,96	0,0
14	Одеська	2421,82	0	0,0
15	Полтавська	6710,29	0	3,1
16	Рівненська	2568,8	0	0,0
17	Сумська	2750,22	10,57	0,0
18	Тернопільська	2099,88	0	0,0
19	Харківська	1773,50	12	7,9
20	Херсонська	1700,71	0	0,0
21	Хмельницька	2764,11	0	0,0
22	Черкаська	3536,19	2,24	0,0
23	Чернівецька	456,19	0	1,5
24	Чернігівська	3133,82	0	0,0
25	м. Київ	275,0	0	0,0
Всього		142695,82	110,97	51,25

*Сформовано за даними Держгеокадастру.

** Інформація по Дніпропетровській області за 2020 р. в Держгеокадастрі відсутня.

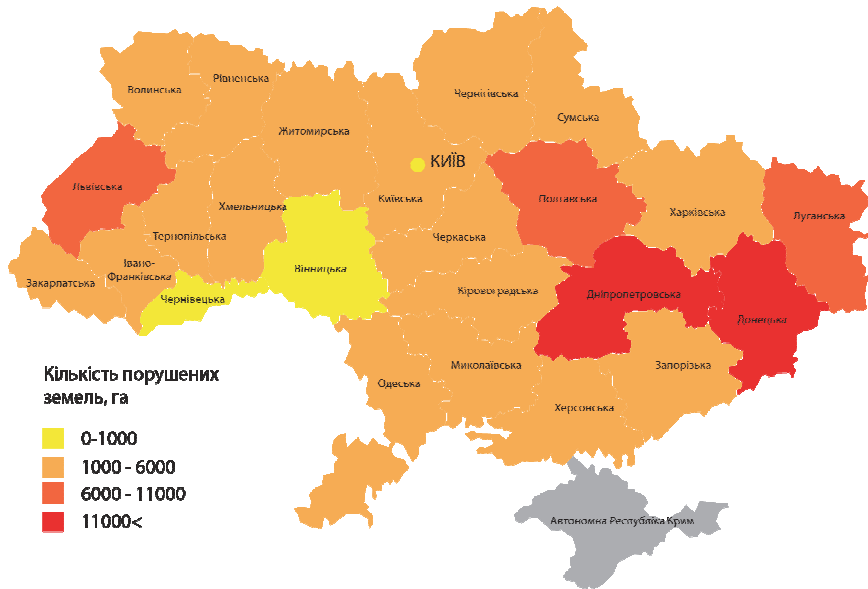

Рис. 1. Порушені землі на території України у розрізі областей станом на 01.01.2021 року*.

* Інформація по Дніпропетровській області відсутня в Держгеокадастрі.

Майже половина порушення земель у 2020 році відбулась на території Донецької області. На рисунку 2 представлена інформація щодо кількості порушених земель на території України протягом 2020 року.

Всього проведено рекультивацію порушених земель на площі 51,25 га по всій території України, з них рекультивовано 31,1 га та території Донецької області (рис. 3). Мусимо констатувати, що це неприпустимо мало у порівнянні із загальною площею порушених земель на території України – 142695,82 га.

Відповідно до статті 166 Земельного кодексу України (далі - Кодекс), рекультивація порушених земель - це комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель. [2]

При здійсненні рекультиваційних робіт керуються погодженим робочим проектом рекультивації (коли відбувається зняття та перенесення поверхневого ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельних ділянок та проекту вскривних робіт (проект рекультивації кар'єру), де описуються проектні рішення як проведення вскривних робіт, проведення робіт з рекультивації, так і збереження та використання знятого родючого шару ґрунту земельних ділянок.

Таким чином, можна сказати що після належним чином проведеної рекультивації виникає можливість повторного використання порушеної земельної ділянки для інших потреб.

На сьогоднішній день майже відсутні пропозиції щодо реновації та забудови кар'єрів, існуюча практика передбачає їх механічну рекультивацію. Забудова відпрацьованих кар'є-

Рис. 2. Порушені землі на території України у розрізі областей протягом 2020 року*

* Інформація по Дніпропетровській області відсутня в Держгеокадастрі.

рів дозволить розглядати промисловий регіон як перспективний полігон для дослідження архітектурно-планувальної організації громадських будинків і споруд. [3]

Залучення громадської функції до кар'єрних споруд, що втратили свої промислові функції дозволить відновити шкідливе середовище кар'єру та залучити його до структури міста. Розроблення принципів формування громадських будинків і споруд на території кар'єрів дасть поштовх до продовження досліджень забудови малоцінних територій та реновації промислових споруд в індустріальних містах, що значно зменшить потенційно небезпечні чинники екологічного характеру та залученню порушених територій до міської функціональної структури. [3]

При сучасному розвитку технологій будівництва, рекультивація

промислових зон вже відпрацьованих кар'єрів можлива і під забудову. Наприклад, до числа незвичайних музикальних майданчиків світу належить шведський театр Дальхала (Theatre Dalhalla), який побудовано на дні відпрацьованого вапнякового кар'єру, завдяки чому він має природну акустику. Театр Дальхала знаходиться у центральній частині Швеції у муніципалітеті Раттвік провінції Даларна. Відкриття театру відбулось у 1993 році. Театр є одним з найпопулярніших концертних залів Європи та прикладом раціонального використання виробленого простору (рис. 3).

Але, як вже було зазначено вище, згідно з вимогами чинного законодавства України, рекультивація порушених земель спрямовується на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності

Рис. 3. Інформація щодо рекультивованих земель на території України у розрізі областей за 2020 рік*

* Інформація по Дніпропетровській області відсутня в Держгеокадастрі.

порушених земель. Тому, при застосуванні шведських технологій на території України при забудові відпрацьованих кар'єрів виникає проблема застосування норм українського законодавств, що може трактуватись як «непроведення» рекультивації порушених земель.

Ще одна проблема при проведенні рекультивації порушених земель, яка виникає у правовому полі. На даний час чинним законодавством України не передбачено Порядку прийняття рекультивованих земель, який повинен визначатись Кабінетом міністрів України, або бути врегульований нормами законів та підзаконних актів. Що, в свою чергу створює правову колізію та унеможливує здійснення державного контролю при вже проведеній рекультивації порушених земель (прийнятті рекультивованих

земель), а саме контролю якості рекультивованих земель.

При здійсненні діяльності, пов'язаної з порушенням поверхневого шару ґрунту, власники земельних ділянок та землекористувачі повинні здійснювати зняття, складування, зберігання поверхневого шару ґрунту та нанесення його на ділянку, з якої він був знятий (рекультивація), або на іншу земельну ділянку для підвищення її продуктивності та інших якостей (стаття 168 Кодексу) [2].

В свою чергу, непроведення рекультивації порушених земель – це невиконання комплексу організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель відповідно до затвердженої документації із землеустрою [2].

Статтею 211 Земельного кодексу України передбачається відповідальність за порушення земельного законодавства, зокрема, непроведення рекультивції порушених земель [2].

За невиконання рекультивацийних робіт, самовільне відхилення від проєктів землеустрою винні особи при-
тягуються до адміністративної від-

повідальності, передбаченої чинним законодавством.

Згідно з частиною другою статті 54 КУпАП непроведення рекультивациї порушених земель - тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від десяти до трид-

Рис. 3. Театр Дальхала (Theatre Dalhalla), який побудовано на дні відпрацьованого вапнякового кар'єру

Табл. 2. Інформація про результати державного контролю за використанням та охороною земель усіх категорій та форм власності проведених Головними управліннями Держгеокадастру в областях за період 2017 - 2020 роки

2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Територіальними органами Держгеокадастру проведено 15 594 перевірки дотримання вимог земельного законодавства, з них 7 587 виявлено з порушенням вимог земельного законодавства.	Територіальними органами Держгеокадастру проведено 24 290 перевірок дотримання вимог земельного законодавства з них 14 114 виявлено з порушенням вимог земельного законодавства.	Територіальними органами Держгеокадастру проведено 27 603 перевірки дотримання вимог земельного законодавства з них 16 005 виявлено з порушенням вимог земельного законодавства.	Територіальними органами Держгеокадастру проведено 24 072 перевірки дотримання вимог земельного законодавства з них 17 173 виявлено з порушенням вимог земельного законодавства.

цяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [4].

На даний час здійснення державного контролю за використанням та охороною земель покладено на Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру [5].

Результати державного контролю за використанням та охороною земель усіх категорій та форм власності проведених територіальними органами Держгеокадастру в областях за період 2017 -2020 роки наведено в таблиці 2.

За непроведення рекультиватії порушених земель, відповідальність за що передбачена статтею 54 КУпАП Держаної службою України з питань геодезії, картографії та кадастру проведено 168 перевірок по всій території України за період з 2018 по 2020 роки. [5].

Інформація про кількість перевірок та виявлених порушень за частиною 2 статті 54 КУпАП, які проведено за період 2018 по 2020 роки зазначено у таблиці 3.

Табл. 3. Інформація про кількість перевірок та виявлених порушень за частиною 2 статті 54 КУпАП, які проведено за період 2018 по 2020 роки

Види порушень	Здійснено перевірок		Виявлено порушень за звітний період		Стягнуто штрафів		Направлено матеріалів до органів прокуратури, органів досудового слідства або дізнання, к-ть	
	всього	у т. ч. планових	к-ть	площа, га	к-ть	сума, грн	всього	у т. ч. у порядку, передбаченому ст. 253 КУпАП
Непроведення рекультиватії порушених земель (ч. 2 ст. 54 КУпАП)	2018 рік							
	89	73	49	148,281	27	9095	10	0
	2019 рік							
	51	43	16	25,9309	17	5100	0	0
	2020 рік							
	28	23	4	13,6081	2	680	0	0

Висновки і перспективи.

Проведений аналіз проблем рекультивації земель в Україні показав, що в країні є понад 142 тис. га порушених земель, а рекультивовано протягом 2020 року всього 51,25 га, що неприпустимо мало. Можна констатувати, що мають місце проблеми «непроведення» рекультивації порушених земель та відповідно неможливість їх використання в інших напрямках.

При проведенні аналізу здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, можна спостерігати тенденцію щодо зменшення з кожним роком кількості проведених перевірок при «непроведенні» рекультивації порушених земель та відповідно виявлення порушень, що призводить до безкарності власників земельних ділянок та землекористувачів, які не виконують заходи спрямовані на відновлення ґрунтового покриву.

Для забезпечення раціонального використання земельних ресурсів та належного виконання законодавства в частині охорони земель, необхідно посилити державний нагляд за використанням земель промисловості та підвищити рівень відповідальності за невиконання робіт з рекультивації порушених земель.

Крім того, варто запроваджувати більш дієві схеми заходів щодо відновлення порушених земель, зокрема, страхування.

Список літератури

1. Миланова Е.В. Географические аспекты охраны природы. Е.В. Миланова, А.М. Рябчиков, М. Мысль, 1979, с. 268
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III Відомості Верховної Ради України, 2002, № 3-4, ст.27 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text

3. Руденко М.А. Архітектурно-планувальна організація громадських будинків і споруд на території рекультивованих кар'єрів (на прикладі Кривбасу): автореф. дис. Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2017, 22 с.
4. Кодекс України «Про адміністративні правопорушення» від 07.12.1984 № 8073-X Відомості Верховної Ради Української РСР (БВР) 1984, додаток до № 51, ст.112
5. Державна служба геодезії, картографії та кадастру України. Офіційний веб-сайт. URL : <https://land.gov.ua/>
6. Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003 № 962-IV Відомості Верховної Ради України, 2003. №39.

References

1. Mylanova E.V., Riabchykov, E.M. (1979). *Geograficheskiye aspekty okhrany prirody* [Geographic aspects of nature conservation]. Moscow, Russia: Mysl, 268.
2. Land Code of Ukraine. Available at: [hps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text)
3. Rudenko M.A. (2017). *Arkhitekturno-planuvalna orhanizatsiia hromadskykh budynkiv i sporud na terytorii rekultyvovanykh kari-eriv (na prykladi Kryvbasu)* [Architectural and planning organization of public buildings and structures on the territory of reclaimed quarries] National University "Lviv Polytechnic", Lviv, 22 s.
4. Code of Ukraine On administrative offenses. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
5. The State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre. Available at: <https://land.gov.ua/>
6. Law of Ukraine On land protection. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>

Л. А. Gunko , K. O. Berezhna**PROBLEMS REGARDING TREATMENT
OF DISTURBED LAND IN UKRAINE**[https://doi.org/](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.06)

10.31548/zemleustriy2021.02.06

Abstract. The article considers the problems and features of reclamation of disturbed lands of Ukraine in terms of regions, describes the need and importance of land protection in Ukraine and the world and the implementation of measures for reclamation of disturbed lands. The number of disturbed and reclaimed lands in Ukraine as of January 1, 2021 was analyzed and reclamation works were carried out for 2020. The main issues of legislative conflicts that arise during the reclamation of disturbed lands or "non-reclamation" are highlighted. The measures of state control over the use and protection of lands of all categories and forms of ownership conducted by the Main Departments of the State Geocadastra in the regions for the period 2017 - 2020 are analyzed. An example of the use of a spent limestone quarry for construction is given on the example of the Dalhalla Theater and why such foreign experience cannot be applied in Ukraine. The administrative responsibility for "failure" to rehabilitate disturbed lands is highlighted. The problem that arises when accepting already reclaimed lands by local governments or public authorities has been identified.

Recommendations are given for the introduction of more effective measures for the restoration of disturbed lands.

Keywords: land reclamation, land protection, rational use, negative consequences, non-reclamation, measures, restoration, state control..

Л. А. Гунко, К. О. Бережна**ПРОБЛЕМЫ РЕКУЛЬТИВАЦИИ НАРУШЕННЫХ ЗЕМЕЛЬ В УКРАИНЕ**[https://doi.org/](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.06)

10.31548/zemleustriy2021.02.06

Аннотация. В статье рассмотрены проблемы и особенности рекультивации нарушенных земель Украины в разрезе областей, описано необходимость и важность охраны земель в Украине и в мире, а также проведения мероприятий по рекультивации нарушенных земель. Проанализированы количество нарушенных и рекультивированных земель в Украине по состоянию на 01.01.2021 года и количество проведенных работ по рекультивации за 2020 год. Освещены основные вопросы законодательных коллизий, возникающих при проведении рекультивации нарушенных земель или «непроведении» рекультивации. Проанализированы меры государственного контроля при использовании и охране земель всех категорий и форм собственности, которые проведены Главными управлениями Гогоекадастра в областях за период 2017 - 2020 годы. Приведен пример использования отработанного известнякового карьера под застройку на примере театра Дальхалла (Theatre Dalhalla) и почему такой зарубежный опыт не может быть применен в Украине. Освещена административная ответственность за «непроведение» рекультивации нарушенных земель. Определена проблема, которая возникает при принятии уже рекультивированных земель органами местного самоуправления или органами государственной власти.

Даны рекомендации по внедрению наиболее эффективных мер по восстановлению нарушенных земель.

Ключевые слова: рекультивация земель, охрана земель, рациональное использование, негативные последствия, непроведение рекультивации, меры восстановления, государственный контроль.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ»

МАРТИН А.Г., член-кореспондент НААН України, доктор економічних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail: martyn@nubip.edu.ua

ТРЕВОГО І.С., доктор технічних наук, професор, Національний університет «Львівська політехніка», Президент ГС «Українське товариство геодезії і картографії»
e-mail: itrevocho@gmail.com

ЄВСЮКОВ Т.О., доктор економічних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Заступник Голови Правління ГО «Асоціація фахівців землеустрою України»
e-mail: ievsiukov_t@nubip.edu.ua

БУРШТИНСЬКА Х.В., доктор технічних наук, професор, Національний університет «Львівська політехніка»
e-mail: bursht@polynet.lviv.ua

Анотація. У статті в порядку обговорення запропоновано зміст предметної області запровадженої у 2015 році в Україні спеціальності «Геодезія та землеустрій» як множини всіх предметів, властивості яких і відношення між якими мають розглядатися у відповідній науковій теорії. На підставі усталеної практики дослідницької роботи, а також міжнародних підходів до визначення предмету сучасних геодезії та землеустрою, запропоновано виділити шість підмножин області досліджень (спеціалізацій): геодезія; аерокосмічні дослідження Землі, фотограмметрія та геоінформатика; картографія; земельний кадастр; землеустрій; управління земельними ресурсами. Для кожної із підмножин предметної області досліджень запропоновано детальний опис предметної спрямованості, що дозволяє конкретизувати контекст та зміст відповідних досліджень. Детальний опис предметної області галузі знань дозволяє спростити здобувачам наукових ступенів та їх науковим керівникам вибір потрібного напрямку досліджень, а також процес підготовки і оформлення документів. Чітке окреслення предметної області галузі знань також дозволяє закладам вищої освіти ефективніше розбудовувати відповідні освітні програми, належним чином розвивати професійну сферу свого

функціонування. Редакційні колеги фахових наукових видань можуть використовувати опис предметної області галузі знань для встановлення відповідності поданих авторами статей спеціалізації таких видань.

Ключові слова: геодезія, землеустрій, предметна область, сфера досліджень, доктор філософії, вища освіта.

Актуальність.

Кожна наукова дисципліна визначається власною логічною системою наукового знання, методів і засобів пізнання, що постійно розвиваються. Характерною ознакою наукової дисципліни є розвиток власного понятійного апарату, обґрунтування спеціалізації понять і мови науки, збільшення інформаційного поля наукових понять, поглиблення їх змісту та звуження їх обсягу. Кожна конкретна наука відзначається певною відособленістю системи знань, має цілісність і відкритість змісту, що дає змогу розширювати її новими науковими фактами, законами, теоріями тощо.

Визначення предметної області досліджень є важливим елементом організації наукової та навчальної роботи в межах певної наукової спеціальності або галузі знань. Попри те, що в даний час відсутнє загальновизначене формальне визначення поняття «предметна область галузі знань», автори статті розглядають її як множину всіх предметів, властивості яких і відношення між якими мають місце у відповідній науковій теорії. Чітке окреслення предметної області галузі знань відіграє надзвичайно важливу роль під час підготовки та атестації здобувачів вищої освіти та наукових кадрів вищої кваліфікації, плануванні та виконанні науково-дослідної роботи, рецензуванні наукових публікацій,

розробленні цільових наукових і науково-технічних програм у відповідних галузях тощо. Детальний опис предметної області галузі знань дозволяє спростити здобувачам наукових ступенів та їх науковим керівникам вибір потрібного напрямку досліджень, а також процес підготовки і оформлення документів. Чітке окреслення предметної області галузі знань також дозволяє закладам вищої освіти ефективніше розбудовувати відповідні освітні програми, належним чином розвивати професійну сферу свого функціонування. Редакційні колеги фахових наукових видань можуть використовувати опис предметної області галузі знань для встановлення відповідності поданих авторами статей спеціалізації таких видань.

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій» в межах галузі знань 19 «Архітектура та будівництво» вперше запроваджена у Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. У цій статті авторський колектив на підставі усталеної практики дослідницької роботи, а також міжнародних підходів до визначення предмету сучасних геодезії та землеустрою, у порядку обговорення вперше пропонує опис предметної області наукових досліджень за відповідною спеціальністю.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій.

Питанням регулювання професійної діяльності присвячено роботи багатьох відомих українських землепорядників та геодезистів, зокрема, С.В. Войтенка [1], Д.С. Добряка [2], А.Г. Мартина [3], Р.І. Сосси, І.С. Тревого [4], які досліджували перспективи розвитку геодезичної та землепорядкової професій.

Для окреслення предметної області досліджень в рамках спеціальності «Геодезія та землеустрій» безсумнівний інтерес також становлять паспорти окремих наукових спеціальностей, що визначені наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 № 1057 (зокрема: 05.24.01 – геодезія, фотограмметрія та картографія¹; 05.24.04 – кадастр та моніторинг земель²; 05.23.20 – містобудування та територіальне планування³; 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища⁴).

23 травня 2004 року Генеральною Асамблеєю *International Federation of Surveyors* (FIG)⁵ ухвалено опис функцій геодезистів та землепорядників (*surveyor*), що розглядає відповідного фахівця як професіонала, який має академічну кваліфікацію та технічний досвід для здійснення одного і більше із числа таких видів діяльності:

- визначати, вимірювати і отримувати зображення землі, тривимір-

1 Затверджено постановою президії ВАК України від 14.06.2007 № 47-08/6.

2 Затверджено постановою президії ВАК України від 09.04.2008 № 23-08/4.

3 Затверджено постановою президії ВАК України від 21.05.1998 N 25-08/5.

4 Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528, додаток 13.

5 <https://www.fig.net/about/general/definition/definition.pdf>

них об'єктів, точкових полів та траєкторій;

- збирати та інтерпретувати земельну та географічно пов'язану інформацію;
- використовувати цю інформацію для планування та ефективного управління землею, морем та будь-якими спорудами на них;
- досліджувати зазначені практики та розвивати їх.

У контексті діяльності землепорядників на особливу увагу заслуговує звіт «Європейські вимоги до діяльності кадастрових вишукувачів» [6], виконаний спільно *EuroGeographics* (www.eurogeographics.org), *Comité de Liaison des Géomètres Européens* (CLGE, www.clge.eu) та *Geometer Europas* (www.geometer-europas.eu). Зазначене дослідження **стало результатом** семінару *EuroGeographics* «Роль землемірів у підтримці кадастру», організованого у Вільнюсі (Литва) 23-24 березня 2006 року. Проведене опитування показало, що до завдань кадастрових інженерів у ЄС належать: кадастрові (технічні) польові вишукування (24 %), позначення поворотних точок меж парцел (23 %), консультування землевласників (21 %), валідація/погодження кадастрових планів із відповідним владними органами (20 %), оцінка земель (11 %), реєстрація або оновлення даних в кадастровій базі даних (8 %), визначення обмежень у землекористуванні (7 %), підготовка (коригування) документів територіального планування (6 %), інша діяльність (5 %).

Метою дослідження є визначення на підставі усталеної практики дослідницької роботи, а також міжнародних підходів предмету сучасних геодезії та землеустрою, змісту предметної області досліджень спеціальності «Геодезія та землеустрій» як множини всіх пред-

метів, властивості яких і відношення між якими мають розглядатися у відповідній науковій теорії.

Матеріали і методи дослідження.

У рамках проведеного дослідження використовувались методи моделювання, порівняння та узагальнення, аналізу, синтезу. Теоретичною основою для дослідження виступали чинні нормативно-правові акти, що визначають предметну сферу досліджень у галузі геодезії та землеустрою, в тому числі паспорти наукових спеціальностей, рекомендації міжнародних професійних організацій, дослідження науковців щодо теоретичних та науково-методичних засад організації наукової та навчальної роботи у галузі геодезії та землеустрою.

Результати дослідження та їх обговорення.

Відповідно, професійні завдання геодезистів та землевпорядників, на думку FIG [5], можуть включати в себе один або декілька із числа таких видів діяльності, що здійснюються на, над або під поверхнею землі чи моря, зокрема спільно з іншими фахівцями:

1. Визначення форми та розмірів Землі і даних необхідних для встановлення розміру, положення, форми і контурів частин Землі та контролю за їх змінами.
2. Позиціонування об'єктів у просторі та часі, а також позиціонування та моніторинг фізичних характеристик, конструкцій та інженерних робіт на, над або під поверхнею землі.
3. Розроблення, випробовування та калібрування сенсорів, приладів та систем для вищезгаданих цілей та вишукувальних робіт.
4. Одержання, опрацювання та використання просторової інформації з близької відстані, аеро- і супутникових зображень та автоматизація цих процесів.
5. Визначення місцеположення меж публічних або приватних земель, включаючи національні та міжнародні кордони, а також реєстрацію цих земель у відповідних органах влади.
6. Розроблення, створення і адміністрування геоінформаційних систем (ГІС) та збирання, зберігання, аналіз, управління, відображення та поширення даних.
7. Аналіз, інтерпретацію та інтеграцію просторових об'єктів та явищ в ГІС, включаючи візуалізацію та поширення таких даних у картах, моделях та мобільних цифрових пристроях.
8. Вивчення природного та соціального середовища, вимірювання земельних та морських ресурсів та використання цих даних під час планування міських, сільських районів та регіонів.
9. Планування, створення та перепланування нерухомості, як міської, так і сільської, а також як земель, так і будівель.
10. Визначення вартості та управління нерухомістю, як міською, так і сільською, а також як землями, так і будівлями.
11. Планування, вимірювання та управління будівельними роботами, включаючи оцінку витрат.

Беручи до уваги вказані міжнародні підходи до визначення предмету сучасних геодезії та землеустрою, а також усталену практику дослідницької роботи, автори статті у порядку обговорення пропонують виділити шість підмножин області досліджень

(спеціалізацій) в межах спеціальності «Геодезія та землеустрій», а саме: геодезія; аерокосмічні дослідження Землі, фотограмметрія та геоінформатика; картографія; земельний кадастр; землеустрій; управління земельними ресурсами.

Для кожної із підмножин предметної області досліджень нами запропоновано детальний опис предметної спрямованості, що дозволяє конкретизувати контекст та зміст відповідних досліджень:

Геодезія (Geodesy)

Спеціалізація – визначення форми і розмірів Землі, її гравітаційного поля, обертального руху Землі, просторових характеристик природних і техногенних об'єктів, явищ і процесів на її поверхні, створення геоінформаційного простору як базового продукту геодезичного забезпечення територій, а також встановлення закономірностей їх просторово-часових змін.

Предметна спрямованість:

- 1) теоретична геодезія – просторово-часові системи координат, вивчення зовнішнього гравітаційного поля Землі (фізична геодезія), подання форми Землі у вигляді еліпсоїда обертання та визначення його параметрів (сфероїдна та просторова геодезія).
- 2) основні геодезичні роботи – засоби та методи виконання геодезичних вимірювань, астрономічних спостережень та системи глобального позиціонування, створення та розвиток геодезичних мереж і мереж базових ГНСС-станцій як основи для виконання геодезичних робіт на території країни;
- 3) морська геодезія – визначення рівнів морів, засоби та методи ви-

мірювань для навігації морських суден, створення морських карт, знімання шельфу та дна морів;

- 4) геодезична астрономія – засоби та методи астрономічних визначень положення пунктів і напрямів, системи визначень часу добового обертання Землі, системи сферичних небесних координат та системи часу;
- 5) гравіметрія – вимірювання сили ваги та інших похідних потенціалу сили ваги (трансформантів сили ваги);
- 6) космічна геодезія – геодезичне використання штучних супутників Землі, використання радіоінтерференційних спостережень на наддовгій базі для геодезичних мереж;
- 7) геодезичні методи вирішення геодинамічних задач – програми геодинамічних спостережень з використанням геодезичних методів, вивчення планетарних геодинамічних явищ, сучасних рухів земної кори, внутрішньої будови Землі з використанням геодезичних і гравіметричних даних;
- 8) топографічні вимірювання; військово-топографічне забезпечення;
- 9) топографічні знімання, аерознімання, аеротріангуляція, аерофотознімальні та фотограмметричні роботи, топографічні та спеціальні карти, цифрові моделі місцевості, використання аерокосмічної інформації в геодезії та картографії; військово-топографічне забезпечення;
- 10) маркшейдерські просторово-геометричні вимірювання у надрах Землі при їх розвідці й розробці та на поверхні шахт і рудників, маркшейдерські знімання при будівництві й експлуатації підземних споруд;
- 11) інженерна геодезія – застосування геодезії для топографо-геоде-

зичних вишукувань, високоточних вимірювань та геодезичного моніторингу в сфері будівництва, енергетики, транспорту, для раціонального природокористування при пошуку та розробці родовищ у землеустрої та кадастрі, лісовому та водному господарствах та інших галузях економіки, науки.

- 13) математичне опрацювання та аналіз результатів геодезичних вимірювань – математико-статистичні методи їх опрацювання, обчислювальні методи розв'язування геодезичних задач, програмні продукти, оцінка точності, моделі та методи зберігання геодезичної інформації;
- 13) сучасні системи накопичення, обробки, зберігання, передачі і використання геодезичної інформації, в тому числі формати геоданих, інфраструктури і територіальні банки геодезичних даних, електронні бази геодезичних знань, геосервіси, геослужби, геопортали та інші геодезичні системи в Інтернеті;
- 14) приладово-технічне забезпечення геодезичних вимірювань – сучасні вимірювальні технологічні системи, установки і прилади (приймачі супутникових сигналів, інтерферометри, гравіметри, трекери, роботизовані електронні тахеометри, цифрові нівеліри, георадари, сканери, ехолоти, інклінометри, гіротеодоліти тощо), нові державні стандарти;
- 15) геодезична метрологія – розробка методів, засобів і нормативних документів для метрологічного дослідження геодезичних засобів вимірювань; створення і функціонування еталонних геодезичних полігонів, базисів і компараторів для перевірки, калібрування та оцінки відповідності геодезичних засобів вимірювань.

Аерокосмічні дослідження Землі, фотограмметрія та геоінформатика (Aerospace Earth Research, Photogrammetry and Geoinformatics)

Спеціалізація – зміст аерокосмічних досліджень, принципи, методи, технології і технічні засоби визначення розмірів, форми, положення в просторі, а також картографування поверхні Землі, ландшафтних комплексів та будь-яких об'єктів, в тому числі і штучних споруд безконтактним способом за їх зображеннями, отриманими в різних ділянках спектру електромагнітних коливань. Вивчення загальних властивостей геоінформації, закономірностей і методів її отримання, фіксації, накопичення, опрацювання та використання, а також розвиток теорії та технологій створення геоінформаційних систем з метою збору, систематизації, зберігання, аналізу, перетворення, відображення і поширення просторово-координованих даних;

Предметна спрямованість:

- 1) дистанційне зондування Землі (ДЗЗ)– методи дистанційного зондування об'єктів, процесів та явищ за їхніми наземними й аерокосмічними зображеннями; методи ДЗЗ для розв'язання тематичних завдань і управління територіями;
- 2) фізичні основи ДЗЗ;
- 3) аерокосмічний знімальний комплекс, носії аерокосмічної апаратури, типи космічних літальних апаратів;
- 4) знімальна апаратура, типи і принципів схем знімальних систем: фотографічних, телевізійних, оптико-електронних, лазерних, радіолокаційних й інших ;
- 5) метрологія знімальних систем, передавальні властивості зображень;
- 6) фотограмметрія та фототопогра-

- фія, аерознімання, аеротріангуляція, аерознімальні та фотограмметричні роботи, топографічні та спеціальні карти, цифрові моделі місцевості, використання аерокосмічної інформації в геодезії та картографії;
- 7) засоби наземного й аерокосмічного знімання; теоретичні основи та технології опрацювання фотографічних, телевізійних, оптико-електронних, лазерних, радіолокаційних багатозональних й інших зображень; побудова цифрових моделей об'єктів, місцевості, рельєфу; фототріангуляція; основні задачі космічної фотограмметрії, рівняння космічної фотограмметрії;
- 8) теорія, технологія, опрацювання аеро- та космічних зображень, технічні засоби згущення за аерокосмічними знімками геодезичних мереж, цифрові фотограмметричні та геоінформаційні методи створення і оновлення топографічних, землепорядних, екологічних, кадастрових і інших карт і планів;
- 9) теорія та технологія дешифрування зображень і розпізнавання образів з метою дослідження природних ресурсів і картографування об'єктів досліджень;
- 10) космічна фотограмметрія, основні задачі космічної фотограмметрії ;
- 11) фотограмметричне приладобудування – конструювання вимірювальних засобів і систем, цифрових фотограмметричних станцій, дослідження приладів і систем отримання та опрацювання вимірювальної інформації ; опрацювання результатів вимірів із застосуванням математичних методів;
- 12) інформаційні технології для створення моделей земної поверхні та планет і їх подання в цифровому вигляді, а також на планах, картах, профілях й інших геозображеннях;
- 13) теорія та технологія отримання просторово-часових і кількісних характеристик динаміки природних і техногенних процесів комплексними геодезичними, фотограмметричними методами та даними дистанційного зондування Землі з метою їх прогнозної оцінки;
- 14) геоінформаційні системи та технології, інфраструктури геопросторових даних; бази геопросторових даних і метаданих; методи, моделі та технології формування, опрацювання, зберігання, розповсюдження та використання геопросторових даних на основі розподілених баз даних і знань, локальних і глобальних інформаційних мереж, розроблення геоінформаційних порталів, моделювання геосистем;
- 15) стандартизація географічної інформації, методів геокодування, геоінформаційних сервісів, моделей цифрового кодування та цифрового подання геопросторових даних, геозображень, цифрових і електронних карт і планів, метаданих, методів і засобів обміну географічною інформацією;
- 16) принципи, методи, процедури та технології оцінки якості й оцінки відповідності геопросторових даних, цифрових і електронних карт і планів.

Картографія (Cartography)

Спеціалізація: моделювання геосистем, вивчення, створення і використання карт, фотокарт, атласів та інших картографічних творів в традиційній паперовій та електронній формах, загальна теорія картографії.

Предметна спрямованість:

- 1) загальна теорія картографії – розвиток вчення про її предмет, робочу модель, методи, картографічні мови та їх граматики; теорія картографічних проекцій і інші проблеми математичної картографії; картографічна топоніміка; картографічна генералізація; картографічний дизайн;
- 2) нові методи складання та проектування карт, нові види топографічних, загально-географічних і тематичних карт і атласів; геоінформаційне картографування; технології видання карт, організація геодезичного та картографічного виробництва;
- 3) використання карт у науці та практиці, військовій справі, картометрія, математико-картографічне моделювання, точність і надійність досліджень по картах;
- 4) картознавство та історія картографії, проектування та укладання карт, технологія видання карт, основи картографічного моделювання, ГІС і БД в картографії, web-картографія, картографічний метод дослідження, математична картографія, топографічне картографування, математична обробка та програмування;
- 5) історія геодезії, картографії, фотограмметрії та картографічне джерелознавство.
- 6) математична картографія, математична обробка та програмування;
- 7) картографічний метод дослідження об'єктів, процесів і явищ; математико-картографічне моделювання, точність і надійність досліджень по картах, проектування та укладання карт;
- 8) топографічне картографування;
- 9) нові методи складання та проектування карт, нові види топогра-

фічних, загально-географічних і тематичних карт і атласів; геоінформаційне картографування;

- 10) основи картографічного моделювання, ГІС і БД в картографії, web-картографія;
- 11) технології видання карт, організація геодезичного та картографічного виробництва;
- 12) використання карт у науці та практиці, військовій справі.

Земельний кадастр (*Land Cadastre*)

Спеціалізація – вивчення методів і технологій обліку, реєстрації, збирання, обробки та використання інформації про стан земельних ресурсів і нерухомості, ведення кадастрів природних ресурсів, моделювання об'єктів нерухомості і територій, моніторинг, оцінка та прогноз стану земельних ресурсів.

Предметна спрямованість:

- 1) методологічні основи побудови кадастрових систем; кадастр як основа державної реєстрації прав на землю й іншу нерухомість; визначення та оптимізація об'єктів кадастрового обліку, їх характеристик для реєстрації в кадастрових системах; реєстрація прав фізичних і юридичних осіб на нерухомість, а також публічних прав, обмежень і обтяжень щодо володіння і користування нерухомістю;
- 2) нормативно-правове та інституційне забезпечення формування системи державного земельного кадастру та кадастру нерухомості, кадастрів природних ресурсів; 3D/4D-кадастр; точковий кадастр; багатофункціональний кадастр; світовий досвід створення кадастрових систем; технологія блокчейн в реєстраційних системах;

- 3) методи і технології збирання, документування, реєстрації, обробки та зберігання відомостей про земельні ділянки та нерухомість; технічна інвентаризація будівель та споруд;
- 4) обґрунтування точності знімання просторових характеристик об'єктів кадастрового обліку, методів обчислення їх площ, вибір оптимальних систем координат і проєкцій для реєстрації об'єктів кадастрового обліку;
- 5) інформатизація кадастрової діяльності, розвиток автоматизованих кадастрових систем; інформаційні технології ведення земельного кадастру; стандартизація структури й інформаційних моделей баз даних кадастрових і моніторингових систем; уніфікація системи електронних документів кадастрових систем і розроблення розподілених систем їх формування, обробки та використання; інтегрування кадастрових систем у національну інфраструктуру геопросторових даних.
- 6) науково-методичне забезпечення оцінки земельних ділянок та іншої нерухомості, дослідження ринку земель та оціночне зонування (районування) територій; визначення містобудівної цінності земель населених пунктів; автоматизація оцінки та комп'ютерні моделі в оціночній діяльності; системи моніторингу ринкового середовища та прогнозування ринку нерухомості;
- 7) кадастрове, економіко-планувальне, функціональне, інженерно-геологічне, історико-культурне, санітарно-гігієнічне, екологічне, ландшафтне та інші види тематичного зонування (районування) територій;
- 8) наукові основи порівняльної оцінки родючості ґрунтів (бонітування ґрунтів); агровиробниче групування ґрунтів; удосконалення методів і технологій ґрунтових обстежень, оцінки стану ґрунтового покриву для цілей грошової оцінки земель;
- 9) використання кадастрової інформації для оцінки та прогнозу стану навколишнього середовища, інформаційного забезпечення ринку нерухомості та сталого землекористування;
- 10) інвестиційний аналіз та фінансово-економічна діяльність на ринку нерухомості;
- 11) моніторинг земель і природних ресурсів; містобудівний, ціновий, геоморфологічний, геоекологічний, ландшафтний та інші види моніторингу земель і пов'язаних із ними природних ресурсів і техногенних процесів; обґрунтування системи контрольованих показників і мережі об'єктів спостереження за станом земель; методи наземного та дистанційного моніторингу земель, природних ресурсів і природно-територіальних комплексів; геоекологічний моніторинг та паспортизація земель, забудованих територій, інженерних і природних об'єктів.

Землеустрій (Land Surveying)

Спеціалізація – обґрунтування інженерних рішень щодо інтегрованого використання земельних, водних, лісових ресурсів, регулювання розвитку урбаністичних систем, збереження біорізноманіття та природних ресурсів для задоволення потреб людства, вивчення методів і технологій територіального планування, землеустрою, формування раціональної системи землекористування,

планування населених пунктів, встановлення меж адміністративно-територіальних одиниць, транспортне та екологічне планування, визначення територій із особливими умовами землекористування.

Предметна спрямованість:

- 1) розробка усіх видів документації із землеустрою на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях; встановлення та зміна меж об'єктів землеустрою, у тому числі визначення та встановлення в натурі (на місцевості) державного кордону України; надання, вилучення (викуп), відчуження земельних ділянок; встановлення в натурі (на місцевості) меж земель, обмежених у використанні і обмежених (обтяжених) правами інших осіб (земельні сервітути); організації нових і впорядкування існуючих об'єктів землеустрою;
- 2) рекультивація порушених земель і земель, що зазнають впливу негативних процесів, та проведення заходів щодо їх відновлення чи консервації, рекультивації порушених земель, землювання малопродуктивних угідь, захисту земель від ерозії, підтоплення, заболочення, вторинного засолення, висушення, ущільнення, забруднення промисловими відходами, радіоактивними і хімічними речовинами та інших видів деградації; консервація деградованих і малопродуктивних земель;
- 3) розподіл земель за цільовим призначенням з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів, формування раціональної системи землеволодіння і землекористування, створення екологічно сталих агроландшафтів;
- 4) встановлення і закріплення на місцевості меж адміністративно-територіальних одиниць, територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, меж земельних ділянок власників і землекористувачів;
- 5) прогнозування, планування і організація раціонального використання та охорони земель на національному, регіональному, локальному і господарському рівнях;
- 6) консолідація земель сільськогосподарського призначення; організація території сільськогосподарських підприємств, установ і організацій з метою створення просторових умов для еколого-економічної оптимізації використання та охорони земель сільськогосподарського призначення, впровадження прогресивних форм організації управління землекористуванням, удосконалення структури і розміщення земельних угідь, посівних площ, системи сівозміни, сінокосо- і пасовищезміни;
- 7) розробка і здійснення системи заходів із землеустрою для збереження природних ландшафтів, відновлення та підвищення родючості ґрунтів, рекультивації порушених земель і землювання малопродуктивних угідь, захисту земель від ерозії, підтоплення, висушення, зсувів, вторинного засолення, закислення, заболочення, ущільнення, забруднення промисловими відходами та хімічними речовинами тощо, консервації деградованих і малопродуктивних земель, запобігання іншим негативним явищам;
- 8) організація території підприємств, установ і організацій з метою ство-

- рення умов сталого землекористування та встановлення обмежень і обтяжень (земельних сервітутів) у використанні та охороні земель;
- 9) історичні передумови землеустрою; зміст і тенденцій розвитку землеустрою на різних історичних етапах; основні напрямки вдосконалення землеустрою та територіального планування;
 - 10) планування та благоустрій населених пунктів; проектування вулиць і доріг; інженерна підготовка міських територій; утримання міської забудови;
 - 11) регіональне планування; формування стратегії розвитку території задля забезпечення створення та підтримання повноцінного життєвого середовища, раціонального використання наявних ресурсів, зниження потенційних ризиків, посилення притаманних території переваг, урівноваження різноманітних економічних, соціальних, культурних, природоохоронних та інших потреб; сталий розвиток територій;
 - 12) економічні аспекти проведення землеустрою; економіко-математичне обґрунтування проектних рішень в землеустрої; відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва; відшкодування збитків власників землі та землекористувачів; визначення плати за встановлення земельних сервітутів;
 - 13) розроблення містобудівної документації; проекти містобудівного розвитку транскордонних регіонів, схеми планування окремих частин території України, схеми планування областей, районів, генеральні плани населених пунктів, плани зонування та детальні плани територій;
 - 14) системи підтримки прийняття проектних рішень; автоматизація проектування (САПР); автоматизовані місця проектувальників та інтерактивні графічні системи;
 - 15) вишукування при проведенні землеустрою;
 - 16) організація землевпорядних робіт; кошторисна справа; управління якістю робіт із землеустрою; експертиза землевпорядної документації; авторський нагляд за виконанням проектів землеустрою; авторське право в землеустрої; державний і самоврядний контроль за здійсненням землеустрою;
 - 17) новітні технології у просторовому плануванні; розширений просторовий аналіз; багатоагентні системи; моделі просторової оптимізації; системні динамічні моделі; віртуальні світи; методи візуалізації проектних рішень; web-сервіси у плануванні; краудсорсинг у плануванні.

Управління земельними ресурсами (Land Administration)

Спеціалізація – вивчення засад формування та реалізації земельної політики та регулювання земельних відносин на основі встановлення спеціальних правил відчуження прав на землю через продаж, оренду, іпотеку, дарування та спадщину; регулювання ринку земель та нерухомості майна; управління доходами від продажу, оренди та оподаткування; вирішення конфліктів щодо володіння та користування землею; юридичні, регуляторні, фінансові та інформаційні інструменти управління землями.

Предметна спрямованість:

- 1) організація управління земельними ресурсами - розроблення земельної

- політики; роль уряду в управлінні земельними ресурсами; міжвідомча координація; роль державного і приватного секторів в управлінні земельними ресурсами; оплата за управління земельними ресурсами; електронне урядування та комерція у земельних відносинах; управління інформацією про землю;
- 2) керівництво в управлінні земельними ресурсами – організаційні питання установ сфери управління земельними ресурсами; розробка бізнес-плану; централізація і децентралізація; фінансування та джерела допомоги при модернізації систем, дослідження і розробки; вимірювання витрат на управління земельними ресурсами та управління даними реєстрації земель і кадастру та їх маркетинг; перехід до повного відшкодування витрат; формування іміджу організації; обмін даними та електронне урядування; електронний документообіг; управління трудовими ресурсами (підготовка і навчання, керівництво людьми, робота з приватним сектором);
 - 3) земля як основа сталого розвитку; досвід проведення земельних реформ; вигоди від ефективної системи управління земельними ресурсами; проблеми приватизації земель; земельні відносини та подолання бідності;
 - 4) інституційні питання управління земельними ресурсами – система правового регулювання земельних відносин; правові титули володіння та користування землями; система захисту прав на землю;
 - 5) управління публічними землями – організація доступу до публічних земель; теоретичні засади та порядок проведення земельних аукціонів та земельних конкурсів; публічність інформації про розпорядження землями; управління доходами від використання публічних земель;
 - 6) управління конфліктами, пов'язаними із доступом до земельних ресурсів (глобальні міграційні потоки, зміна клімату, військові конфлікти); вирішення земельних спорів; медіація у земельних спорах;
 - 7) експропріація та суспільні інтереси у землекористуванні – порядок примусового відчуження земельних ділянок та іншого нерухомого майна для суспільних потреб або з мотивів суспільної необхідності; реквізиція земельних ділянок під час особливого або військового стану;
 - 8) регулювання переходу права на нерухомість, продаж, найм нерухомого майна – регулювання економічного обороту сільськогосподарських земель, корпоративні обмеження, доступ на ринок земель для іноземців;
 - 9) фіскальне регулювання земельних відносин – система податків на майно; земельний податок; податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; база оподаткування земель та нерухомості; особливі режими оподаткування у сільському господарстві;
 - 10) організація іпотечного кредитування, порядок примусового відчуження земельних ділянок та іншого нерухомого майна; фінансово-економічні аспекти іпотеки; форми та механізми державної підтримки іпотечного кредитування;
 - 11) електронне урядування та державні сервіси – функціонування порталу державних послуг; дозвільна система у сфері господарської діяльності; адміністративні послуги у сфері земельних відносин;

- 12) державний контроль (нагляд) у сфері раціонального використання та охорони земель – організація органів державного контролю (нагляду); відповідальність за порушення земельного законодавства; порядок проведення перевірок земельного та екологічного законодавства; державний геодезичний нагляд за топографо-геодезичною і картографічною діяльністю; розрахунок розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання їх не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву без спеціального дозволу та інших порушень;
- 13) девелоперська діяльність – правові та регуляторні проблеми під час девелопменту нерухомості; розробка та фінансування девелоперського проекту; управління девелоперським проектом;
- 14) бюджетування у сфері управління земельними ресурсами; організація планово-фінансової роботи в органах управління земельними ресурсами, на підприємствах, в установах та організаціях; контроль за цільовим використанням фінансових і матеріальних ресурсів; економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель
- 15) управління інформацією про земельні ресурси – доступ до публічної інформації; набори відкритих даних; транспарентність діяльності органів влади.

Висновки і перспективи.

Запропоновані у порядку обговорення підходи до окреслення предметної області галузі знань «Геодезія та землеустрій» можуть бути викори-

стані під час підготовки та атестації здобувачів вищої освіти та наукових кадрів вищої кваліфікації, розробленні стандартів вищої освіти, плануванні та виконанні науково-дослідної роботи, рецензуванні наукових публікацій, розробленні цільових наукових і науково-технічних програм у відповідних галузях тощо.

Список літератури

1. Войтенко С., Третяк К., Шульц Р. Перспективи розвитку інженерної геодезії в Україні. Сучас. досягнення геодез. науки та вир-ва. 2011. Вип. 2. С. 24-27.
2. Добряк Д., Мартин А., Ковальчук І., Будзяк В., Дорош О., Кохан С., Лоїк Г. Підготовка фахівців і науковців із землеустрою та земельного кадастру: як вирішувати проблеми? Землевпорядний вісник. 2013. № 11. С. 9-13.
3. Мартин А.Г., Аврамчук Б.О. Регулювання землеустрою у Європейському Союзі: напрями адаптації для України // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. — 2018. — № 1. — С. 4—13.
4. Сосса Р.І., Тревого І.С. Куди рухається українська геодезія та картографія? Вісн. геодезії та картографії. 2015. № 5/6. С. 6-12.
5. FIG Definition of the Functions of the Surveyor, 2003. URL: https://www.fig.net/news/archive/news_2003/FIG_definition_of_surveyor_2003_fin.asp
6. European requirements for cadastral surveyor activities, 2008. URL: http://www.clge.eu/documents/events/206/cadastral_surveyor_acitivities_report.pdf

References

1. Voitenko S., Tretiak K., Shults R. Perspektyvy rozvytku inzhenernoi heodezii v Ukraini. Suchas. dosiahnennia heodez. nauky ta vyr-va. 2011. Vyp. 2. S. 24-27.
2. Dobriak D., Martyn A., Kovalchuk I., Budziak V., Dorosh O., Kokhan S., Loik H. Pidhotovka

- fakhivtsiv i naukovtsiv iz zemleustroi ta zemelnogo kadastru: yak vyrishtuvaty problemy? *Zemlevporiadnyi visnyk*. 2013. № 11. S. 9-13.
3. Martyn A.G., Avramchuk B.O. Rehuliuвання землеустрою u Yevropeiskomu Soiuzi: napriamy adaptatsii dlia Ukrainy // *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel*. — 2018. — № 1. — S. 4—13.
 4. Sossa R.I., Trevoho I.S. Kudy rukhaietsia ukrainska heodeziia ta kartohrafiia? *Visn. heodezii ta kartohrafiu*. 2015. № 5/6. S. 6-12.
 5. FIG Definition of the Functions of the Surveyor, 2003. URL: https://www.fig.net/news/archive/news_2003/FIG_definition_of_surveyor_2003_fin.asp
 6. European requirements for cadastral surveyor activities, 2008. URL: http://www.clge.eu/documents/events/206/cadastral_surveyor_activities_report.pdf

and content of the relevant research. A detailed description of the subject area of knowledge allows to simplify for applicants for scientific degrees and their supervisors the choice of the desired field of research, as well as the process of preparation and execution of documents. A clear delineation of the subject area of the field of knowledge also allows higher education institutions to more effectively develop the relevant educational programs, to properly develop the professional sphere of their operation. Editorial boards of professional scientific journals can use the description of the subject area of the field of knowledge to establish the correspondence of the articles of specialization of such publications submitted by the authors.

Key words: geodesy, land surveying, subject area, field of research, doctor of philosophy, higher education.

Martyn A., Trevoho I., Ievsiukov T., Burshtynska Kh.

ON THE QUESTION OF DEFINITION OF THE SUBJECT AREA OF RESEARCH IN THE SPECIALTY «GEODESY AND LAND SURVEYING»

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.07>

Abstract. The article discusses the content of the subject area introduced in 2015 in Ukraine specialty “Geodesy and Land Surveying” as a set of all subjects, the properties of which and the relationship between which should be considered in the relevant scientific theory. Based on the established practice of research work, as well as international approaches to determining the subject of modern geodesy and land surveying, it is proposed to identify six subsets of research areas (specializations): geodesy; aerospace geoinformatics of the Earth, photogrammetry and geoinformatics; cartography; land cadastre; land surveying; land administration. For each of the subsets of the subject area of research, a detailed description of the subject orientation is proposed, which allows to specify the context

Мартын А.Г., Тревого И.С., Евсюков Т.А., Бурштынская Х.В.

К ВОПРОСУ ОБ ОПРЕДЕЛЕНИИ ПРЕДМЕТНОЙ ОБЛАСТИ ИССЛЕДОВАНИЙ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ГЕОДЕЗИЯ И ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВО»

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.07>

Аннотация. Аннотация. В статье в порядке обсуждения предложено содержание предметной области, введенной в 2015 году в Украине специальности «Геодезия и землеустройство» как множества всех предметов, свойства которых и отношения между которыми должны рассматриваться в соответствующей научной теории. На основании сложившейся практики исследовательской работы, а также международных подходов к определению предмета современных геодезии и землеустройства, предложено выделить шесть подмножеств области исследований (специализаций): геодезия; аэрокосмические исследования Земли, фотограмме-

трия и геоинформатика; картография; земельный кадастр; землеустройство; управления земельными ресурсами. Для каждой из подмножеств предметной области исследований предложено подробное описание предметной направленности, позволяет конкретизировать контекст и содержание соответствующих исследований. Детальное описание предметной области знаний позволяет упростить для соискателей ученых степеней и их научным руководителям выбор нужного направления исследований, а также процесс подготовки и оформления документов. Четкое определение предметной области знаний

также позволяет учреждениям высшего образования эффективнее развивать соответствующие образовательные программы, должным образом развивать профессиональную сферу своего функционирования. Редакционные коллегии профессиональных научных изданий могут использовать описание предметной области знаний для установления соответствия представленных авторами статей специализации таких изданий.

Ключевые слова: геодезия, землеустройство, предметная область, сфера исследований, доктор философии, высшее образование.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИМОГ ДО СЕРТИФІКАЦІЇ ІНЖЕНЕРІВ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ І ГЕОДЕЗИСТІВ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

ХАРИТОНЕНКО Р.А., кандидат економічних наук

E-mail: kharytonenkor@gmail.com

ВИСІДАЛКО А.А., фахівець

E-mail: anastasia.visidalko@gmail.com

ТРОХИМЧУК А.А., фахівець

E-mail: trohim11121997@gmail.com

Інститут землекористування Національної академії аграрних наук України

Анотація. Проведено аналіз наукових досліджень щодо професійної підготовки і кваліфікаційної сертифікації інженерів-землевпорядників, інженерів-геодезистів в Україні та за кордоном на прикладі Польщі. Обґрунтовано потребу у вивченні, запозиченні досвіду однієї із країн Європейського Союзу та в подальшій адаптації даної сертифікації в Україні.

Розглянуто кваліфікаційні вимоги для отримання сертифікації інженерів-землевпорядників, інженерів-геодезистів в Україні та Польщі. Наведено порівняння проведення кваліфікаційного іспиту на сертифікованого інженера-землевпорядника. Проведено аналіз порівняння схожих та відмінних показників щодо отримання сертифікату інженера-землевпорядника, інженера-геодезиста в Україні та Польщі. Проаналізовано трудовий професійний стаж, освіту, форму іспиту, кількість питань, що виносяться на письмову частину та загальну кількість питань на іспит, термін необхідності підтвердження кваліфікації, наявність дієздатності та притягнення до адміністративної чи кримінальної відповідальності, пов'язаної із професійною діяльністю. Акцентовано увагу на питанні якості проведення кваліфікаційного відбору сертифікованих інженерів-землевпорядників, інженера-геодезиста.

Представлено пропозиції у перегляді вимог при отриманні кваліфікаційного сертифікату інженера-землевпорядника в Україні. В подальшому перегляд вимог кваліфікаційної сертифікації сприятиме створенню об'єктивних рівних можливостей фахівцям земельних відносин, забезпеченню якісного виконання різної за складністю та спеціалізацією із геодезії та землеустрою, а також адаптації сертифікації із нашими західними сусідами - країнами Європейського Союзу.

Ключові слова: сертифікат інженера-землевпорядника, інженер-геодезист, сертифікація, землеустрій, закордонний досвід, професійна практика.

Постановка проблеми.

Для розвитку кожної галузі виробництва необхідні висококваліфіковані працівники. Землевпорядкування не є винятком, оскільки даний фах був затребуваний, коли виникала потреба у поділі земель та врегулюванні земельних відносин. Земельна реформа, яка знаходиться на завершальному етапі, та сьогоденні адміністративні перетворення проводяться для завершального переходу від радянського типу у земельних відносинах до відповідної сучасним вимогам моделі господарювання. Це впливає на відповідність кадрів у сфері землеустрою відповідно до сучасних викликів. Тому шлях становлення сучасного землевпорядника в Україні вимагає переосмислення та вдосконалення [1]. Прикладом для наслідування можуть виступати передові країни світу, які пройшли схожий шлях економічних перетворень по земельних відносинах. Слід враховувати, що ці моделі земельних відносин є набагато старішими незалежності України, тому об'єктивне запозичення їх досвіду щодо наших теренів не можна застосовувати в повному обсязі. Перехід бувших країн соціалістичного табору до демократичного розвитку також потребував змін у сфері земельних відносин. Враховуючи економічну ефективність, яку досягли країни колишнього Варшавського договору, а нині є членами Європейського Союзу можемо порівняти шлях становлення сертифікованого інженера-землевпорядника. За приклад візьмемо Польщу – одного із наших західних сусідів по кордону.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Наукові дослідження щодо професійної підготовки у

вищих навчальних закладах та кваліфікаційної сертифікації інженерів-землевпорядників в Україні та за кордоном провели такі вчені: Третяк А.М., Третяк В.М., Дорош Й.М., Дорош О.С., Дребот О.В., Боровий В.О., Краснолуцький О.В., Рябчій В.В., Русіна Н.Г., Ніколайчук К.М. та інші.

Зокрема, Третяк А.М., Третяк В.М., Дорош Й.М., Дорош О.С. дослідили стан та проблеми попиту і пропозиції професії землевпорядника в сьогоденні. Ними доведено, що професія землевпорядник потребує перепрофілювання та розширення кваліфікації відповідно до сучасних викликів [2].

Дребот О.В., Краснолуцький О.В. розглянули проблеми землевпорядної освіти в Україні та необхідність застосування комплексних підходів для адаптації отриманих вмінь при підготовці фахівців у сфері землеустрою із європейською освітою [3].

Ніколайчук К.М. дослідила проблеми професійної підготовки інженерів-землевпорядників у навчальних закладах вищої освіти. Нею розглянуто етапність здобуття кваліфікації сертифікованого інженера-землевпорядника в Україні [4].

Боровий В.О. звернув увагу, що треба змінити під час сертифікації інженерів-землевпорядників та інженерів-геодезистів. Ним розглянуто проблеми і пропозиції якості підготовки фахівців освітнього напрямку «геодезії, картографії та землеустрою» [5].

Рябчій В.В. досліджував питання проблеми сучасної підготовки студентів в сфері землеустрою, кваліфікаційні вимоги щодо отримання сертифікату інженера-землевпорядника або інженера-геодезиста. Також ним висвітлено практичні аспекти роботи кваліфікаційної комісії Держгеокадастру, яка займається сертифікацією [6].

Русіна Н.Г. розглянула загальні тенденції та відмінності в освітній професійній підготовці землевпорядників в Україні та порівняла їх із польським досвідом. Вона акцентувала увагу на історико-теоретичні аспекти підготовки землевпорядників в Польщі [7].

Провівши аналіз останніх наукових досліджень та публікацій, можемо констатувати, що їх тематика найбільш притаманна підняттю проблем щодо землевпорядної освіти, а також адаптації її під європейську освіту. Але фактичними виконавцями та відповідальними за здійснення землеустрою на місцях є сертифіковані інженери-землевпорядники.

Отже, питання якості проведення кваліфікаційного відбору сертифікованих інженерів-землевпорядників і адаптації даної сертифікації із сусідніми країнами Європейського Союзу потребує подальшої уваги і вивчення.

Метою дослідження є проведення порівняльного аналізу кваліфікаційної сертифікації інженерів-землевпорядників, інженерів-геодезистів в Україні та в Польщі.

Матеріали і методи дослідження.

Для отримання запланованих результатів, що відповідатимуть назві та меті дослідження, в науковій статті будуть використовуватися загальноприйняті методи наукового пізнання, до яких віднесемо метод аналізу та метод порівняльного аналізу. Зокрема метод аналізу дозволить нам розділити предмет пізнання «сертифікацію» на окремі складові. Метод порівняльного аналізу доповнить попередній метод та дозволить визначити відмінності і сформулювати пропозиції щодо удосконалення сертифікації інженерів-землевпорядників, інженерів-геодезистів в Україні.

Результати дослідження та обговорення.

Класифікаційна сертифікація інженерів-землевпорядників та інженерів-геодезистів здійснюється згідно таких нормативно-правових актів: Закон України «Про землеустрій» [8], Закон України «Про Державний земельний кадастр» [9], Закон України «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» [10], Наказ Мінагрополітики України від 28.07.2017 № 392 «Про питання сертифікації інженерів-землевпорядників та інженерів-геодезистів» [11].

Кваліфікаційна сертифікація є необхідною умовою для надання послуг складання документації із землеустрою здійснюється Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру. Держгеокадастр здійснює сертифікацію і веде реєстр інженерів-землевпорядників та інженерів геодезистів. В Україні інженер-землевпорядник, що склав кваліфікаційний іспит отримує сертифікат, який підтверджує його спроможність самостійно складати документацію із землеустрою. Відповідно до статті 66 Закону України «Про землеустрій» основними кваліфікаційними вимогами для отримання сертифікату інженера-землевпорядниками є:

- «копія диплому про здобуття вищої освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліст (магістр) за напрямом професійної спеціальності землеустрій / землевпорядкування;
- трудовий стаж роботи за професійною спеціальністю не менше 1 року;

- копія двох повних закінчених проєктів, (схем) землеустрою або технічної документації, у складі яких брав участь інженер-землевпорядник;
- письмові рекомендації із місця роботи (стажування)» [8].

«До складання іспиту отримання сертифікату інженера-землевпорядниками не допускаються особи, які обмежені у дієздатності або визнані недієздатними за рішенням суду та/або не відповідають вимогам» [8] зазначених статтею 66 Закону України «Про землеустрій».

«Кваліфікаційний іспит є процедурою, під час проведення якої підтверджується професійна компетентність особи, рівень кваліфікації і знань як виконавця робіт із землеустрою» [8]. Якщо особа відповідає кваліфікаційним вимогам, її допускають на складання кваліфікаційного іспиту, що складається із тестової частини та співбесіди.

На офіційному сайті Держгеокадастру подається перелік самих питань (без тестових варіантів), які виносяться для складання іспиту на сертифікованого інженера-землевпорядника. Даний перелік питань поділяється на питання по земельному законодавству та землеустрою - 500 питань, по розділу геодезії - 60 питань. Також на сайті Держгеокадастру подається перелік питань для підвищення кваліфікації сертифікованих інженерів-землевпорядників - 1000 питань [12]. Під час проходження іспиту із загальної кількості висвітлених питань системою буде відібрано лише 50 питань у більшості із запропонованими варіантами відповіді, тобто у тестовій формі. Необхідно відповісти вірно не менше ніж, на 30 питань, щоб отримати допуск до співбесіди [6].

Після успішного проходження тестової частини та співбесіди на кваліфікаційному іспиті особа отримує кваліфікаційний сертифікат інженер-землевпорядник безстроково при умові підвищення кваліфікації через кожні 4 роки. Завдяки цьому сертифікований інженер-землевпорядник отримує право самостійно виконувати наступні види робіт із землеустрою та оцінки земель: «топографо-геодезичні і картографічні роботи, інвентаризація земель, перевірка якості ґрунтових, геоботанічних та інших обстежень земель при здійсненні землеустрою» [8].

В Польщі інженери-землевпорядники та інженери геодезисти, на відміну від України, не сертифікуються окремо. Відповідно до інформації із офіційного сайту Головного управління геодезії та картографії Польщі (скорочено – пол. GUGIK) професійна кваліфікація (сертифікація) в галузі геодезії та картографії здійснюється за сертифікованим інженером-геодезистом (пол. inżynierowie geodeci) за такими напрямками: геодезичні ситуаційні та висотні вимірювання, здійснення та проведення інвентаризаційних вимірювань; розмежування та поділ нерухомого майна (землі) та підготовка документації для юридичних цілей; геодезична інвестиційна служба; геодезичне облаштування сільськогосподарських та лісових ділянок; основні геодезичні вимірювання; редагування карт; фотограмметрія та дистанційне зондування [13]. Саме «підготовка документації для юридичних цілей» відповідно до польського законодавства відноситься до документації із землеустрою, яку виконують сертифіковані інженери-геодезисти (пол. inżynierowie geodeci). Майбутній сертифікований

інженер-геодезист в Польщі може за результатами сертифікації може отримати лише один із цих напрямків професійної діяльності, на відміну від України, де отриманим сертифікатом інженеру-землевпоряднику надається право на виконання всіх видів робіт із землеустрою.

У разі потреби розширити перелік напрямків професійної діяльності зацікавлена особа має право, за умов виконання кваліфікаційних вимог, здати інший кваліфікаційний іспит.

Кваліфікаційні вимоги для отримання сертифікації інженера-геодезиста в Польщі регулюються наступними законодавчими актами: Закон від 17 травня 1989 р. - Геодезичне та картографічне право; Закон від 13 червня 2013 року про внесення змін до актів, що регулюють діяльність у певних професіях; Розпорядження міністра розвитку від 28 липня 2020 року про професійної кваліфікації в галузі геодезії і картографії [13].

Основні кваліфікаційні вимоги для отримання сертифікації інженера-геодезиста за певним напрямом професійної діяльності [13]:

- мати повну дієздатність;
- не були покарані за злочини проти діяльності державних установ та місцевого самоврядування, за злочини проти здійснення правосуддя, за злочини проти достовірності документів, за злочини проти власності, за злочини проти економічних операцій, за злочини проти торгівлі гроші та цінні папери або за фіскальні злочини;
- мають вищу або середню освіту з геодезії, для галузі редагування карт, для галузі фотограмметрії та дистанційного зондування;
- закінчена докторантура (науковий ступінь) - професійна практика не

потрібна; закінчена магістерська підготовка - 1 рік професійної практики; закінчені інженерні студії (бакалавр) - 2 роки професійної практики; закінчений технікум (коледж) (молодший спеціаліст) - 6 років професійної практики.

Таким чином особи, що мають вчене звання можуть отримати професійну кваліфікацію у вищезазначених областях професійної діяльності без зобов'язання мати професійну практику.

Також головний геодезист у Польщі може, в обґрунтованих випадках, за запитом здобувача професійної кваліфікації в вищевказаних діапазонах, розглянути можливість отримання іншої відповідної освіти, геодезичної або картографічної професійної практики, які відповідають кваліфікаційним вимогам для вищої або середньої геодезичної освіти [13].

Кваліфікаційний іспит в Польщі складається із письмової та усної частин (співбесіди). Письмова частина іспиту - 60 тестових питань та 3 відкритих питання, які стосуються конкретного напрямку професійної діяльності. Загальна кількість питань, що виносяться для проведення іспиту (від 460 до 600 питань) [13, 14]. Розбіжність у кількості питань пояснюється зміною їх набору кожного року. Отримавши кваліфікацію, інженер-геодезист також може здійснювати незалежні функції у галузі геодезії та картографії під якими розуміються [13]:

- управління геодезичними та картографічними роботами за умови звітності перед державним геодезичним та картографічним ресурсом та здійснення безпосереднього нагляду за ними;
- здійснення діяльності експерта в галузі геодезичних та картогра-

фічних робіт за умови звітності перед державним геодезичним та картографічним ресурсом;

- виконання функції інспектора з нагляду у галузі геодезії та картографії;
- здійснення технічної та адміністративної діяльності, пов'язаної з розмежуванням нерухомості;
- виконання геодезичних та картографічних робіт, необхідних для внесення записів до земельного та іпотечного реєстрів та робіт, які можуть призвести до загрози здоров'ю та життю людей.

Таким чином можна підвести підсумок та зробити порівняння щодо проведення кваліфікаційної сертифікації інженера-землевпорядника в Україні та Польщі (табл. 1).

Враховуючи схожість із більшістю показників щодо отримання сертифікації інженера-землевпорядника в Україні та Польщі, варто виділити такі відмінності:

1. Після отримання сертифікації в Польщі є обмеження щодо виконуваних видів робіт. Тобто сертифікований інженер-геодезист в Польщі має право робити тільки той вид документації, на який в нього надано сертифікат. На інші види документації треба мати відповідну спеціалізацію за освітнім рівнем та стажування в особи з приватної компанії, або (урядового) місцевого органу управління, які вже мають дану спеціалізацію. Така практика сприяє збільшенню якості виконання робіт із землеустрою, тому що виконавець повинен мати більші знання по вже конкретних видах документації із землеустрою. В Україні, на відміну від Польщі, зберігається практика, коли особа отримує кваліфікаційний сертифікат і може виконувати всі види землевпорядних робіт. Проте

якість виконаних робіт, як окремо взятої фізичної особи підприємця, приватної організації чи науково-дослідного підприємства може суттєво відрізнятися. Наприклад, види документації із землеустрою «техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць; еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь; щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земельного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів» [8] за своїм змістом вимагають спеціалізованих знань для розробки та їх якісного виконання. Відповідно до статті 66 Закону України «Про землеустрій»: «Наявність кваліфікаційного сертифіката є необхідною умовою для надання послуг із складання землевпорядної документації та гарантією якісного виконання робіт із землеустрою» [8]. Отже, яким об'єктивним чином може гарантуватися якісне виконання робіт із складання землевпорядної документації за спеціалізованими проектами, коли окрім сертифікованого інженера-землевпорядника необхідно залучати до роботи інших спеціалізованих фахівців по відповідному напрямку (науково-дослідних сільськогосподарських підприємств, природоохоронних, лісогосподарських...) [1]. Проте на сьогодні за сертифікатом інженера-землевпорядника фізична особа підприємець, в штаті якого працівником є тільки він сам, він на законних підставах виконує дані роботи.

Таблиця 1. Порівняння вимог щодо отримання сертифікації інженера-землевпорядника в Україні та Польщі

№	Показник	Україна	Польща
1	Трудовий професійний стаж	Не менше 1 року	закінчена докторантура (науковий ступінь) - професійна практика не потрібна;
2	Освіта	Вища освіта, освітній рівень не нижче спеціаліста, магістра	закінчена магістерська підготовка - 1 рік професійної практики; закінчені інженерні студії (бакалавр) - 2 роки професійної практики; закінчений коледж (молодший спеціаліст) - 6 років професійної практики.
3	Формат іспиту	Письмова (тест), усна частина (співбесіда)	Письмова (тест), усна частина (співбесіда)
4	Кількість питань в письмовій частині (тест)	50	60
5	Загальна кількість питань, що виносяться на іспит	560-1000*	Приблизно до 600*
6	Право самостійної розробки документації із землеустрою	На всі види робіт із землеустрою у відповідності до статті 25 ЗУ «Про землеустрій»	Тільки на певний вид робіт тобто на який отримано сертифікат
7	Термін, через який сертифікат припиняє дію і постає необхідність у підвищенні кваліфікації	Через кожні 4 роки	Через кожні 3 роки
8	Мати повну дієздатність	+	+
9	Не були покарані за злочини проти діяльності державних установ та місцевого самоврядування, за злочини проти здійснення правосуддя, за злочини проти достовірності документів, за злочини проти власності, за злочини проти економічних операцій, за злочини проти торгівлі гроші та цінні папери або за фіскальні злочини	Не передбачено статтею 66 ЗУ «Про землеустрій»	+

Примітка* - кожного року кількість питань, що викладаються на ознайомлення та для підготовки на складання іспиту змінюється

Складено авторами на основі джерел [6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]

2. При отриманні сертифіката інженера-землевпорядника в Україні і Польщі є трудовий професійний стаж та освіта. В Україні однією із вимог, щоб отримати сертифікат інженера-землевпорядника, є повна вища освіта та стаж роботи за фахом не менше 1 року, а також підтверджена

участь у розробці: що найменше два проекти або технічна документація із землеустрою [6, 8]. Об'єктивно, що із стажем роботи в 1 рік за професійною спеціальністю особа не в змозі досягнути та прийняти участь у розробці всіх видів документації із землеустрою. На сьогодні найбільш

ший попит складають замовлення на розробку «проектів землеустрою по відведенню земельних ділянок, на розробку технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), а також щодо поділу та об'єднання земельних ділянок» [8]. Звичайно, виконуються і інші види робіт із землеустрою, але вони не є такими поширеними. Таким чином постає питання в об'єктивності надання можливості при отриманні кваліфікаційного сертифікату інженера-землевпорядника на розробку усіх видів документації із землеустрою, а не окремих видів, за якою стажувалася та розробляла документацію особа.

В Польщі існує можливість отримати кваліфікаційний сертифікат для осіб залежно від здобутого освітнього рівня, починаючи від молодшого спеціаліста та бакалавра, на відміну від України, де кваліфікаційний сертифікат надається для осіб із освітнім рівнем магістр (спеціаліст) із 1 роком професійної практики. Проте в Польщі збільшується тривалість досвіду роботи для молодшого спеціаліста - 6 років професійної практики, бакалавра - 2 роки професійної практики, магістр - 1 рік професійної практики, здобуття особою наукового ступеня професійної практики за спеціалізацією не вимагає [13, 14]. Таким чином зберігається рівність усіх бажаних отримати кваліфікаційний сертифікат, оскільки професійні навички особа може здобути не тільки навчаючись у вищому навчальному закладі, а й отримати їх під час роботи за професійним спрямуванням.

3. В земельному законодавстві України, зокрема в статті 66 Закону України «Про землеустрій», що рег-

ламентує професійну підготовку та кадрове забезпечення у сфері землеустрою, відсутні обмеження для осіб при отриманні сертифікату інженера-землевпорядника, що були покарані за злочини проти діяльності державних установ та місцевого самоврядування, за злочини проти здійснення правосуддя, за злочини проти достовірності документів, за злочини проти власності, за злочини проти економічних операцій, за злочини проти торгівлі гроші та цінні папери або за фіскальні злочини.

4. В новому Законі України № 1423-IX від 28.04.2021 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» внесено зміни до статті 5¹ Закону України «Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність» - Професійна підготовка та кадрове забезпечення у сфері топографо-геодезичної і картографічної діяльності [10]. Вперше на законодавчому рівні визначено, що топографо-геодезичні і картографічні роботи проводяться за трьома напрямками: «а) основні геодезичні роботи; б) загальнодержавні топографічні знімання; в) інженерні вишукування для будівництва та великомасштабні топографічні знімання» [10]. Законотворцями визначено, що топографо-геодезичні і картографічні роботи за своєю специфікою, вимогами та якістю виконання мають розділятися за відповідними напрямками. Також вперше визначено, що складання кваліфікаційного іспиту на сертифікованого інженера-геодезиста буде проводитися за відповідним напрямом професійної діяльності – «основні геодезичні роботи; загальнодержавні топографічні знімання; інженерні вишукування для будівниц-

тва та великомасштабні топографічні знімання» [10]. Відповідна тенденція щодо поділу професійної діяльності інженерів-геодезистів є своєчасним кроком щодо оптимізації та якісного виконання робіт спираючись на досвід інших країн. Проте варто зазначити, що даний професійний поділ сертифікованих інженерів-геодезистів відповідно до Закону України № 1423-IX від 28.04.2021 р. потребує уточнення та доповнення враховуючи відмінності всіх видів топографо-геодезичних та картографічних робіт, думку професійної спільноти та наукову думку щодо розподілу таких робіт за їх специфічними ознаками, рівнем складності та масштабності проведення таких робіт.

Види документації із землеустрою також повинні поділятися за певними напрямками спеціалізації, враховуючи рівні просторового планування у новому адміністративно-територіальному поділу, масштабності та вимог щодо конкретних видів документації із землеустрою. Кваліфікаційний іспит на отримання сертифікату інженера-землевпорядника, аналогічно повинен проходити за відповідним розподілом таких видів робіт із землеустрою за їх специфічними ознаками, рівнем складності та масштабності.

Висновки.

Кожен сертифікований інженер-землевпорядник гарантує якісне виконання документації із землеустрою. Фахова та кваліфікаційні якості інженера землевпорядника повинні відповідати можливості розроблення певного виду документації із землеустрою.

Провівши аналіз процедури отримання кваліфікаційного сертифікату інженера-землевпорядника і геоде-

зиста в Україні та Польщі, були виявлені як схожі показники, так і кардинальні розбіжності.

На сьогодні виконання топографо-геодезичних, картографічних та робіт пов'язаних із розроблення документації із землеустрою значно відрізняються за спеціалізацією, рівнем складності, масштабністю виконання. Для виконання різних видів робіт у сфері землеустрою, геодезії необхідно переглянути та удосконалити існуючий порядок кваліфікації сертифікованих інженерів-геодезистів та інженерів-землевпорядників.

Пропозиції.

Для створення умов, які забезпечать виконання різної за складністю та спеціалізації робіт пов'язаних із геодезією та землеустроєм, на нашу думку, необхідно зробити наступні дії:

- кваліфікаційний іспит та надання відповідного сертифікату здійснювати відповідно до кожного виду (або групи видів) документації із землеустрою за окремим набором питань, які мають відповідати саме цим напрямкам землевпорядних, земельно-кадастрових та оціночної діяльності у сфері оцінки земель;
- при складанні кваліфікаційного іспиту з кожного виду (або групи видів) документації із землеустрою враховувати який саме вид документації із землеустрою розроблював інженер-землевпорядник і відповідно має професійні навички та право складати класифікаційний іспит з цього виду робіт;
- у випадку переходу на деталізацію за складністю, специфічними ознаками видів робіт із землеустрою надати можливість отримувати квалі-

фікаційний сертифікат особам, що мають освітній рівень бакалавра, для самостійного складання документації із землеустрою, яка має «нижчий» рівень складності до якої можна віднести наприклад технічна документація із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), технічна документація із землеустрою щодо поділу та об'єднання земельних ділянок. Тривалість досвіду роботи за професійним спрямуванням в залежності від освітнього рівня можна запозичити за аналогічним досвідом Польщі;

- для забезпечення гарантій виконання робіт та їх якості переглянути вимоги для фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, що можуть залучатися до розробки документації із землеустрою в розрізі видів робіт, їх складності та потреби технічних, програмних засобів, кількості та спеціалізації фахівців необхідних для забезпечення своєчасного та якісного виконання землепорядних, земельно-кадастрових та оціночної діяльності у сфері оцінки земель;
- ввести обмеження для осіб на здобуття сертифікату інженера-землевпорядника, що були покарані за злочини проти діяльності державних установ та місцевого самоврядування, за злочини проти здійснення правосуддя, за злочини проти достовірності документів, за злочини проти власності, за злочини проти економічних операцій, за злочини проти торгівлі гроші та цінні папери або за фіскальні злочини.
- потребує уточнення та доповнення професійний поділ сертифікованих інженерів-геодезистів, що

визначений відповідно до Закону України № 1423-IX від 28.04.2021 р., враховуючи відмінності всіх видів топографо-геодезичних та картографічних робіт, думку професійної спільноти та наукову думку щодо розподілу таких робіт за їх специфічними ознаками, рівнем складності та масштабності проведення таких робіт.

Список використаних джерел

1. Дорош Й.М. Інвентаризація земель наукових установ, підприємств та організацій Національної академії аграрних наук України: метод. посіб. [Текст] / За ред. Й.М. Дорош, О.С. Дорош, Ш.І. Ібатуллін, А.В. Тарнопольський, О.І. Шкуратов, Б.О. Аврамчук, Р.А. Харитоненко. — К.: ФОП Ямчинський О.В., 2020. — 133 с.
2. Третьак А.М., Третьак В.М., Дорош Й.М., Дорош О.С. Професія землевпорядник на ринку праці: стан та проблеми попиту і пропозиції. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2018. № 1. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2018.01.011>
3. Дребот О.В., Зубова О.В., Лукьяненко О.П., Краснолуцький О.В. Землевпорядна освіта України в умовах євроінтеграції. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2019. № 1. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.07>
4. Ніколайчук К.М. Законодавчі зміни в підготовці спеціалістів-землевпорядників. Серія «технічні науки». 2013. Випуск 1(61). С. 216-223.
5. Боровий В.О. Сертифікація інженерів-геодезистів та інженерів-землевпорядників. Що треба змінити? *Землевпорядний вісник*. 2013. № 1. С. 13-14.
6. Рябчий В.В. Мало отримати сертифікат, головне – щодня підтверджувати його. *Землевпорядний вісник*. 2021. № 3. С. 24-27.

7. Русіна Н.Г. Аналіз навчальних програм професійної підготовки майбутніх землепорядників: польський досвід. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2017. Вип. 54. С. 213-220.
8. Закон України «Про землеустрій» редакція від 26.02.2021 р. № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>
9. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» прийнятого від 28.04.2021 р. № 1423-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20>
10. Закон України «Про Державний земельний кадастр» редакція від 27.05.2021 р. № 3613-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text>
11. Наказ Мінагрополітики України «Про питання сертифікації інженерів-землепорядників та інженерів-геодезистів» від 28.07.2017 № 392 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1044-17#Text>
12. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. Офіційний веб-сайт. Перелік питань на перевірку знань складання іспитів сертифікованих інженерів-землепорядників затверджених рішенням Кваліфікаційної комісії від 28.01.2021 р. № 1. URL: <https://land.gov.ua/info/perelik-pytan-na-perevirku-znan-skladannia-ispytiv-sertyfikovanykh-inzheneriv-zemlevporiadnykiv-zatverdzhenykh-rishenniam-kvalifikatsiinoi-komisii-vid-28-01-2021-1/>
13. Główny Urząd Geodezji i Kartografii: Strona główna. Oficjalna strona internetowa. Uprawnienia. Uwarunkowania prawne. URL: <http://www.gugik.gov.pl/uprawnienia-zawodowe/uwarunkowania-prawne>
14. Geodezja: praca. Ile zarabia geodeta, co robi i jak nim zostać? URL: <https://interviewme.pl/blog/geodezja-praca>

References

1. Dorosh Y.M., Dorosh O.S., Ibatullin Sh.I., Tarnopolskyi A.V., Shkuratov O.I., Avramchuk B.O., Kharytonenko R.A. (2020). In-ventaryzatsiia zemel naukovykh ustanov, pidpriemstv ta orhanizatsii Natsionalnoi akademii ahrarynykh nauk Ukrainy: metod. posib [Inventory of lands of scientific institutions, enterprises and organizations of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine: methodical manual] Kyiv, Ukraine: FOP Yamchynskyi O.V., 133.
2. Tretiak A.M., Tretiak V.M., Dorosh Y.M., Dorosh O.S. (2018). Profesiia zemlevporiadnyk na rynku pratsi: stan ta problemy popytu i propozytsii [Land manager profession on labor market: condition and problems of request and demand]. Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel. 1. doi: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2018.01.011>
3. Drebot O.V., Zubova O.V., Lukianenko O.P., Krasnolutskyi O.V. (2019). Zemlevporiadna osvita Ukrainy v umovakh yevrointehratsii [Land management education of Ukraine in conditions of eurointegration]. Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel. 1. doi: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.07>
4. Nikolaichuk K.M. (2013). Zakonodavchi zminy v pidhotovtsi spetsialistiv-zemlevporiadnykiv [Legislative changes in the training of land managers]. Seriya «tekhnichni nauky». Vypusk 1(61), 216-223.
5. Borovy V.O. (2013). Sertyfikatsiia inzheneriv-heodezystiv ta inzheneriv-zemlevporiadnykiv. Shcho treba zminyty? [Certification of surveying engineers and land surveying engineers. What needs to change?]. Zemlevporiadnyi visnyk. 1, 13-14.
6. Riabchii V.V. (2021). Malo otrymaty sertyfikat, holovne – shchodnia pidtverdzhuvat yoho [It was not enough to get a certificate, the main thing is to confirm it every day]. Zemlevporiadnyi visnyk. 3, 24-27.

7. Rusina N.H. (2017). Analiz navchalnykh prohran profesiinoi pidhotovky maibut-nikh zemlevporiadnykiv: polskyi dosvid [Analysis of training programs for future land managers: the Polish experience]. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobys-tosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh. Vyp. 54, 213-220.
 8. Zakon Ukrainy «Pro zemleustrii» redaktsiia vid 26.02.2021 r. № 858-IV. Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>.
 9. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia systemy upravlinnia ta derehuliatsii u sferi zemelnykh vidnosyn» pryiniatoho vid 28.04.2021 r. № 1423-III. Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20>.
 10. Zakon Ukrainy «Pro Derzhavnyi zemelnyi kadastr» redaktsiia vid 27.05.2021 r. № 3613-VI. Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20>
 11. Nakaz Minahropolityky Ukrainy «Pro py-tannia sertyfikatsii inzheneriv-zemlevpo-riadnykiv ta inzheneriv-heodezystiv» vid 28.07.2017 № 392 Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1044-17#Text>
 12. Derzhavna sluzhba Ukrainy z pytan he-odezii, kartohrafii ta kadastru. Ofitsi-yniy veb-sait. Perelik pytan na perevirku znan skladannia ispytiv sertyfikovanykh inzheneriv-zemlevporiadnykiv zat-verdzhennykh rishenniam Kvalifikatsiinoi komisii vid 28.01.2021 r. 1. Available at : <https://land.gov.ua/info/perelik-pytan-na-perevirku-znan-skladannia-ispytiv-sertyfikovanykh-inzheneriv-zemlevporiadnykiv-zatverdzhennykh-rishenniam-kvalifikatsiinoi-komisii-vid-28-01-2021-1/>.
 13. Główny Urząd Geodezji i Kartografii: Stro-na główna. Oficjalna strona internetowa. Uprawnienia. Uwarunkowania prawne. Available at : <http://www.gugik.gov.pl/uprawnienia-zawodowe/uwarunkowa-nia-prawne>.
 14. Geodezja: praca. Ile zarabia geodeta, co robi i jak nim zostać? Available at : <https://interviewme.pl/blog/geodezja-praca>.
-
- ***
- Kharytonenko R., Vysidalko A., Trokhymchuk A.**
- COMPARATIVE ANALYSIS OF CERTIFI-CATION REQUIREMENTS FOR LAND MAN-AGERS AND GEODESISTS IN UKRAINE AND POLAND**
- <https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.08>
- Abstract.** *The analysis of scientific research on professional training and qualification certi-fication of land surveyors, surveyors in Ukraine and abroad on the example of Poland. The ne-cessity of studying, borrowing the experience of one of the countries of the European Union and further adaptation of this certification in Ukraine has been substantiated.*
- The qualification requirements for obtain-ing certification of land surveyors, surveyors in Ukraine and Poland are considered. The com-parison of the qualification exam for a certi-fied land surveyor is given. An analysis of the comparison of similar and excellent indicators for obtaining a certificate of an engineer-land surveyor, engineer-geodesist in Ukraine and Poland was carried out. The work analyzed pro-fessional experience, education, the form of the exam, the number of questions that are submit-tered to the written part and the total number of questions for the exam, the period for the need to confirm qualifications, the presence of legal capacity and bringing to administrative or crim-inal liability related to professional activities. At-tention is focused on the issue of the quality of the qualification selection of certified land surveyors, an engineer-geodesist.*
- Proposals are presented to revise the re-quirements for obtaining a qualification certi-ficate for a land surveyor in Ukraine. In the future, the revision of the requirements for qualification certification will contribute to the creation of ob-*

jective equal opportunities for specialists in land relations, ensuring high-quality performance of geodesy and land management of various complexity and specialization, as well as adaptation of certification with our western neighbors - the countries of the European Union.

Keywords: certificate of land surveyor, certification, land management, surveying engineers, foreign experience, professional practice.

**Харитоненко Р.А., Висидалко А.А.,
Трохимчук А.А.**

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ТРЕБОВАНИЙ ПО СЕРТИФИКАЦИИ ИНЖЕНЕРОВ ЗЕМЛЕУСТРОИТЕЛЕЙ И ГЕОДЕЗИСТОВ В УКРАИНЕ И ПОЛЬШЕ

Аннотация. Проведен анализ научных исследований по профессиональной подготовке и квалификационной сертификации инженеров-землеустроителей, инженеров-геодезистов в Украине и за рубежом на примере Польши. Обоснована необходимость в изучении, заимствовании опыта одной из стран Европейского Союза и в дальнейшей адаптации данной сертификации в Украине.

Рассмотрены квалификационные требования для получения сертификации инженеров-землеустроителей, инженеров-геодезистов в Украине и Польше. Приведено сравнение проведения квалификационного экзамена на сертифицированного инженера-землеустроителя. Проведен анализ

сравнения похожих и отличных показателей по получению сертификата инженера-землеустроителя, инженера-геодезиста в Украине и Польше. Проанализированы трудовой профессиональный стаж, образование, форму экзамена, количество вопросов, который выносится на письменную часть и общее количество вопросов на экзамен, срок необходимости подтверждения квалификации, наличие дееспособности и привлечения к административной или уголовной ответственности, связанной с профессиональной деятельностью. Акцентировано внимание на вопросе качества проведения квалификационного отбора сертифицированных инженеров-землеустроителей, инженера-геодезиста.

Представлены предложения в пересмотре требований при получении квалификационного сертификата инженера-землеустроителя в Украине. В дальнейшем пересмотр требований квалификационной сертификации будет способствовать созданию объективных равных возможностей специалистам земельных отношений, обеспечению качественного выполнения различной по сложности и специализации с геодезии и землеустройства, а также адаптации сертификации с нашими западными соседями - странами Европейского Союза.

Ключевые слова: сертификат инженера-землеустроителя, инженеров геодезистов, сертификация, землеустройство, зарубежный опыт, профессиональная практика.

ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ. ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ МОДЕЛЮВАННЯ СТАНУ ГЕОСИСТЕМ

UDC 332.2:528.9:004.01

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.09>

GEOSPATIAL DATABASE USE FOR LAND CONSOLIDATION OBJECTIVES IN UKRAINE

M. MALASHEVSKYI,

Email: mykola.malashevskiy@gmail.com

Land Management Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine

A. TARNOPOLSKY,

Email: andrey0037@gmail.com

Land Management Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine

O. MALASHEVSKA,

Email: olenamalashevskaya@gmail.com

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Abstract. *The issue of geospatial database provisioning for land consolidation objectives in Ukraine has been scrutinized in the article. The thematic justification is predefined by the increasing need for land consolidation and the need for the provision of the land consolidation process with the updated, full and valid data. The goal of the research is the substantiation of a set of the subject geospatial data as a constituent of the national infrastructure needed for managerial decisions on agricultural land consolidation and the respective land management plan development. Basic geospatial data sets predefined by the legislation in effect have been examined from the prospect of land consolidation. Thematic geospatial data sets have been suggested.*

The use of the suggested geospatial data sets in the course of the key stages of land consolidation has been analysed. The use of geospatial data at the implementation of a land consolidation project using the land reallocation optimization model has been examined. The research results can be used at the land consolidation decision making support, land resources management, development of specialized geoportals, in the following scientific researches on the development of the national geospatial data infrastructure, land consolidation in Ukraine.

Keywords: *geospatial data, land consolidation, agricultural land, agricultural land market, land reform.*

Rationale.

Land consolidation is one of the foreground land management tasks at the current stage of land relations especially with the prospect of the agricultural land market. Agricultural land market does create new opportunities for land consolidation by land plot buying and selling, however, according to Food and Agriculture Organization of the United Nations, it develops preconditions for land fragmentation [1].

At the moment, the issues of the economic, technical substantiation, and the effectiveness evaluation of land consolidation are being carefully scrutinized. Information provision is one of the most important land consolidation aspects to be examined.

In the international practice, a great attention is paid to the formation of approaches to the development of GIS web platforms to display the agricultural land use status [2], land use restrictions, recommendations on the agricultural land tenure planning [3], GIS models to support the agricultural land tenure planning and land consolidation development [4], the evaluation of data needed to be added to information systems for land consolidation [5], current transformations monitoring.

Relations arising due to the creation, functioning and development of geospatial data infrastructure in general and metadata, geoportals, geoinformation systems as its constituents are covered by the Law of Ukraine on the National Geospatial Data Infrastructure [6]. Geospatial data sets (types) are defined by the legislation of Ukraine.

The formation of geospatial data infrastructure is currently a widely considered issue [7]. Especially, the issues of creation, functioning and the perspectives of the national geospatial data in-

frastructure development and the formation of sector-specific land and property registration systems on its basis, the improvement of legal aspects are reflected in the scientific research activities [8, 9]. However, at the moment, there are no researches on how the composition and demands to geospatial data satisfy the needs of land consolidation in Ukraine.

The goal of the research is the substantiation of a set of the subject geospatial data as a constituent of the national infrastructure needed for managerial decisions on agricultural land consolidation and the respective land management plan development.

Research methods and materials.

According to FAO, land consolidation is aimed at a more effective multifaceted rural area use through balancing the needs of agricultural industry, landscape planning, environment protection, recreation and transport [1], provides for merging and improvement of land plots [10]. Land consolidation should be carried out taking into consideration the land natural properties, economic and social conditions, administrative and territorial units boundaries [11, 12, 13]. According to the draft Law of Ukraine [14], which will regulate land consolidation issues, land survey projects on land plots consolidation will include:

- basis of land survey project;
- explanatory note;
- geodetic surveying and land surveying project data (in case land plots are formed);
- land plot area calculation details (in case they are formed);
- details on real estate units placed on land plots to be consolidated;
- agricultural and forestry production losses calculation (in cases envisaged by law);

- losses calculation;
- boundary marks collateral receipt (in case land plots are formed);
- boundaries staking act of protective zones, protective sanitary zones and special land use areas if present (in case land plots are formed);
- land plot use restrictions;
- graphical materials denoting the existing (actual) land plot(s) placement with the specification of ownership form, land owners and users;
- graphical materials denoting the designed land plot(s) placement with the specification of ownership form, land owners and users;
- cadastral plan;
- staking data (in case land plots are formed);
- land survey project approval data [14].

Geospatial database should provide up-to-date, correct and full information on agricultural land which allows to reallocate, merge or divide them aiming at the creation of new land tenures in accordance with the land consolidation objectives.

Key aspects which should be considered at land consolidation, are the following:

1. Land tenure shortcomings elimination.
2. Land conservation and rehabilitation, environmental deterioration prevention.
3. Fair land plots reallocation.
4. Choosing the optimal land consolidation option.
5. Separation of land plots subject to conservation or special use arrangements.

Demands to geospatial information supporting the land consolidation process should be formed according to the above mentioned aspects.

According to the Law of Ukraine On the National Geospatial Data Infrastructure [6], geospatial data are divided into basic and thematical geospatial data. Among the geospatial data basic sets (types) specified

by the Law of Ukraine On the National Geospatial Data Infrastructure, the following data should be used at land consolidation: 1. Geographic names; 2. Administrative and territorial unit boundaries; 3. Addresses (in case the land plot is placed in an inhabited area); 4. Land plots boundaries and their attributive data, cadastral zoning (formed land plots and their parts, agricultural land masses, cadastral zones and blocks); 5. Transportation networks; 6. Hydrographic facilities (water features, swamps, storage reservoirs, hydrographic and hydroeconomic zoning, hydroeconomic systems); 7. Nature conservation areas and facilities; 8. Relief; 9. Terrain (land: agricultural land; bald land or land with minor green cover; forests and other land with tree cover; water; built up areas; land occupied by technical infrastructure facilities; land occupied by agricultural infrastructure facilities and other household buildings and farmyards; recreational land; land occupied by special designated use facilities); 10. Buildings and structures; 11. Soils (soil genetic types, agroproductional soil groups, natural and agricultural zoning, soil materials, stratigraphic division, glacial deposit genetic types, granulometric composition, rockiness, erosional feature, average slope, potential moisture retention capacity); 12. Land tenure types (functional zones, land category by the designated use, land and land plot designated use types); 13. Vital activity security (sanitary and epidemiological situation, influence of the environment state on the human health); 14. Monitoring data: observation and measuring the environment state results and other ecosystem parameters; 15. Industrial and logistical facilities (water intake facilities, warehouse facilities); 16. Agriculture and aquaculture facilities (agricultural facilities, including amelioration systems, greenhouses, orangeries, farmyards and buildings); 17. Population distri-

bution, demography; 18. Territorial zones, control zones, land use restrictions and accounting units (including protective zones, protective sanitary zones, special land use zones, water protection zones, coastal buffer zones, beach zones, easement areas, radioactive contamination zones, environmental disaster areas, special raw material zones for agricultural production); 19. Natural risk zones, environmental disaster areas, degraded land; 20. Biogeographical regions (natural and agricultural, eco-economic, erosion preventing and other types of zoning); 21. Mineral resources; 22. World heritage sites, their territory and buffer zones, objects of cultural heritage.

Basic data specified by Ukrainian legislation [6] are not sufficient for land consolidation, their structuring is necessary. Management decision making demands the provision of data characterizing agricultural land as the spatial basis, means of production and a natural resource and considering the land reallocation method [15].

In order to provide the effective land consolidation, local communities and land owners should be provided with accurate and up-to-date data on land reallocation among land owners and land users, existing land tenure shortcomings (strip farming, interspersing, boundaries brokenness), existing restrictions, land use regime in the restricted zones, normative monetary value, etc. It will allow to reveal the reallocation prospects and specify perspective for reallocation land tenures. Separating the stripped land plots and land tenures consisting of a number of land plots is an important task. Such approach facilitates the employment of automated reallocation models [16]. Reallocation prospects are predefined by the land use type, existing improvements and land use restrictions and encumbrances. Information on value should be indicated for each land plot.

Reallocation fairness is another important aspect [17]. This principle is compliant with «Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security.», defined by Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) [18]. Fair reallocation is based on accurate and up-to-date data on land plot value, existing land use restrictions and encumbrances, etc.

The provision of data which will allow to gain the land consolidation objectives, provide information for using the key land consolidation methods and control the use of land and implementation of land consolidation is necessary.

Research results and their discussion.

Taking into consideration the analysis, the formation of the key information blocks is suggested:

1. Basic data characterizing [6]:
 - coordinate and altitude systems,
 - state border of Ukraine,
 - water features and hydraulic facilities,
 - human settlements,
 - railways,
 - utility lines,
 - airports, sea ports and river ports,
 - geographic names,
 - digital terrain models,
 - orthophotomaps.
2. Data on land plots qualitative characteristics:
 - data on soil condition (by criteria set by standards in effect) with the following specification of land plots of especially valuable soil and land plots which need to be improved or renewed,
 - agricultural land composition,
 - date of the latest monitoring.

3. Land plot improvements data:
 - buildings and structures,
 - tree belt areas,
 - reclamation constructions,
 - roads and highways.
4. Data on land plots quantitative characteristics:
 - land plot area,
 - land tenure area (for land tenures consisting of a number of land plots),
 - agricultural land area (composition) within the land plot,
 - agricultural land mass area.
5. Placement data (of land plots and improvements) within:
 - administrative and territorial units,
 - agricultural land mass,
 - territorial community,
6. Distribution among land owners and land users data:
 - cadastral division units (cadastral blocks, cadastral zones) the cadastral number is indicated,
 - within the natural and agricultural zoning: natural and agricultural zones, provinces, counties, districts, mountain natural and agricultural areas,
 - environmental and economic zoning,
 - erosion preventing zoning,
 - environmental zoning,
 - territory evaluating zoning.

1. Data use analysis at land consolidation

Data type	Data according to the project[19]	Data use
Data on the distribution among land owners and users	Eighteen private land owners were involved in the reallocation within the project territory, whose land tenures were formed with the stripped land plots (2 to 4).	Preparation: initialization, land consolidation possibilities and practicability specification. Land management entities, employers, the order of development, endorsement, and approval of the project are defined by the data. The data are used at the stage of the reallocation methodology and development substantiation [19].
Placement data (of land plots and improvements).	Land plots are situated in the Kyiv Region in three adjacent agricultural land masses.	The data are included in the initial data at the preparation. Placement is considered at the stage of the reallocation methodology and development substantiation (for example, placement within an agricultural land mass is considered at the optimization model development [20]).
Data on land plots quantitative characteristics	Land consolidation project is implemented for eighteen land owners with the average land tenure area of 2.5 ha. Land tenures are formed from 2 to 4 land plots of cropland. Reallocation is implemented within a project territory of the total area of 43.2 ha.	The data are included in the initial data. The data are used at the stage of the reallocation methodology and development substantiation. The data are considered at the land consolidation project results evaluation.

Data on the qualitative characteristics	The project territory includes soil of a number of soil suitability groups: soddy podzolic and soddy non-gley and gleysolic clayed sand on sandy deposits; and soddy podzolic non-gley gleysolic on sandy loam deposits	The data are included in the initial data (land composition and soil quality predefines the possibility of reallocation). The data are used at the stage of the reallocation methodology and development substantiation [19].
Land use restrictions and encumbrances data	Restrictions and encumbrances are absent	The data are included in the initial data (they predefine the possibility/impossibility of including the land plots into reallocation); The data are used at the stage of development. The data can be used at the land consolidation project results evaluation (for example, if the restrictions are successfully lifted as the result of the spatial improvement).
Land plot improvements data: buildings and structures, forest belts, reclamation constructions, highways and roads	Improvements on land plots are absent. The project territory includes three agricultural land masses bordered by general roads and afforestation belts	The data are included in the initial data. The data are used at the stage of the reallocation methodology and development substantiation. The data are considered at the land consolidation project results evaluation. The existence of improvements predefines the possibility of land reallocation (according to the methodology [21] land plots with improvements are not involved or involved in the last turn). The existence of improvements predefines the need for the improvement value reimbursement. The placement of improvements predefines the project masses characteristics [21].
Economic activity data: land plot use type, land plot designated use, buildings and structures functional use.	Land plots, involved into the reallocation, had been granted to private individuals for personal agriculture	The data are included in the initial data at the preparation. The data are used at the stage of the reallocation methodology and development substantiation. The data are considered at the land consolidation project results evaluation.
Land valuation data	The value of land plot before and after land consolidation has been specified	The data are included in the initial data at the preparation. The data are used at the stage of the reallocation methodology and development substantiation. The data are considered at the land consolidation project results evaluation.

- use type,
 - use time.
7. Economic activity data:
 - land plot use type,
 - land plot designated purpose,
 - buildings and structures pragmatic use.
 8. Land use restrictions and encumbrances data:
 - restriction or encumbrance type,
 - restriction causing object type,
 - beneficiary.
 9. Land evaluation data:
 - normative,
 - expert,
 - land judgment.

The provided data blocks are basic for land consolidation objectives and are supported by regulatory legal acts and standards in effect.

Land consolidation implementation differs depending on the initial data, aims and methodologies used. The following principal stages can be singled out at the land consolidation implementation:

1. Preparation: initialization, land consolidation possibility and practicability evaluation;
2. Choosing and substantiation of the land consolidation methodology; design;
3. Results evaluation, options comparison (if predefined by the methodology).

We can analyse the provision with the necessary data on every stage (Table 1) on the example of land consolidation, implemented by the exchange of land plots using the reallocation optimization model [19].

As we can see, for a land consolidation project, a set of the thematic geospatial data which complement the basic sets, is very important at every project development stage.

Conclusions and prospects.

According to the examinations that have been carried out, necessity for the use of a set

of thematic geospatial data at land consolidation has been substantiated. It has been suggested to complement the basic geospatial database with the extended data on the qualitative land plot characteristics, data on land improvements, quantitative characteristics, placement of land plots and improvements, distribution among land owners and users, economic activity, existing restrictions and encumbrances, and land valuation data. Thus, the initial stage is provided with data: initialization, land consolidation possibility and practicability substantiation; land consolidation methodology choice and substantiation; results evaluation, options comparison (if predefined by the methodology/project). The presented research is a basis for further examination on the optimization and automatization of the land consolidation process and the development of specialized geoportals.

References

1. FAO. (2003). The design of land consolidation pilot projects in Central and Eastern Europe. Rome. Available at: <http://www.fao.org/docrep/006/Y4954E/y4954e00.html>.
2. Acedo, G. G. (2020). A Web-Enabled GIS Platform for Agricultural Land Use. IOP Conference Series: Materials Science and Engineering. Available at: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/803/1/012002>.
3. Tobias, S., Price, B. (2020). How effective is spatial planning for cropland protection? An assessment based on land-use scenarios. Land, 9(2), 43. <https://doi.org/10.3390/land9020043>.
4. Tülin Akkaya Aslan, Ş., Arici, İ. (2005). GIS-supported land consolidation planning information system: ARTOP. Bodenkultur, 56, 103-110.
5. Qin, Yan, Jixian, Zhang. (2002). Integrated application of RS and GIS to agriculture land use planning. Geo-spatial Information Science. 5. 51-55.
6. Verkhovna Rada of Ukraine (2020). Pro natsionalnu infrastrukturu heoprosorovykh danykh [On the national infrastructure of geospatial

- data]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-20?lang=en#Text>.
7. Dishlik, O. P., Dorosh, A. Y., Tarnopolsky, A. V., Tarnopolsky, E. A. (2018). Geospatial data infrastructure in Ukraine: position and methodological problems of legislative regulation. *Land management, cadastre and land monitoring*, 1, 33-43. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2018.01.004>.
 8. Tarnopolsky, A. V., Malashevsky, M. A., Tarnopolsky, E. A., Palamar, A. Y. (2018). Some aspects of a geospatial data infrastructure creation. *Young scientist*, 2 (54), 28 - 31.
 9. Dorosh Y.M., Tarnopolskyi A.V., Ibatullin Sh.I., Tarnopolskyi Ye.A., Kravchenko O.M. (2020). Use of the ideology of spatial data infrastructure for creation of accounting system and management of land and property complexes of enterprises and territorial communities. *Land management, cadastre and land monitoring*, 4, 49-56.
 10. Thomas, J. (2006). Attempt on Systematization of Land Consolidation Approaches in Europe. *Zeitschrift für Geodäsie, Geoinformation und Landmanagement*, 131(3) 156–161.
 11. Bugaienko O. A. (2015). Doslidzhennia faktoriv, shcho vplyvaiut na provedennia rivnotsinnoho obminu zemelnykh dilianok silskohospodarskoho pryznachennia [The research of factors affecting the peer agricultural land plots exchange]. *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia [Urban construction and territory planning]*, 57, 48-54.
 12. Malashevskiy, M. (2020). Theoretical and practical principles of spatial land improvement. Kyiv, Comprint, 250 p.
 13. Dorosh, Y., Shkuratov, O., Tarnopolskyi A. (2020). Land capital in agriculture: peculiarities of assessment and formation. *Land management, cadastre and land monitoring*, 1, 63-76.
 14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021). Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy z pytan konsolidatsii zemel [On amendments to some legislative acts of Ukraine on land consolidation]. Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI05005A.html.
 15. Malashevskiy, M., Palamar, A., Malanchuk, M., Bugaienko, O. (2020). The possibilities of sustainable land use formation in Ukraine. *Geodesy and Cartography*, 46 (2), 83–88.
 16. Malashevskiy, M., Malashevskaya, O. (2019). The land plots reallocation algorithm development in the course of land consolidation in Ukraine. *ScienceRise*, 7(60), 24-29.
 17. Hartvigsen, M. FAO recommendations for land consolidation legislation in Ukraine. Available at: http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/reu/europe/documents/events2018/landnet11/6B.4.pdf.
 18. Food and Agriculture Organization of the United Nations (2012). Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security. Available at: <http://www.fao.org/3/a-i2801e.pdf>.
 19. Bugaienko, O. (2018). The land reallocation model in the course of agricultural land consolidation in Ukraine. *Geodesy and Cartography*, 44 (3), 106–112.
 20. Jaroslaw, J. (2020). A new approach to calculating distances to parcels: A way to increase the accuracy of farm efficiency analyses and the assessment of land consolidation projects. *Computers and Electronics in Agriculture*, 175.
 21. Yimer, F.A. (2014). Fit for purpose Land Consolidation: An Innovative Tool for Re allotment in Rural Ethiopia. Available at: <http://essay.utwente.nl/84416/1/yimer.pdf>.
-
- ***
- М. Малашевський,
А. Тарнопольський, О. Малашевська**
**ЗАСТОСУВАННЯ БАЗИ ГЕОПРОСТОРОВИХ ДАНИХ ДЛЯ ЗАВДАНЬ КОНСОЛІДАЦІЇ
ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ**
[https://doi.org/
10.31548/zemleustriy2021.02.09](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.09)

Анотація. У статті розглядається питання застосування бази геопросторових даних для завдань консолідації земель в Україні. Актуальність дослідження обумовлена зростаючою необхідністю консолідації земель, необхідністю забезпечення процесу консолідації земель актуальними, повними та достовірними даними. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні набору тематичних геопросторових даних у складі національної інфраструктури, необхідних для прийняття управлінських рішень щодо консолідації сільськогосподарських земель та розробки відповідних проектів землеустрою. Досліджено базові набори геопросторових даних, визначені чинним законодавством, на предмет використання при консолідації земель. Запропоновані набори тематичних геопросторових даних. Проаналізовано використання запропонованих наборів геопросторових даних на принципових етапах консолідації земель. Досліджено використання геопросторових даних при реалізації проекту консолідації земель із використанням оптимізаційної моделі перерозподілу земель. Результати дослідження можуть бути використані при підтримці прийняття рішень щодо консолідації земель, управлінні земельних ресурсів, створенні спеціалізованих геопорталів, у наступних наукових дослідженнях, пов'язаних із побудовою національної інфраструктури геопросторових даних, проведенням консолідації земель в умовах України.

Ключові слова: геопросторові дані, консолідація земель, сільськогосподарські землі, ринок сільськогосподарських земель, земельна реформа.

**Н. Малашевский,
А. Тарнопольский, Е. Малашевская**
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ БАЗЫ ГЕОПРОСТРАНСТВЕННЫХ ДАННЫХ ДЛЯ ЗАДАЧ КОНСОЛИДАЦИИ ЗЕМЕЛЬ В УКРАИНЕ

[https://doi.org/
10.31548/zemleustriy2021.02.09](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2021.02.09)

Аннотация. В статье рассматривается вопрос наполнения базы геопространственных данных для задач консолидации земель в Украине. Актуальность исследования обусловлена растущей необходимостью консолидации земель, необходимостью обеспечения процесса консолидации земель актуальными, полными и достоверными данными. Цель исследования заключается в обосновании набора тематических геопространственных данных в составе национальной инфраструктуры, необходимых для принятия управленческих решений по консолидации сельскохозяйственных земель и разработки соответствующих проектов землеустройства. Исследованы базовые наборы геопространственных данных, определенные действующим законодательством, на предмет использования при консолидации земель. Предложенные наборы тематических геопространственных данных. Проанализировано использование предложенных наборов геопространственных данных на принципиальных этапах консолидации земель. Исследовано использование геопространственных данных при реализации проекта консолидации земель с использованием оптимизационной модели перераспределения земель. Результаты исследования могут быть использованы при поддержке принятия решений по консолидации земель, управлению земельными ресурсами, создании специализированных геопорталов, в последующих научных исследованиях, связанных с построением национальной инфраструктуры геопространственных данных, проведением консолидации земель в условиях Украины.

Ключевые слова: пространственные данные, консолидация земель, сельскохозяйственные земли, рынок сельскохозяйственных земель, земельная реформа.